Kapadokya Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü
Sürdürülebilir Turizm Yönetimi

MİLAS'IN EKOTURİZM POTANSİYELİ VE ALTERNATİF TUR ROTALARI

AZİZ KAMİL BORA ALKAN

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2024

MİLAS'IN EKOTURİZM POTANSİYELİ VE ALTERNATİF TUR ROTALARI

AZİZ KAMİL BORA ALKAN

Kapadokya Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü
Sürdürülebilir Turizm Yönetimi

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2024

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

MİLAS'IN EKOTURİZM POTANSİYELİ VE ALTERNATİF TUR ROTALARI

Aziz Kamil Bora ALKAN

Nevşehir, 2024

Antik dönemden bu yana zengin tarihi, benzersiz doğal güzellikleri ve eşsiz kültürel mirasıyla, Milas dikkat çeken bir bölgedir. Modern dönemin sürdürülebilir turizm anlayışıyla harmanlanarak eko turizmin cazibe merkezlerinden biri olma potansiyeli taşımaktadır. Gerek antik ve tarihi kalıntıları gerekse bozulmamış doğasıyla, bölge, ziyaretçilere doğayla iç içe, sorumlu bir turizm deneyimi sunma olanaklarına sahiptir. Muğla iline bağlı Milas ilçesinin ekoturizm potansiyeli araştırılarak alternatif tur rotalarının oluşturulması amaçlanmaktadır. Milas, kültürel değerleri, doğal güzellikleri, biyoçeşitliliği ve iki uygarlığa başkentlik yapmış olmasıyla önemli bir ekoturizm lokasyonu olabilecek özellikleri içinde bulundurmaktadır. Bu potansiyel, doğru yönlendirilmediği ve yönetilmediği takdirde büyük tehditleri de içinde barındırmaktadır. Madencilik, orman yangınları ve tarım alanlarını yok eden yapılaşma tehditleri altında bulunan bölgenin, ekoturizm aracılığıyla kalkınabileceği hipoteziyle yola çıkılmaktadır. Günümüzde turizm gelirleri, gelişmekte olan ülkeler için önemli bir gelir kaynağı olup bu kaynağın doğaya ve çevreye zarar vermeden geçerliliğini ve devamlılığını sağlamak için önemli çaba sarf edilmektedir. Turizmi çeşitlendirmek ve sürdürülebilir olmasını sağlamak için ekoturizm önemli hale gelmiştir.

Bu çalışma kapsamında, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak Milas ilçesinin ekoturizm potansiyeli belirlenmiş, mevcut ekoturizm faaliyetleri değerlendirilmiş ve sürdürülebilir kalkınma için öneriler sunulmuştur. Literatür taraması, alan araştırması, yoluyla elde edilen veriler analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Çalışmada belirtildiği üzere, Milas'ın ekoturizm potansiyeli oldukça fazladır ancak, mevcut durumda ekoturizm faaliyetleri sınırlıdır, yok denecek kadar azdır ve çevresel etkiyi azaltıcı turizm politikalarının ortaya konulmadığı görülmektedir. Bu bağlamda, yerel halkın katılımını artırmak, doğal alanların korunmasını sağlamak ve yerel ekonomiye katkı sağlayacak projelerin desteklenmesi gibi öneriler ve alternatif tur güzergahları sunulmaktadır.

Sonuç olarak, Milas ekoturizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir ve sürdürülebilir kalkınma için bu potansiyelin etkin bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışma, ilçenin ekoturizm potansiyelini ve alternatif tur rotalarını geliştirerek, gelecek için stratejik öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, Milas, Tur Rotaları

SUMMARY

Master's Thesis

MİLAS ECO TOURISM POTENTIAL AND ALTERNATIVE TOUR ROUTES

Aziz Kamil Bora ALKAN

Nevşehir, 2024

Since ancient times, Milas has been a notable region with its rich history, unique natural beauty, and exceptional cultural heritage. By blending with the modern understanding of sustainable tourism, it has the potential to become one of the attraction centers for ecotourism. With its ancient and historical ruins as well as its unspoiled nature, the region offers visitors the opportunity to experience a responsible tourism that is in harmony with nature. The aim is to research the ecotourism potential of Milas, a district of Muğla province, and to create alternative tour routes. Milas, with its cultural values, natural beauty, biodiversity, and having been the capital of two civilizations, possesses the characteristics to become an important ecotourism location. This potential also carries significant threats if not properly guided and managed. The region, under threats such as mining, forest fires, and construction that destroys agricultural lands, is hypothesized to develop through ecotourism. Today, tourism revenues are an important source of income for developing countries, and significant efforts are made to ensure the validity and continuity of this source without harming nature and the environment. To diversify tourism and make it sustainable, ecotourism has become important.

Within the scope of this study, using qualitative research methods, the ecotourism potential of Milas district has been determined, existing ecotourism activities have been evaluated, and suggestions for sustainable development have been presented. The data obtained through literature review, field research, and analysis were interpreted.

As stated in the study, the ecotourism potential of Milas is quite high, but current ecotourism activities are limited, almost nonexistent, and it is observed that tourism policies to reduce environmental impact are not established. In this context, suggestions and alternative tour routes are offered, such as increasing local people's participation, ensuring the protection of natural areas, and supporting projects that contribute to the local economy.

In conclusion, Milas has significant potential for ecotourism, and it is necessary to effectively evaluate this potential for sustainable development. This study provides strategic recommendations for the future by developing the district's ecotourism potential and alternative tour routes.

Key Words: Eco-tourism, Milas, Tour routes

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI ii
ETİK BEYAN iii
ÖZET iv
SUMMARY vi
İÇİNDEKİLER viii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ xii
ŞEKİLLER LİSTESİ xvi
HARİTALAR LİSTESİ xvii
PLAN ŞEMASI LİSTESİ xviii
TABLOLAR LİSTESİ xix
GRAVÜR LİSTESİ xx
GİRİŞ 1
BİRİNCİ BÖLÜM 6
ARAŞTIRMANIN KONUSU, YÖNTEMİ VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ 6
1.1. ÇALIŞMA ALANININ YERİ VE SINIRLARI 6
1.2. AMAÇ 8
1.3. YÖNTEM 9
İKİNCİ BÖLÜM 11
EKOTURİZM KAVRAMI, TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ UYGULAMALARI 11
2.1. EKOTURİZM KAVRAMI 12
2.2. EKOTURİZMİN TARİHÇESİ VE GELİŞİMİ 13
2.3. EKOTURİZMİN AMAÇ VE KAPSAMI 15
2.4. EKOTURİZMİN ÖZELLİKLERİ 15
2.5. EKOTURİZM İLKELERİ 15
2.5.1. Doğal Çevrenin Sürdürülebilirliği 16
2.5.2. Yerel Kültürlerin Sürdürülebilirliği 17
2.6. EKOTURİZMİN ETKİLERİ 17
2.6.1. Ekoturizmin Çevresel Etkileri 18
2.6.2. Ekoturizmin Ekonomik Etkileri 18
2.6.3. Ekoturizmin Sosyo-Kültürel Yapıya Etkileri 19

2.7. EKOTURİZM TÜRLERİ 19
2.7.1. Yayla Turizmi 20
2.7.2. Dağ Turizmi 22
2.7.3. Mağara Turizmi 23
2.7.4. Bisiklet Turizmi 24
2.7.5. Kano ve Rafting (Akarsu) Turizmi 25
2.7.6. Doğa Yürüyüşü (Trekking) Turizmi 25
2.7.7. Yaban Hayat ve Kuş Gözlemciliği Turizmi 26
2.7.8. Yamaç Paraşütü-Parapente Turizmi 27
2.7.9. Sualtı Dalış Turizmi 27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 29
MİLAS'IN BEŞERî VE ÇEVRESEL ÖZELLİKLERİ 29
3.1. MİLAS'IN DOĞAL VE ÇEVRE ÖZELLİKLERİ 29
3.1.1. Coğrafi Konum ve Topografya 29
3.1.2. İklim Özellikleri 29
3.1.3. Toprak ve Jeoloji 30
3.1.4. Biyolojik Çeşitlilik ve Ekosistemler 30
3.1.5. Jeomorfolojik ve Jeolojik Özellikler 31
3.2. İKLİM ÖZELLİKLERİ VE ETKİLERİ 33
3.2.1. Sıcaklık 34
3.2.2. Yağış 35
3.3. MİLAS'IN FAUNASI 35
3.3.1. Memeliler 35
3.3.2. Kuşlar 35
3.3.3. Sürüngenler ve Amfibiler 36
3.3.4.Deniz ve Su Faunası 36
3.4. MİLAS'IN FLORASI 37
3.4.1 Ormanlık Alanlar ve Ağaç Türleri 37
3.4.2. Makilik ve Çalı Formasyonları 38
3.4.3. Otlak ve Çayır Alanları 38
3.4.4. Sulak Alanlar ve Su Bitkileri 38
3.4.5. Endemik ve Nadide Bitkiler 38

3.5. MİLAS'IN BEŞERÎ VE ÇEVRE ÖZELLİKLERİ 39
3.5.1. Nüfus Özellikleri 39
3.6. EKONOMİK ÖZELLİKLER 42
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 45
MİLAS'IN EKO TURİZM POTANSİYELİ 45
4.1. ANIT MEZARLAR VE KAYA MEZARLARI 45
4.1.1. Hekatomnos Anıt Mezarı 45
4.1.2. Gümüşkesen Anıt Mezarı 48
4.1.3. Berber İni Kaya Mezarı 50
4.2. KALELER 52
4.2.1. Beçin Kalesi 52
4.3. MEDRESE, TÜRBE VE CAMİİLER 56
4.3.1. Yelli Camii ve Medresesi 56
4.3.2. Ahmed Gazi Medresesi 61
4.3.3. Orhan Camii 64
4.3.4. Milas Ahmed Gazi (Ulu) Camii 66
4.3.5. Hacı İlyas Camii 73
4.3.6. Ağa Camii 75
4.3.7. Firuzbey Camii 77
4.3.8. Belen Camii 82
4.3.9. İkiz Türbe 84
4.3.10 Şeyh Bedrettin Türbesi 88
4.3.11 Çöllüoğlu Han 91
4.3.12 Milas Arastası 92
4.4. ANTİK KALINTILAR VE ÖREN YERLERİ 93
4.4.1. Tarihi Milas Kenti 93
4.4.2. Bargilya Antik Kenti 96
4.4.3. İasos Antik Kenti 98
4.4.4. Keromos Antik Kenti 102
4.4.5. Euromos Antik Kenti 104
4.4.6. Herakleia Antik Kenti 106
4.4.7. Labraunda Antik Kenti 110

4.4.8. Baltalı Kapı 114
4.4.9. Tarihi Su Kemerleri 116
4.5. BÖLGENİN EKOLOJİK DOĞAL DEĞERLERİ 117
4.5.1 Gökçeler Kanyonu İncirliin Mağarası 117
4.5.2. Tuzla 120
4.6. YEREL MİMARİ VE FOLKLORİK DEĞERLER 123
4.6.2. Milas Halısı 127
4.6.3. Milas Çomakdağ Köyü Düğünleri ve Giysileri 129
4.7. FESTİVAL, ŞENLİK VE YARIŞMALAR 131
4.7.1. Zeytin Festivali 132
4.7.2. Uluslararası Çaykama Böreği Kültür Festivali 132
4.7.3. Boğaziçi Kültür Sanat ve Turizm Festivali 133
4.7.4. Milas Deve Güreşleri 133
BEŞİNCİ BÖLÜM 135
MİLAS ALTERNATİF EKO TURİZM ROTALARI 135
5.1. MİLAS ŞEHİR İÇİ KÜLTÜR ROTASI 143
5.2. LABRAUNDA KUTSAL YOL ROTASI 144
5.3. BEÇİN KÜLTÜR VE DOĞA ROTASI 145
5.4. BAFA GÖLÜ KÜLTÜR VE DOĞA ROTASI 146
5.5. GÖKÇELER KANYONU DOĞA ROTASI 149
ALTINCI BÖLÜM 153
MİLAS'IN EKO TURİZM POTASİYELİ SWOT ANALİZİ 153
6.1. GÜÇLÜ YÖNLERİ 155
6.2. ZAYIF YÖNLERİ 155
6.3. FIRSATLAR 156
6.4. TEHLİKELER 157
SONUÇ 159
KAYNAKÇA 165
ÖZGEÇMİŞ 171
ORİJİNALLİK RAPORU FORMU 172

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. https://www.travelmugla.com/hekatomnos-anit-mezari-ve-kutsal-alani/ (Erişim tarihi: 20/05/2024).....45
Fotoğraf 2. Atlas Dergisi, https://www.atlasdergisi.com/gundem/hekatomnos-anit-mezari-bir-kralin-mezarinda.html (Erişim tarihi: 20/05/2024).....46
Fotoğraf 3. Atlas Dergisi, https://www.atlasdergisi.com/gundem/hekatomnos-anit-mezari-bir-kralin-mezarinda.html (Erişim tarihi: 20/05/2024).....47
Fotoğraf 4. Atlas Dergisi, https://www.atlasdergisi.com/gundem/hekatomnos-anit-mezari-bir-kralin-mezarinda.html (Erişim tarihi: 20/05/2024).....47
Fotoğraf 5. https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/tarihi-milas-evleri-turizme-kazandiriliyor/1149978 (Erişim Tarihi: 20/05/2024).....48
Fotoğraf 6. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....49
Fotoğraf 7. Anıtın iç kısmı (Arıhan, 2007:194).....50
Fotoğraf 8. Berberini Anıt Mezarı (Kızıl, 2022:33).....51
Fotoğraf 9. https://muglaarge.meb.gov.tr/www/bir-tarih-hazinesi-becin-kalesi-belgeseli/icerik/838 (Erişim tarihi: 25/05/2024).....52
Fotoğraf 10. https://becinkalesikazisi.com/kale-hamami/ (Erişim tarihi: 25/05/2024) ..53
Fotoğraf 11. https://becinkalesikazisi.com/antik-kuyu/ (Erişim tarihi: 25/05/2024).....54
Fotoğraf 12. https://becinkalesikazisi.com/antik-kuyu/ (Erişim tarihi: 25/05/2024).....54
Fotoğraf 13. https://becinkalesikazisi.com/kale/ (Erişim Tarihi: 24/05/2024).....55
Fotoğraf 14. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....57
Fotoğraf 15. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....58
Fotoğraf 16. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....59
Fotoğraf 17. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....59
Fotoğraf 18. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....60
Fotoğraf 19. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....60
Fotoğraf 20. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/ahmet-gazi-medresesi-ve-turbesi (Erişim tarihi: 06/05/2024).....62
Fotoğraf 21. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....63
Fotoğraf 22. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....63
Fotoğraf 23. A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....64
Fotoğraf 24. A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....64
Fotoğraf 25. https://www.youtube.com/watch?v=l7O1Y7gGAMQ (Erişim Tarihi: 06/05/2024).....65
Fotoğraf 26. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....66
Fotoğraf 27. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....68
Fotoğraf 28. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....68
Fotoğraf 29. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....69
Fotoğraf 30. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....69
Fotoğraf 31. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....70
Fotoğraf 32. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....70
Fotoğraf 33. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....71
Fotoğraf 34. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....71
Fotoğraf 35. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.....72

Fotoğraf 36. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 72
Fotoğraf 37. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 74
Fotoğraf 38. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 74
Fotoğraf 39. https://tarihgezisi.com/camiler/haci-ilyas-camii-milas-mugla/#google_vignette (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 75
Fotoğraf 40. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 76
Fotoğraf 41. https://www.kulturportali.gov.tr/contents/images/fdf%20kopya.jpg (Erişim tarihi: 07/06/2024) 76
Fotoğraf 42. https://tarihgezisi.com/camiler/abdulaziz-aga-camii-milas-mugla/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 77
Fotoğraf 43. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 79
Fotoğraf 44. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 79
Fotoğraf 45. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 80
Fotoğraf 46. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 80
Fotoğraf 47. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 81
Fotoğraf 48. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 81
Fotoğraf 49. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 82
Fotoğraf 50. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 82
Fotoğraf 51. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 83
Fotoğraf 52. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 83
Fotoğraf 53. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 84
Fotoğraf 54. https://kulturenvanteri.com/en/yer/belen-camii-milas/img_20211019_102507_compress7/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 84
Fotoğraf 55. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 85
Fotoğraf 56. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 86
Fotoğraf 57. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 86
Fotoğraf 58. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 87
Fotoğraf 59. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 87
Fotoğraf 60. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 88
Fotoğraf 61. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 88
Fotoğraf 62. https://kulturenvanteri.com/en/yer/seyh-bedreddin-turbesi-senkoy/c1_img_20220918_181048_-18359a3f9d3_4/ (Erişim Tarihi: 20/06/2024) 89
Fotoğraf 63. https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=3675 (Erişim Tarihi: 20/06/2024 90
Fotoğraf 64. https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=3675 (Erişim Tarihi: 20/06/2024) 90
Fotoğraf 65. https://haberveinsan.com/islevsellik-kazandirilan-colluoglu-hani-aciliyor/3744/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 91
Fotoğraf 66. https://habermilas.com/haber/16943343/colluoglu-hani-kapilarini-yeniden-aciyor (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 92
Fotoğraf 67. https://tarihgezisi.com/hanlar/colluoglu-hani-milas-mugla/#google_vignette (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 92
Fotoğraf 68. İassos Bouluterion (Pehlivan vd., 2022:587) 101
Fotoğraf 69. https://iasoskazisi.selcuk.edu.tr/agora.html (Erişim tarihi: 07/06/2024) .. 101

Fotoğraf 70. https://tarihgezisi.com/muzeler/balik-pazari-muzesi-kiyikislacik-milas-mugla/#google_vignette (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 102
Fotoğraf 71. https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=2149 (Erişim tarihi: 07/06/2024) 102
Fotoğraf 72. https://www.turkiyesehirrehberi.org/en/keramos-ancient-city/ (Erişim tarihi: 07/06/2024) 103
Fotoğraf 73. https://www.turkiyesehirrehberi.org/en/keramos-ancient-city/ (Erişim tarihi: 07/06/2024) 104
Fotoğraf 74. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/euromos (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 105
Fotoğraf 75. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/euromos (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 105
Fotoğraf 76. www.kulturportali.gov.tr (Erişim Tarihi:10/06/2024) 108
Fotoğraf 77. https://www.cumhuriyet.com.tr/gezi/galeri-gecmisin-izlerini-tasiyan-dogal-bir-hazine-kapikiri-koyu-2183820 (Erişim tarihi: 07/06/2024) 108
Fotoğraf 78. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/herakleia (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 109
Fotoğraf 79. https://www.hellovillam.com/blog/didim-tarihi-yerler (Erişim Tarihi: 07/06/2024 109
Fotoğraf 80. https://www.bodrumlu.com/heraklia/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 110
Fotoğraf 81. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/labranda (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 113
Fotoğraf 82. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/labranda (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 114
Fotoğraf 83. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 114
Fotoğraf 84. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 115
Fotoğraf 85. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 115
Fotoğraf 86. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 116
Fotoğraf 87. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 117
Fotoğraf 88. https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/8-bin-yillik-incirliine-turist-akini-/1198480 (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 119
Fotoğraf 89. https://en.antaliy.com/incirliin-cave/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 120
Fotoğraf 90. https://www.arkeolojikhaber.com/haber-milas-tuzla-sulak-alaninda-gocmen-kus-akini-28446/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 121
Fotoğraf 91. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/bogazici-koyu (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 121
Fotoğraf 92. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 122
Fotoğraf 93. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 122
Fotoğraf 94. https://www.cekulvakfi.org.tr/haber/milasli-karikaturist-turhan-selcukun-anisi-yasatilacak (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 124
Fotoğraf 95. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 125
Fotoğraf 96. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 125
Fotoğraf 97. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 126
Fotoğraf 98. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 126
Fotoğraf 99. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 127

Fotoğraf 100. https://kulturenvanteri.com/tr/yer/milas-halisi-muzesi/#17.1/37.315395/27.782944 (Erişim Tarihi: 13/07/2024) 128
Fotoğraf 101. http://www.milas.gov.tr/milas-halilari (Erişim Tarihi: 07/06/2024)..... 129
Fotoğraf 102. http://www.milas.gov.tr/milas-halilari (Erişim Tarihi: 07/06/2024)..... 129
Fotoğraf 103. https://www.trtavaz.com.tr/fotogaleri/rengarenk-giysilerle-yasatilan-500-yillik-gelenek/5908528901a30a19f82e243e (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 130
Fotoğraf 104. https://tarihgezisi.com/sehirler-ve-ilceleri/comakdag-kizilagac-koyu-milas-mugla/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024)..... 131
Fotoğraf 105. https://www.benimlegez.com/egede-bir-yoruk-koyu-comakdag/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024)..... 131
Fotoğraf 106. https://anterhaber.com/milas-ta-caykama-senligi-ruzgari-esiyor/22330/ (Erişim Tarihi: 01/07 133
Fotoğraf 107. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 134
Fotoğraf 108. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir. 134
Fotoğraf 109. Rotaların yürünmesi esnasına öz çekim yapılmıştır. 138
Fotoğraf 110. https://kariayolu.com/ic-karia/ (Erişim tarihi: 07/06/2024) 140
Fotoğraf 111. https://kariayolu.com/ic-karia/ (Erişim tarihi: 07/06/2024)..... 140
Fotoğraf 112. Labraunda antik kenti ziyareti esnasında öz çekim yapılmıştır. 142
Fotoğraf 113. Fotoğraf 11.02.2024 tarihinde gerçekleşen Milas 16. Deve Güreşleri esnasında öz çekim olarak çekilmiştir. 143
Fotoğraf 114. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/kapikiri-golyaka-kerdemelik-yediler-manastiri-isa-magarasi-kapikiri-86071894/photo-55595375 (Erişim tarihi: 07/06/2024) 148
Fotoğraf 115. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/kapikiri-golyaka-kerdemelik-yediler-manastiri-isa-magarasi-kapikiri-86071894/photo-55595375 (Erişim tarihi: 07/06/2024) 149
Fotoğraf 116. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/kapikiri-golyaka-kerdemelik-yediler-manastiri-isa-magarasi-kapikiri-86071894/photo-55595375 (Erişim tarihi: 07/06/2024) 149
Fotoğraf 117. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/trekinturkey-incirliin-magarasi-ve-gokceler-kanyonu-hiking-25-2-2021-66529837 (Erişim tarihi: 07/06/2024) 151
Fotoğraf 118. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/trekinturkey-incirliin-magarasi-ve-gokceler-kanyonu-hiking-25-2-2021-66529837 (Erişim tarihi: 07/06/2024) 151
Fotoğraf 119. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/trekinturkey-incirliin-magarasi-ve-gokceler-kanyonu-hiking-25-2-2021-66529837 (Erişim tarihi: 07/06/2024) 152

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Sürdürülebilir Turizm ve Ekoturizm Kavramının Kronolojik Gelişimi (Kasalak, Sarı, 2023:11). 14
Şekil 2. Milas'ta Yapılabilecek Eko Turizm Faaliyetleri 137
Şekil 3. Milas'ta bulunan kültürel miras değerleri 141
Şekil 4. Milas'ın eko turizm potansiyeli SWOT analizi 154

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.Muğla İdari Haritası, Harita Genel Müdürlüğü (https://www.harita.gov.tr/urun/mugla-mulk-idare-il-haritasi/355) 6
Harita 2.Muğla Fiziki Haritası, Harita Genel Müdürlüğü (https://www.harita.gov.tr/urun/mugla-fiziki-il-haritasi/354) 7
Harita 3. Milas'ın fiziki haritası (Kaya, 2019:8) 8
Harita 4. Milas fiziki haritası (Kaya, 2019:8). 33
Harita 5. Milas nüfus yoğunluk haritası (Kaya, 2019:17). 34
Harita 6. Milas ve mahalleleri nüfus yoğunluğu haritası, (Kaya, 2019:42) 41
Harita 7. Gökçeler kanyonu yeri haritası (GEKA: 2016:7) 118
Harita 8. Gökçeler Kanyonunda yer alan mağaraların yerleri (GEKA: 2016:7) 118
Harita 9. Google maps aracılığıyla oluşturulmuştur 144
Harita 10. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/labranda-ikiz-turbe-dikmen-kavsagi-90673959 145
Harita 11. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/milas-castle-merge-v07-155754837 146
Harita 12. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/kapikiri-golyaka-kerdemelik-yediler-manastiri-isa-magarasi-kapikiri-86071894/photo-55595375 148
Harita 13. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/trekinturkey-incirliin-magarasi-ve-gokceler-kanyonu-hiking-25-2-2021-66529837 150

PLAN ŞEMASI LİSTESİ

Plan Şeması 1. Kale Hamamı Plan Şeması (Turan, 2019: 111) 53
Plan Şeması 2. https://becinkalesikazisi.com/kale/ (Erişim tarihi: 24/05/2024) 55
Plan Şeması 3. https://becinkalesikazisi.com/kale/ (Erişim tarihi: 24/05/2024) 56
Plan Şeması 4. https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=2182 (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 56
Plan Şeması 5. https://www.sanatinyolculugu.com/becin-ahmet-gazi-medresesi/, (Erişim Tarihi: 06/05/2024) 61
Plan Şeması 6. https://www.sanatinyolculugu.com/milas-ulu-cami/#google_vignette (Erişim Tarihi: 20/05/2024) 67
Plan Şeması 7. (Dilaver, 1971:28) 73
Plan Şeması 8. https://okuryazarim.com/beylikler-donemi-mimari-planlari/milas-firuz-bey-cami-plani/#google_vignette (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 78
Plan Şeması 9. Bargilya Yerleşim Plan Şeması (Kağıtcı, 2018:71) 98
Plan Şeması 10. İasos yerleşim plan Şeması (Pehlivan vd., 2022:57) 100
Plan Şeması 11. Labraunda şehir planı antik kent alanında fotoğraf A.K. Bora ALKAN tarafından çekilmiştir. 112
Plan Şeması 12. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/labranda (Erişim Tarihi: 07/06/2024) 113

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Muğla ve ilçeleri nüfus bilgileri, 31/12/2021 tarihli adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) sonuçları (Kaynak:TÜİK) 40

GRAVÜR LİSTESİ

Gravür 1. Gümüşkesen Anıt Mezarı, Mylasa(Milas) Charles Texier, 1882 (Arıhan, 2007:195) 49

GİRİŞ

Çalışmanın birinci bölümde araştırmanın konusu, yöntemi ve kavramsal çerçevesi, ikinci bölümde ekoturizm kavramı, dünyada ve Türkiye'de ekoturizmin uygulamaları ele alınmıştır. Çalışmanın Milas ilçesinin çevresel ve beşerî özellikleri ele alınmıştır. Dördüncü bölümde Milas'ın ekoturizm potansiyeli ele alınmış son bölümünde Milas için alternatif tur rotaları önerilmiştir, bulgular ve yorumlar sunulmuştur, bölge için yapılabilecekler değerlendirilmiştir.

Günümüzde çevreye duyarlılık ve doğal kaynakların korunması, tüm dünyada endişeyle takip edilen bir konu haline gelmiştir. Turizm, bu konuda duyarlılığın oldukça fazla hissedildiği alanlardan biridir. Turizm faaliyetleri birebir kültürü, doğayı ve çevreyi etkileyebilmektedir ve bu etkilerin yönetilmesi hususu büyük önem arz etmektedir. Ekoturizm, kültürel ve doğal kaynakların korunmasını ve sürdürülebilir turizm anlayışının benimsenmesini teşvik etmektedir. Sürdürülebilir turizm anlayışının bir uzantısı olan ekoturizm; doğal ve kültürel kaynakların korunmasını hedeflerken, aynı zamanda yerel halkın ekonomik kalkınmasına da katkı sağlamayı amaçlar. Turizm sektörü, ekonomiyi olumlu yönde etkilemektedir fakat artan turizm faaliyetleriyle kitle turizminin ortaya çıkardığı olumsuzluklardan dolayı turizm çevreye ağır tahribatlar vermektedir. Bu tahribatın önüne geçebilmesi veya azaltılması için alternatif turizm faaliyetleri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Alternatif turizm faaliyetlerinden en revaçta olanı ekoturizmdir (Erdem, Bozan., 2021:69)

Türkiye'de yapılmış olan Kalkınma Planlarında ekolojik turizmin, hiçbir zamanda kalkınma planlarının merkezinde değerlendirilmediği görülmüştür. Ekolojik turizmden 8. Beş Yıllık Kalkınma Planında bahsedildiği görülmüştür. Ekolojik turizm ilke olarak kavramının ön plana çıktığı görülmüştür ancak daha sonra yapılan kalkınma planlarında ekolojik turizm kavramı, önemini yitirmiştir hatta, 11. Kalkınma Planında neredeyse hiç ele alınmamıştır 11. Kalkınma Planında turizm sektörünün amacından; değişen tüketici eğilimleriyle teknolojik gelişmeler doğrultusunda turizmin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesinden bahsedilmektedir. Turizm sezonunun süre olarak uzatılması, hizmet kalitesinde yükselme ve daha fazla harcama yapabilecek ziyaretçilerin ülkemize gelmesi konaklama süresinin ve konaklama dışındaki harcamaların artırılması, destinasyonlar özelinde dönüşümün gerçekleştirilmesi ve koruma-kullanma dengesinin gözetilerek

sosyal ve ekonomik kalkınmaya katkı sağlanması amaçlanmaktadır (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019, s. 99).

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yayınlanan "Türkiye Turizm Stratejisi 2023" belgesinde kitle turizminin Akdeniz ve Ege kıyılarında aşırı yığılmaya neden olmasından dolayı, kıyı gerisi ve çevresinde çarpık kentleşme/yapılaşmaya, altyapı yetersizliğine ve çevre sorunlarına yol açtığından bahsedilmiştir. Aynı belgede ülkemizin kıyı turizmine ek olarak, alternatif turizm (termal ve sağlık turizmi, dağ, kış sporları ve doğa turizmi, kruvaziyer ve yat turizmi, kırsal turizm yayla turizmi, golf turizmi kongre ve fuar turizmi vb.) türleri açısından da eşsiz imkânlara sahip olduğu, ancak bu potansiyelinin kullanılmadığı belirtilmektedir. Doğal çevreyle kolaylıkla bütünleşen, diğer turizm dallarıyla entegre olabilen, yöre halkının kültürel değerlerini ziyaretçilere sunması bakımından yüksek etkileşimli, sürdürülebilir turizmin bir kolu olan ekoturizm; çok yönlü yapısıyla, kırsal kalkınma hamlesi olmaktan ziyade, tarihi ve coğrafi alanların korunmasını sağlayan, kırsal alanda ortalama gelir düzeyini artıran ve yerleşim yerlerini ayakta tutan bir araç olarak değerlendirilebilir (BAKA, 2022:2).

Kitle turizminin çevreye verdiği zarar, turistleri yeni arayışlar içine itmiştir. Dünyada değişen sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler turizm sektörünü de etkilemiştir. Deniz-kum-güneş üçlemesinden uzak, daha çok doğal alanlarda faaliyet gösteren ekoturizme ilgi artmaktadır. Ekoturizm, çevre bilinci yüksek, yerel halkın refah seviyesini artıran, doğaya duyarlı, sürdürülebilir alternatif turizm çeşitlerinden biridir (Üzümcü, Koç, 2017:14).

Ekoturizmin birçok tanımı mevcut olmakla birlikte, doğanın doğal durumunu bozmadan, doğayı korumaya odaklı bir turizm anlayışıdır (Kaypak, 2010: 94-95). Uluslararası Ekoturizm Topluluğunun tanımına göre ekoturizm, "çevreyi koruyan, yerel halkın refahını artıran ve eğitimi de içeren sorumlu seyahat" olarak ifade edilmiştir. Ekoturizm, doğayla uyumlu olarak gerçekleştirilen turizm aktivitesini ifade etmektedir (Kaya, 1997: 29). Doğada yapılan her turizm aktivitesi ekoturizm değildir. Dolayısıyla ekoturizmin var olması için çevreye zarar vermemeli ve çevredeki yerel halka katkı sağlamalıdır (Tuna ve Erdoğan, 2013: 24). Kitle turizminin alternatifi olan ekoturizm, toplumun çevreyle uyumlu, yaşam biçimine duyarlı ve ekonomik kalkınmaya katkı sağlayacak bir rol oynamaktadır (Erdem ve Bozan M., 2021:77).

Türkiye’nin çok önemli ve büyük bir turizm potansiyeli bulunmaktadır. Her yıl yaz aylarında milyonlarca turisti misafir eden ülke konumundadır. Ülkemizde son yıllarda turizmin tüm ülkeye ve tüm yıl geneline yayılması için ekoturizme yatırım yapılmaktadır. Çevre ülkelere nazaran daha fazla ekoturizm potansiyeli barındıran ülkemiz turistlerin ilgisini çekebilecek birçok tarihi, kültürel ve doğal alana sahiptir (Tutcu, 2021:2).

Bu çalışmada, Milas’ın ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma açısından analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Milas, Ege Bölgesinde, Muğla iline bağlı olup, zengin biyoçeşitliliği, doğal güzellikleri ve kültürel tarihi miras değerleriyle dikkat çeken bir destinasyonudur. Bu değerlerin, doğru bir şekilde yönetilmemesi durumunda, çeşitli tehditler ortaya çıkabilecek ve ekosistem zarar görebilecektir. İncelenen bölgede ekoturizm potansiyeli olarak biyolojik çeşitliliği, koruma altındaki alanları, tarihi sit alanları ve geleneksel yaşam biçimleri dikkat çekici unsurlardır. Tezin amacı, Milas'ın ekoturizm potansiyelini belirleyerek, bu potansiyelin nasıl değerlendirilebileceğini ve yerel kalkınmaya nasıl katkıda bulunabileceğini ortaya koymaktır. Ayrıca bu değerleri turistlerin görebilmesi için alternatif tur rotaları oluşturulması hedeflenmektedir. Milas'ın doğal ve kültürel varlıklarının sürdürülebilir bir şekilde turizme entegre edilmesi, ekoturizmin temel ilkeleri ve uygulama stratejileriyle birlikte incelenecektir.

Milas’ın coğrafi yapısı, biyolojik çeşitliliği ve çeşitli doğal habitatları ile bölgenin önemli yaşam alanlarından biridir. Bafa Gölü, oldukça önemli bir biyoçeşitliliği içinde barındırmaktadır, aynı zamanda birçok göçmen kuş türüne ev sahipliği yapan önemli bir sulak alandır. Milas çevresindeki ormanlar, 200 km’ye varan kıyı şeridi, endemik bitki türleri, bitki ve hayvan yaşam alanları için korunması gereken önemli doğal alanlardır. Bu alanların ekoturizm aktivitelerine dahil edilmesi, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını teşvik ederken, ziyaretçilere doğa ile iç içe eğitici ve öğretici deneyimler sunabilir.

Milas, sekiz bin yıla varan zengin tarihi geçmişi ve arkeolojik sit alanları ile birçok tarihi ve kültürel miras değerine ev sahipliği yapmaktadır. Milas’ın çevresi, tarihin erken dönemlerinden bugüne yerleşim görmektedir. Prehistorik dönemden başlayarak, Karia, Hellen, Roma Bizans dönemleri sonrasında bölge Türkleşmeye başlamış Beylikler ve Osmanlı dönemlerinde de yerleşim devam etmiştir, bu dönemlerden kalan birçok kalıntı

ve iz görmek mümkündür. Milas arkeolojik kalıntılar bakımından oldukça fazla varlığı bünyesinde bulundurmaktadır. Türk dönemine ait mimari dokunun önemli örnekleri günümüze kadar ulaşmıştır (Tekin, 2003:1). Antik çağlardan kalma birçok yapı, şehir merkezinde ve çevresinde bulunmaktadır. Milas'a özgü yapılar, tiyatrolar, tapınaklar ve mezarlar bunlardan bazılarıdır. Bu alanların korunması ve doğru şekilde ziyaretçilere/turistlere tanıtılması, kültürel mirasın ekoturizmle entegrasyonunu sağlar. Aynı zamanda, yerel halkın bu değerlerin tanıtılmasına katkı sağlayarak gelir elde etmesine olanak tanır. Yerel halkın ekoturizmden ekonomik gelir elde etmesi, devamlılık için kritik öneme sahiptir. Yerel halkın ekoturizm projelerine aktif olarak katılımı, yerel ürünlerin pazarlanması, geleneksel el sanatları ürünlerinin üretimi ve yöresel yemeklerin sunulması gibi aktivitelerle mümkündür. Bu faaliyetler hem doğru bir şekilde kültürel aktarımı teşvik eder hem de turistlere otantik deneyimler sunar.

Milas'ta ekoturizm faaliyetlerinin planlanması sonrasında uygulanması, çevresel etkinin minimize edilmesi, yerel kültürün korunması ve ekonomik faydanın adil bir şekilde dağıtılması ilkelerine dayanmalıdır. Örneğin, turist sayısının kontrol altında tutulması, çevre üzerindeki baskının azaltılması için önemlidir. Ayrıca, ekoturizm rehberlerinin eğitimi ve sertifikasyonu, ziyaretçilere sunulan bilgilerin doğruluğunu ve kalitesini garanti eder. Milas'ın ekoturizm potansiyelini ayrıntılı bir şekilde incelemek, ilçenin doğal ve kültürel kaynaklarını koruyarak sürdürülebilir bir turizm modeli oluşturulmasına olanak sağlar. Bu hem çevresel hem de sosyoekonomik faydaları maksimize ederken, Milas'ı ekoturizmde örnek bir şehir haline getirebilir.

Ekoturizm’in bölgede geliştirilmesi için araştırma soruları sorulmuş ve sorulara cevaplar aranmıştır. Bu araştırma soruları, tezinizin odağını oluşturmakta olup çalışmanın daha sistematik bir şekilde yazılmasını sağlamıştır:

- Milas'ın ekoturizm açısından sahip olduğu doğal ve kültürel varlıklar nelerdir?
- Milas’ın biyolojik çeşitliliği, peyzaj özellikleri ve doğal güzellikleri ekoturizm için nasıl bir potansiyel sunmaktadır?
- Milas'ta mevcut ekoturizm rotalarına ek olarak hangi alternatif rotalar oluşturulabilir?

- Yeni rotaların oluşturulmasında hangi kriterler göz önünde bulundurulmalıdır?
- Ekoturizm faaliyetlerinin etkin bir şekilde yönetilmesi ve tanıtılması için hangi paydaşlar ile iş birliği yapılabilir?
- Yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları ve turizm operatörleri arasındaki iş birliği nasıl güçlendirilebilir?

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KONUSU, YÖNTEMİ VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Araştırmanın ilk bölümünde çalışma alanının yeri, sınırları, konusu, amacı ve yöntemi üzerinde durulmuştur. Veri kaynakları, kullanılan yöntemler ve konu ile ilgili kavramlar tanımlanarak bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu tanımlarla, kavramsal çerçeve oluşturularak bölge ile olan ilişkisi kurulmuştur. bunun sonucunda araştırmanın yapıldığı bölgenin ekoturizm potansiyeli ortaya konulmuştur.

1.1. ÇALIŞMA ALANININ YERİ VE SINIRLARI

Muğla'ya bağlı Milas ilçesi Anadolu'nun güneybatısında yer alır. İlçe, yüzölçümü açısından Muğla'nın Seydikemer'den sonra en büyük ikinci ilçesidir. Milas'ın yüzölçümü 2.067 km² dir. İlçe, 27 derece 30 dakika – 28 derece 30 dakika doğu boylamı ile 37 derece – 37 derece 30 dakika kuzey enlemi arasında yer alır. İlçenin doğusunda Menteşe ve Yatağan ilçeleri, batısında Bodrum ilçesi, kuzeyinde Aydın'a bağlı Söke, Koçarlı ve Çine ilçeleri bulunur. İlçenin batısında Güllük, güneyinde Gökova Körfezi'ne; kıyısı bulunmaktadır. Kuzeyde, Beşparmak Dağları, Çomakdağı ve Bafa Gölü; doğuda Kurukümes, Akdağ ve Marçalı ilçe sınırını oluşturur (Kaya, 2019:1).

Harita 1. Muğla İdari Haritası, Harita Genel Müdürlüğü (https://www.harita.gov.tr/urun/mugla-mulk-idare-il-haritasi/355)

Milas, Batı Anadolu'nun en eski jeolojik oluşumlarından Menderes masifleri diye adlandırılan masiflerle kaplı bir alan üzerinde kuruludur. Bölgede gnays ve mikaşist taş yapılar göze çarpar. Bu alanının çevresinde miyosen devrine ait çakıllı, kalkerli ve marnlı yapı katmanları bulunmaktadır. Milas 565 m yükseklikteki Sodra Dağı eteklerinde kurulmuştur. Milas'ın güneyinde yer alan Beçin platosu yanındaki Denizcik Gölü çökme sonucu oluşmuştur (Akarca, 1954:1-2).

Milas'ın yeryüzü şekilleri dağlık alanlar, az eğimli alanlar ve ovalardır. Sarıçay, Derince, Değirmendere gibi dere ve akarsuların taşıdığı alüvyonlarla oluşmuş ovalar kuvaterner yaşlıdır. Selimiye'den başlayan bu araziler, akarsuları takip ederek ve Milas'tan geçerek Güllük Körfezi'ne kadar gider. Milas'ın verimli ovaları bu sayede oluşmuştur. Milas, Selimiye, Hamzabey ve Yaşyer ovaları çoğunlukla azonal topraklarla kaplıdır (Kaya, 2019:5).

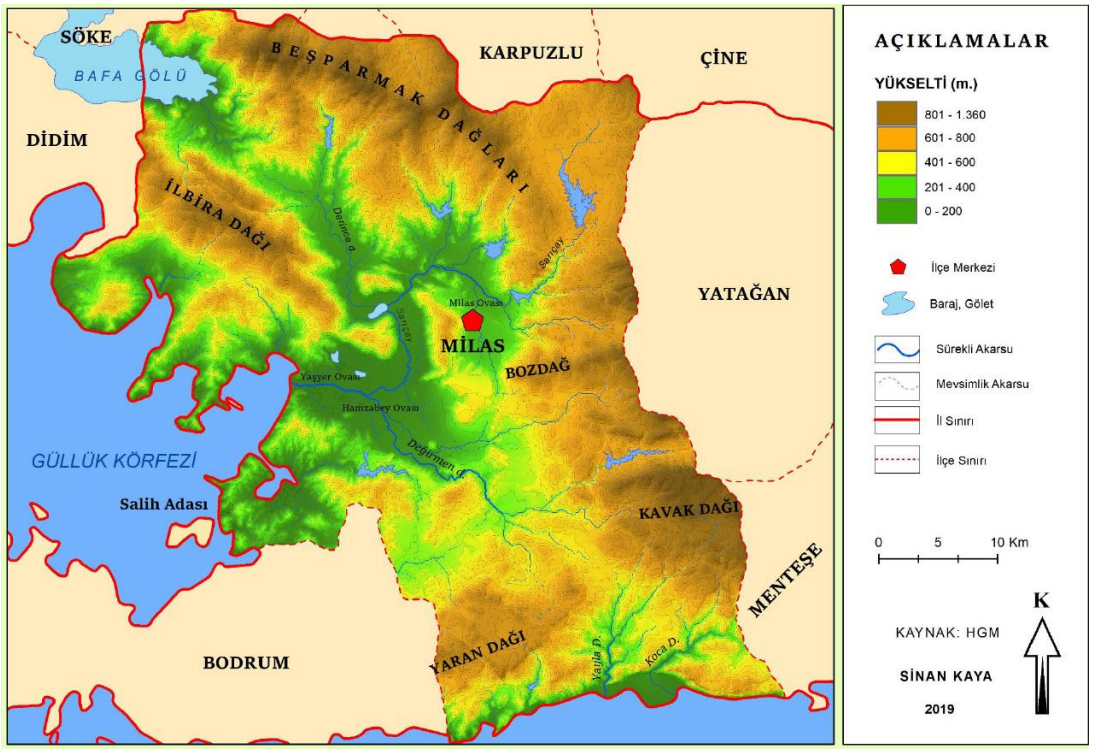

Harita 2. Muğla Fiziki Haritası, Harita Genel Müdürlüğü (https://www.harita.gov.tr/urun/mugla-fiziki-il-haritasi/354)

Milas'ın kıyıları Türkiye'deki en girintili çıkıntılı kıyı şeritlerindendir. Milas kıyı şeridi 197,4 km. uzunluğundadır. Güllük kıyıları oldukça girintili çıkıntılıdır. Bölgenin en önemli koyları Güllük, Çam, Kazıklı ve Akbük'te yer almaktadır. Kıyı şeridi Egeid

karasının çökmesiyle parçalanmış faylar, çöküntü alanları deniz istilasına uğramıştır. Gökova Körfezi kıyıları girintili çıkıntılı değildir (Kaya, 2019:3).

Güllük Körfezi'nin kuzeydoğusunda Kıyıkışlacık Tombolosu yer almaktadır. Kıyıkışlacık antik Iasos şehrinin kurulduğu bölgenin bugünkü adıdır. Savunma amacıyla kıyıdan bir kanalla ayrılmıştır. Kanal yeri 320 m uzunluğunda olup; bugün ortadan kalkmıştır, izleri büyük ölçüde silinmiştir (Kaya, 2019:11).

Harita 3. Milas'ın fiziki haritası (Kaya, 2019:8)

Haritalarda da görüleceği üzere Milas birçok coğrafi oluşumu bünyesinde barındırmakta bu durumda birçok ekoturizm faaliyetinin yapılabilmesine olanak sağlamaktadır.

1.2. AMAÇ

Bu çalışmada, Milas ilçesinin ekoturizm potansiyelini ortaya çıkarmak ve ekoturizme uygun alternatif tur rotaları önerilmesi hedeflenmektedir. Milas'ın doğal, sosyo-kültürel, tarihi ve kültürel miras değerlerinin gelecek nesillere mevcut haliyle, tahrip edilmeden aktarılması, koruma, tanıtım ve kullanma bilinciyle hareket edilmesi amaçlanmaktadır.

Tezin amacı, Milas bölgesinin ekoturizm potansiyelini değerlendirip, bölgenin kültürel ve doğal değerlerinin sürdürülebilir bir turizm anlayışıyla nasıl kullanabileceğini ortaya koyabilmektir. Tezimize konu olan bölgenin ekoturizm bakımından sahip olduğu potansiyeli ve bu potansiyelin yerel halk, çevre ve ekonomi üzerindeki etkilerini analiz ederek alternatif tur rotaları ortaya çıkarabilmeyi hedeflemektedir. Bu araştırmada, Milas bölgesine ekoturizm turlarının planlanması ve yönetilmesi için gerekli önerileri sunmak da amaçlanmaktadır. Böylece, bölgenin doğal ve kültürel mirasının korunması, yerel halkın refahının artırılması ve ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir bir şekilde desteklenmesi hedeflenmektedir.

Öncelikle Milas bölgesinin ekolojik ve kültürel profilinin ortaya çıkarılması, flora ve faunanın anlatılması, bölgeye özgü endemik ve önemli biyolojik habitatların örneğin, Bafa Gölü ve çevresinin tanıtılması ve burada yapılabilecek aktiviteler üzerinde durulması amaçlar arasında yer almaktadır.

Milas'ın kültürel miras değerleri, tarihî yerleri, arkeolojik alanlar ve geleneksel köy yaşamının ortaya konması bunun yanında coğrafi özellikler anlatılarak, iklim, topoğrafya ve bu özelliklerin ekoturizm üzerindeki etkileri irdelenecektir. Bölgedeki yürüyüş yolları, kuş gözlem rotaları, botanik turlar, fotoğraf safarileri gibi aktiviteler incelenecektir.

Ekoturizmin çevreye verebileceği fayda yanında çevresel ayak izi, habitat bozulması, yerel türler üzerindeki etkileri ele alınacaktır. Yerel halkın ekoturizmden ekonomik fayda elde etmesi için yapılabilecekler, çevresel ve sosyal yönden sürdürülebilirliğin sağlanması için öneriler sunulması hedeflenmektedir.

1.3. YÖNTEM

Araştırma sürecinin başlangıcında araştırma sorunsalını doğru olarak tanımlayıp ona göre araştırmanın ilerletilmesi sağlanmıştır. Sorunsalı belirlerken bölgedeki turizmle ilgili potansiyel, sorunlar, dezavantajlar ve avantajların ne olduğu konusu ele alınmaya çalışılmıştır. Öncelikle yazın taraması yapılmış kaynakların konuya göre tasnifi sağlanmıştır (Gürbüz, Şahin, 2018:51-55) Araştırmanın hazırlanmasında ilk olarak literatür taraması yapılmış, araştırma sorunsalına bağlı olarak bilimsel makaleler, doktora ve yüksek lisans tezleri ve bölge ile ilgili yazılan kitaplar kaynak olarak kullanılmıştır.

Araştırma, konu ve kapsam olarak Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan Muğla iline bağlı Milas ilçesinin günümüzdeki konumu tarihi değerleri ve doğal güzellikleri baz alınarak ekoturizm potansiyeli değerlendirilmektedir. Araştırma sonucunda bölgenin somut ve somut olmayan kültürel miras değerlerinin ortaya konulması, sürdürülebilir bir turizm anlayışıyla bölgeye ziyaretçilerin gelmesinin sağlanması için yapılabilecekler ele alınmıştır.

Bu konuyla ilgili daha önce yapılmış bir çalışmaya literatürde rastlanmamıştır, çalışmanın bölümleri ayrı ayrı bilimsel çalışmalara konu olsa da bütünsel olarak bu bakış açısından değerlendirilmemiş olduğu görülmektedir. Çalışmanın daha önceden nadir çalışılmış bir konu olması sebebiyle literatürde bir boşluğu kapatacağı ve katkı sağlayacağı düşünülmekte, bölgeye gelecek ziyaretçiler, turist rehberleri ve her bir turizm paydaşı için pratik bir rehber olması da hedeflenmektedir.

Çalışmada, literatür taraması ve doküman analizi yöntemleri kullanılmıştır. Doküman analizi yapılırken bölgeyle ilgili yazılmış kitap, makale, rapor ve tezlerden faydalanılmıştır. Çalışma, bölgenin tarihi ve ekolojik değerleri ele alınarak yapılabilecek ekoturizm faaliyetlerinin üzerine kurgulanmıştır. Araştırmanın evreni olarak Milas'taki ekoturizm potansiyeli ulusal ve uluslararası literatür incelenerek değerlendirilmiş ve yazımı gerçekleştirilmiştir. Modern kaynaklara ek olarak antik çağda yazılmış kitapların günümüz uyarlamaları, yerli-yabancı internet siteleri incelenerek, derleme yapılmıştır. Bu çalışmada önceden yapılmış olan bilimsel çalışmalardan elde edilmiş bulgular, ortaya çıkan sonuçlar ve incelemeler göz önünde bulundurularak, verilerin çeşitlendirilmesiyle çalışma tamamlanmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde alternatif tur rotaları ele alınmıştır, konuyla ilgili bölgedeki yürüyüş rotaları da ele alınarak yeni rota önerileri sunulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

EKOTURİZM KAVRAMI, TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ UYGULAMALARI

Günümüzün hızlı büyüyen sektörlerinden en önemlilerinden birisi de turizmdir, ülkeler turizmi önemli bir ekonomik kaynak olarak nitelendirilmektedir. Turizm, bacasız sanayi olarak adlandırılmakta olup, ülkelerin GSMH'sinin (gayri safi milli hasıla) gelişiminde önemli katkısı bulunmaktadır, döviz kazancı işsizliğin azaltılması/ önlenmesi ve bölgesel kalkınmada etkendir. Turizm sektörünün büyümesi ülke ekonomisinin büyümesini direkt etkilemektedir. Pazar payını artırmaya çalışan ülkeler, büyüme için, turizmi çeşitlendirerek turizmin sürdürülebilirliğini sağlamayı amaçlamaktadırlar (Kasalak ve Sarı, 2023:1).

Ekoturizm pek çok tartışmanın odağında olan turizmin en hızlı büyüyen alanlarından birisidir. Ekoturizm, doğal alanların, ilgili bölgenin flora ve faunasına zarar vermeden ziyaret edilmesi faaliyetidir. Ekoturizmin temel amacı, çevrenin korunması, ekonomik ve bölgesel kalkınmayı sağlayarak turizm faaliyetinin gerçekleşmesidir (Gün, 2023:1).

Dünya Turizm Örgütü'ne (UNWTO) göre ekoturizm, doğal alanlara saygılı bir şekilde seyahat etmeyi, çevresel koruma ve yerel halkın yaşam standartlarını iyileştirme hedeflerini içerecek şekilde tanımlanır. UNWTO'ya göre ekoturizm, doğal çevreyi koruma, yerel kültürleri destekleme ve sürdürülebilir topluluk gelişimini teşvik etme amacı taşıyan turizm aktivitelerini ifade eder (Haberal, 2018:22).

Turistlerin eğitim seviyesi artınca turizme olan bakış da değişmiş, doğa ve çevre bilinci değiştikçe, turistlerin talepleri farklılaşmıştır. Doğa temelli alternatif turizm çeşitleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Ekoturizm, yeşil, ekolojik, kırsal, doğa temelli, özel ilgi ve sorumlu turizm, gibi birçok farklı isimle anılmaktadır. Ekoturizmde amaç çevresel dengeyi korumak olduğundan, ekolojik yapıyla birlikte düşünülmelidir. Turizmle çevrenin ilişkisi arttıkça, ekoturizm kavramı daha çok gündeme gelmeye başlamış ve popülerlik kazanmıştır (Kasalak, Sarı, 2023:2).

2.1. EKOTURİZM KAVRAMI

"Ekoloji", Yunanca "oikos" (yaşam yeri, ev) ve "logia" (bilim) kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuştur. 19. yy'ın sonlarına doğru Alman biyolog Ernst Haeckel ilk olarak bu kavramı kullanmaya başlamıştır. Terim, organizmaların çevresi ve birbirleriyle olan ilişkilerini inceleyen bilim dalıdır. Ekoloji, canlıların yaşam alanlarıyla ve bu alanlar içindeki etkileşimini inceleyen bilim dalıdır. Ekoturizm ise turizmde sürdürülebilirliği sağlamak ve turizmin çekiciliğini arttırabilmek amacıyla ortaya çıkan bir kavramdır (Kasalak, Çolak, 2013:282).

Ekoloji, biyolojik toplulukların korunması yanında, yerel halka saygı gösterilmesini gerektirmektedir. Ekoturizm, lokasyonun en az zararı görmesinin sağlanarak ziyaret edilmesi etkinliğidir. Ekoturizm teriminin kökeni konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Terimin kökenininin Hetzer'e (1965 yılında yazılmış olan ekoturizm yazıları) kadar dayandığını savunanlar bulunmaktadır. Hetzer, ekoturizmi kuşlar, yaban hayatı, doğal alanlar, fosil alanları, arkeolojik sit alanları, mağaralar, kayalıklar, sulak alanlarda yapılan faaliyet olarak tanımlamaktadır (Kuter, Ünal, 2009:148).

Ekoturizmi, araştırmacılar farklı şekillerde tanımlamaktadır. Bu konuda tam bir fikir birliğinin olmasının nedeni ekoturizmin kişilerce farklı anlamlar taşımasından kaynaklanmaktadır. Bundan ötürü ekoturizm kavramının kabul gören ortak bir tanımı bulunmamaktadır (Demir, Çevirgen; 2006:52).

Temel olarak ekoturizmin üç temel belirleyicisi bulunmaktadır. Bunlar, doğa temelli, kültürel ve kaynağın değerini bilen kişilerce yapılan aktiviteler olarak tanımlanabilir (Erdoğan, 2003:109- 110).

1991 senesinde "Uluslararası Ekoturizm Topluluğu" ekoturizmi; yerel halkın refahını koruyan, çevreye duyarlı, doğal alanlara yapılan seyahat olarak tanımlamıştır. TIES'e (Uluslararası Ekoturizm Topluluğu) göre ekoturizm, küçük gruplarla yapılan bir etkinliktir. Yeme, içme ve konaklama hizmetleri yerel halkın küçük ve orta ölçekli firmaları tarafından sağlanır. IUCN'nin (Dünya Doğayı Koruma Birliği) 1996 senesinde ekoturizmi; yerel halka faydalı, aktif olarak sosyoekonomik katılımı sağlayan, korumayı geliştiren ve düşük negatif ziyaretçi etkisi yaratan, doğanın değerini anlayan, doğa

alanlarına yapılan çevreye duyarlı turistik seyahat olarak tanımlamıştır (Altan, 2006:50-51).

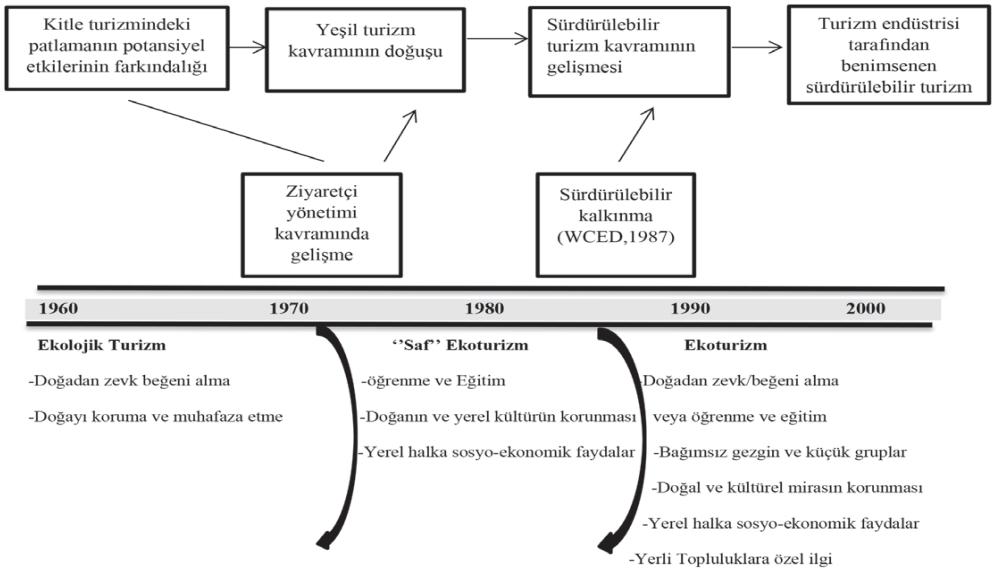
Tanımlarda farklılık olsa da ekoturizmin karakteristik özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Doğa temelli olması,
- Biyoçeşitliliğin korunmasının sağlanması,
- Yerel toplumların refahının artırılmasının sağlanması,
- Sosyokültürel ve çevresel etkinliklerin negatif etkilerinin el alt düzeye inmesi için ziyaretçiler ve yerel halk sorumluluğunun artırılması,
- Yenilenemeyecek kaynakların en asgari düzeyde kullanılmasının sağlanması,
- Mülkiyetin ve istihdam olanaklarının üretilmesinin sağlanmasıdır (Şen, 2010:77).

2002 yılında, Quebec'te (Kanada), 133 ülkenin 1100 delegesinin katılımıyla gerçekleştirilen "Dünya Ekoturizm Zirvesi'nde", fikir birliğine varılan ortak bir tanıma göre ekoturizm, yeryüzündeki doğal olan kaynakların sürdürülebilirliğini sağlayan, bununla birlikte yöre halkının ekonomik kalkınmasına destek veren, sosyal ve kültürel özerkliklerini koruyan, gözeten bir tavırdır (Kasalak, Sarı, 2023:6).

2.2. EKOTURİZMİN TARİHÇESİ VE GELİŞİMİ

Sürdürülebilirlik; günümüzün ihtiyaçlarını karşılarken doğal kaynakların da korunması ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan faaliyetlerdir (Kuter ve Ünal, 2009:147).

Şekil 1. Sürdürülebilir Turizm ve Ekoturizm Kavramının Kronolojik Gelişimi (Kasalak, Sarı, 2023:11).

Kitle turizminin ortaya çıkardığı olumsuz etkiler, çevre farkındalığı oluşturmuş, görece olarak bozulmamış ya da kirlenmemiş doğal alanlar önem kazanmıştır. Gelişmekte olan ülkeler bu durumdan ekonomik olarak fayda sağlamıştır. Ekoturizm alanlarının alternatif gelir kaynağı elde edilebilecek alanlar olduğu yönünde hipotezler kurulmuştur (Kasalak, Sarı, 2023:11).

1990 yılında TIES (Uluslararası Ekoturizm Topluluğu) kurulmuştur. Topluluğun temel görevleri arasında, üyelik hizmetleri işlemleri, sektörel yardımlar ve eğitim programları planlaması, kurumlara yardım edilmesi, toplumsal ve bireysel gelişimin eko turizm prensipleri etrafında yapılması yer almaktadır (TIES (1990), http://www.ecotourism.org/ ties-overview).

TIES bio-kültürel çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir toplumsal gelişimin sağlaması yönünde faaliyetlerde bulunmaktadır. Bunun dışında uluslararası alanda etkili olan BM (Birleşmiş Milletler) çevrenin korunması ve yerel halka ekonomik getiri sağlanması için çalışmalar yürütmektedir. Türkiye' de de 2002 yılında "Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği" kurulmuştur. Dernek eko turizm, sürdürülebilir turizm, ve çevre alanlarında çalışmalar yapmak ve tanıtım faaliyetlerinde bulunmak, bu alanda proje geliştirmek, kurumlarla işbirliği yapmak ve yeni ekoturizm ürünleri geliştirilmesini sağlamayı hedeflemektedir (Altun İpek, 2020:110-111)

2.3. EKOTURİZMİN AMAÇ VE KAPSAMI

Ekoturizm, kitlesel turizminden farklı olarak, turist sayısının azaltılması ve turizmin süresinin yıl içine yayılmasını amaçlamaktadır. Ekoturizm çevresel baskıyı azaltarak, tahribatın önlenmesini sağlar. İnsanların yöre halkının yaşantısını öğrenmesi, deneyimlemesi amacıyla, doğal alanlara seyahat gerekmektedir bu ekoturizm mümkün olabilmektedir. Kontrollü olarak yapılan ziyaretler çevresel bozulmayı önler ve yerel halkın ekonomik kazanç sağlanmasına yardımcı olur (Arslan, 2005:33).

Eko turizm eko sistemlerin korunması, kırsal topluluklara fayda sağlama ve kalkınmayı teşvik etmek bunun yanında ekolojik duyarlılığı artırma, seyahat endüstrisini çevreye duyarlı hale getirmek ve turizm paydaşlarının eğitilmesi gibi amaçları bulunmaktadır (Gün, 2023:6)

2.4. EKOTURİZMİN ÖZELLİKLERİ

Ekoturizm, kitle turizmiyle karşılaştırıldığında, sektörle daha güçlü bağlantı kurabilen, yöre halkına ekonomik fayda sağlayan, istihdam yaratabilen ve sürdürülebilir gelişime güç sağlayan bir konuma gelmiştir. Ekoturizm, ekonomik gelişimin sağlanması, doğal kaynakların ve vahşi yaşamın uzlaşması anlamında gelişmekte olan ülkelerde önemli bir alternatif olmaktadır (Kasalak, Sarı, 2023:14).

Ekoturizm, ekonomik açıdan zayıf olan yerel halka yeterli gelir elde etmesinin sağlanması yanında geçim kaynaklarının doğal yaşama bağlı olduğu, insanların biyolojik çeşitliliğinin ve doğal kaynakların korunması için bilinçlendirdiği görülmektedir (Yılmaz, 2008:57-58).

2.5. EKOTURİZM İLKELERİ

Ekoturizm, sosyal ve ekonomik kalkınmayı destekleyip çeşitli ilkeler ortaya koymaktadır. (Küçükaslan, 2007:85). Bu ilkeler ekoturizmin amaçları ile de uyumludur. Dünya Turizm Örgütü'nce (UNWTO) ekoturizmin ilkeleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Turizmin çevreye vermiş olduğu zararın en alt seviyeye indirilmesi,
- Yerel halka ve turistlere çevrenin korunması için eğitimler verilmesi,
- Turizmin, yöre halkının ihtiyaçlarını karşılayan, yerel yönetimlerle iş birliği yapan sorumlu bir anlayışla hareket etmesi,

- Koruma altındaki alanlara kaynak sağlanması,
- Turizmin yol açtığı olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi için çevreye yönelik orta ve uzun vadeli izleme ve değerlendirme programlarına destek olunmasının sağlanması,
- Turizmin yöre halkının geçimini sağlayacak şekilde düzenlenmesi,
- Turizm gelişiminin, yörenin sosyal ve çevresel kapasitesinin arttırılmasına katkı sağlaması,
- Çevreye uyumlu, doğal yaşamı koruyan, turizm alt yapı yatırımları için kaynak sağlanmasıdır (Şen, 2010:83-84).

Eko turizm doğal, hassas ve kültürel çevrelerde yapıldığı için işin dikkatli bir şekilde yönetilmesini gerekmektedir. Kabul edilebilir sınırları içinde ulusal ve uluslararası standartlar dahilinde katılımcı sayısının sınırlı olmasına dikkat edilmelidir. Bu turizm aktivitesinde taşıma kapasitesinin belirlenmesi önem taşımaktadır (Demir ve Çevirgen, 2006:57)

2.5.1. Doğal Çevrenin Sürdürülebilirliği

Ekoturizmin birinci ilkesi, doğal çevrenin sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Burada anlatılmak istenen, turlarda ve diğer turizm aktivitelerinde, doğal çevrenin bozulmamasına ve korunmasına önem verilmelidir. Turların plan ve program dahilinde gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Doğa turlarında rotanın belirlenmesi, alanda uzmanlaşmış rehberlerin kullanılması, turda uyulması gereken kuralların önceden planlanması gereklidir. Bu tip bölgelerde ekoturizm bilinci yerleşmezse, çirkin yapılaşma ve yaban hayatının gelişigüzel izlenmesi gibi durumlar ortaya çıkabilir. Bitki ve hayvan türlerinin belirlenmesi ve envanterinin çıkarılması, bunun yanında yörenin taşıma kapasitesinin bilinmesi, buna göre turların yapılması ve kurallara uyulması beklenmektedir (Arslan, 2005:34).

Ekoturizm anlayışını uygulayan ülkelerin uyduğu ilkeler; ekoturizm politikalarını geliştirmek için planlama yapılması, ekoturizm için kuralların konulması ve buna uygun ürünlerin geliştirmesi, pazarlaması ve tanıtımının yapılmasının sağlanmasıdır (Kaypak, 2010:96).

2.5.2. Yerel Kültürlerin Sürdürülebilirliği

Bölge kültürünün sürdürülebilirliği sağlandığı takdirde yerel halkın ekoturizm faaliyetinden maddi olarak pay alması da kolaylaşacaktır (Arslan, 2005:35). Ekoturizmin benimsediği ilkeler, sürdürülebilir turizmin ilkelerini kapsamakta, bunlara ek olarak bazı ilkelerde eklenebilmektedir. Bu ilkeler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Doğal ve kültürel mirasın korunması için aktif olarak görev alınmalı ve destek sağlamalıdır,
- Ekoturizm faaliyetlerine, planlamasına ve gelişimine yöre halkının katılımının sağlanması ve halkın refahının arttırılması,
- Bölgenin doğal ve kültürel miras değerlerinin ziyaretçilere doğru olarak anlatılmasını sağlamak,
- Gruplarla düzenlenen turların yanında, bağımsız olarak gelen ziyaretçiler için de iyi olanaklar sunulmalıdır (Demir, Çevirgen, 2006:59).

Bir bölgenin turizmine katkı sağlaması için, maddi ve manevi kültürel miras değerlerinin bozulmaması için özen gösterilmelidir. Otantik kültürün, ahlaki değerlerinin bozulmadığı bölgelerde, ziyaretçilerin de bu değerlere saygılı olması gerekmektedir (Dinsel ve ananevi değerlere saygı duyulması, yöresel yeme, içme, eğlenme vb. geleneklere uyum sağlanması gibi). Kültürel değerlere saygılı davranmak, korumacılığı desteklemek gerekir. Turizm profesyonelleri, yerel dokuyla uyumlu, koruma altında bulunan yapılarda hizmet sunan konaklama tesislerini tercih etmelidir. Buna uygun davranan acentelerin turları destek görmekte ve tercih edilmektedir (Arslan, 2005:37).

2.6. EKOTURİZMİN ETKİLERİ

Ekoturizmin, ülke ekonomileri üzerinde olumlu bir etkisi bulunmaktadır. Ekoturizm işletmeleri, acentelerden gelir sağlamaktadır. Eko turistler, turistik mekânlara ve gezilere gelir sağlamakta, ulusal parkların ve korunan diğer alanların gelir elde etmesine aracılık etmekte, istihdam ve alternatif gelir kaynağı yaratmaktadır. Ekoturizm, gelişmekte olan ülkelerde daha popüler bir alan haline gelmiştir. Bu ülkelerde, ekoturizm sayesinde yaban hayatının ve doğal yaşam alanlarının korunması sağlanmaktadır (Kasalak, Sarı, 2023:25).

Teoride ekoturizm çevre üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir ancak trafik ve tüketim, bu tip bozulmamış alanlara daha fazla zarar verebilmektedir. Ziyaretçiler

bölgede gezi sırasında bu olumsuz etkileri en aza indirmek için çaba gösterse de olumsuz etkileri önlemek tümden imkânsız olduğu için doğal çevre üzerinde olumsuz etkiler ortaya çıkmaktadır. Altyapının bölgede yaygınlaşıyor oluşu bu doğal ortamlara zarar vermektedir. Yeni restoranlar ve konaklama tesisleri için bu alanlar yok edilmektedir. Konaklama ve yemek ihtiyacının artması sonucunda biyoçeşitliliğin azalmasına ve ormanların yok olmasına neden olmaktadır. Ziyaretçilerin bıraktığı atıklar kirliliğe yol açmakta ve doğal yaşam alanlarında bozulmalara neden olmaktadır (Kasalak, Sarı, 2023:26).

2.6.1. Ekoturizmin Çevresel Etkileri

Ekoturizme karşı artan ilgi olumlu sonuçların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Devletler doğa alanlarını doğal park veya koruma alanı haline getirerek, bunları doğaya zarar verebilecek tarım, kereste üretimi veya madencilik faaliyetlerinden korumaya çalışmaktadır. Ekoturizmin geliştiği ve büyüdüğü yerlerde, koruma alanlarının çok olduğu görülmektedir (Kasalak, Sarı, 2023:27).

Lüks olmayan kulübelerde elektrik üretimi için, güneşten ve rüzgârdan faydalanılmakta, evlerde su tesisatı bulunmamakta ve asgari düzeyde atık üretilmektedir. Kosta Rika'da en çok ziyaret edilen alanlardan, Si Como No'da güneş enerjisi kullanılmakta, ulaşım hava köprüleriyle sağlanmaktadır, erozyonu engellemek için yöreye özgü bitkiler yetiştirilmektedir (Kuter ve Ünal, 2009:151).

2.6.2. Ekoturizmin Ekonomik Etkileri

Dünyanın en önemli endüstrilerinden biri olan turizmin büyüyen dallarından ekoturizmin, yıllık büyümesinin %10 seviyelerinden %30 seviyesine çıkacağı tahmin edilmektedir. Doğal güzelliğe sahip ve kültürel olarak değerli alanlardaki ekoturizm faaliyetleri ekonomik açıdan gelişime açık ve gelecek vadetmektedir (Kasalak, Sarı, 2023:29).

Ekoturizmin ekonomiye olumlu etkilerinin olduğu gibi olumsuz etkilerinin de olduğu hususunda görüşler de bulunmaktadır. TIES'e (Uluslararası Ekoturizm Topluluğu) göre ekoturizmin neden olabileceği olumsuz ekonomik etkenler şunlardır;

- Yöre halkının ekoturizmden beklentilerinin sınırlı kalması, doğal ve kültürel değerlerin korunması konusundaki isteklerinin azalmasını da beraberinde getirebilmektedir,
- Bölgedeki otellerin ve turistik tesislerin elektrik ve su gibi doğal kaynakların aşırı tüketilmesine neden olmaları, bölgedeki fiyatların artması, elektrik ve su kesintilerine neden olabilmesidir (Kuter ve Ünal, 2009:153).

2.6.3. Ekoturizmin Sosyo-Kültürel Yapıya Etkileri

Ekoturizm, insanlar arasındaki iletişimi artırmasının yanı sıra yöre halkı üzerinde bazı olumsuz etkilere de neden olmuştur. Turizmin gelişmesi için doğal alanlarda önemli değişiklikler olmaktadır. Bundan dolayı yöre halkının topraklarından ve uzun yıllardır kullandığı deniz ve doğadan mahrum bırakılması gibi durumlar ortaya çıkabilmektedir. Geleneksel üretim ortadan kalktığı için onun yerine mevsimlik, ticari ilişkiler ortaya çıkmaktadır. Böylece yerel kültür tümüyle ortadan kalkmakta ve turizm endüstrisine uygun hale getirilmektedir. Özellikle yöre halkına ekonomik fırsatlar verilmediğinde turizmde yer almak isteyip istemedikleri ve istiyorlarsa nasıl yer almak istedikleri gibi sorular cevaplanmadığı zaman sosyal etkilerin daha da artacağı düşünülmektedir (Altan, 2006:70-71).

2.7. EKOTURİZM TÜRLERİ

Ekoturizm farklı kriterlere göre sınıflandırılabilir. Bu sınıflandırmada, araçlar, bölgenin doğası, aktivitenin özellikleri gibi ayırımlar söz konusu olabilir (Khabbazi ve Yazgan, 2012:7). Ekoturizmi, ekoturizm aktivitelerinin çevreyi koruma derecelerine göre sınıflandırmak mümkündür. Ekoturizmi, aktif ve pasif olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür. Aktif ekoturizm, gidilen yeri geliştirmeye yönelik sürdürülebilir formda olandır. Bu aktiviteye katılanlar çevre bilincine sahip kişilerdir. Çevreyi değiştirme girişimleri bulunmamaktadır. Ekolojik yaşama uygun olarak doğal konaklama yerleri bulunmaktadır. Alınan hizmet ve donanım en az alt seviyede tutulur. Pasif ekoturizm ise, fiziki ve kültürel çevreye olumsuz etki yaratmayan turizm faaliyetleridir. Mevcut kaynağın durumunun korunması konusu daha toleranslıdır, buna bağlı olarak daha yaygın hizmet ve donanım ağına sahiptir (Erdoğan, 2003:119).

Ekoturizmi, sert ve yumuşak olarak da ikiye ayırılabilir. Sert ekoturizmde, ziyaretçiler doğaya yoğun ilgi gösterir ve bilimsel olan ziyaretlerdir, genellikle jeologlar,

botanikçiler ve ornitologlar veya diğer uzmanlık alanlarında faaliyet gösteren meslek adamlarının katıldığı ekoturizm türüdür. Yumuşak ekoturizmde ise, yüzme, kuşları seyretme, foto safariler gibi genel ilgi alanlarıyla ilgilidir (Şen, 2010:85).

Katılımcıların sayısına göre de ekoturizm sınıflandırılabilmektedir. Bu ayrım çevreci ve popüler ekoturizm olarak sınıflandırılabilir. Çevreci ekoturizmde 2-10 arası katılımcıyla, uzak bölgelere modern araçlar kullanılmadan seyahat edilir. Ziyaretçiler alanı küçük gruplarla gezip doğayı keşfederler. Popüler ekoturizm 10 kişiden fazla ziyaretçiyle, modern araçlarla ulaşılabilen alanlara yapılan seyahatlerdir (Erdoğan, 2003: 119–120).

Ekoturizm faaliyetlerini alternatif turizm kapsamında da değerlendirmek ve farklı isimlerle tanımlamak mümkündür. Ekoturizm türlerini aşağıdaki gibi sınıflandırmak mümkündür ancak şunu da belirtmek gerekir ki literatürde farklı sınıflandırmalar da bulunmaktadır.

2.7.1. Yayla Turizmi

Coğrafi bir terim olarak yayla kelimesi, düz ve yüksek olan alanları tanımlamak için kullanılmaktadır. Yayla, genellikle yaz mevsiminde hayvanların otlatılmaya götürüldüğü, kışın erişimin zor olduğu doğal dağ meraları olarak tanımlanır. Yayla beşerî anlamda geçici bir yerleşme yerini, yani geçici ikamet edilen meskeni ve onun çevresindeki ekonomik faaliyet alanını ifade eder. Yayla, kır nüfusunun geçim sahası ve bu nüfusun geçimine çeşitli ölçülerde aracılık eden bir alanı ifade etmektedir (Kızılırmak, 2006:2).

Yayla, göçebelerin ve yarı göçebelerin ekonomik faaliyet alanıdır. Bu faaliyetlerde hayvancılık ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında yaylaları, şehirlerde ve kasabalarda yaşayan insanlar, turizm amaçlı ziyaret etmektedirler (Haberal, 2018:213).

Yaylalarda gerçekleştirilen aktivitelerle yayla kültürünü ve bozulmamış doğada yaşamayı deneyimlemek mümkündür. Yayla turizmi olarak adlandırılan bu etkinlikler alternatif bir turizm şekli olarak kabul edilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde yaylalar ekoturizm için önemli bir potansiyeldir (Yılmaz, 2008:69).

Turizmin çeşitlendirilmesi için yapılan ve tüm yıla yayılan etkinlikler kapsamında yayla turizmini de saymak mümkündür. Yaylaların doğal güzellikleri yanında etnolojik

çekicilikleri ekoturizm açısından önemli bir lokasyon olmalarını sağlar (Haberal, 2018:191)

Şehirde yaşayan insanların şehrin gürültüsünden ve kirliliğinden kaçarak, doğal güzelliklere sahip alanları ziyaret etmesi durumu söz konusudur. Kıyı bölgelerinin sıcak ve nemli olmasına karşılık yaylaların güzel havası, çeşitli bitki örtüsüne sahip olmaları tercih edilmesinde önemli etkenlerdir. Yaylaların tercih edilmesinde diğer etkenler, ormanlar, göller, ırmaklar, tarihsel, kültürel ve arkeolojik alanlarının olması, doğa yürüyüşüne elverişli olması, rafting ve kış sporlarına uygun alanlar olması, şifalı suların, yayla şenlikleri gibi etkinliklerin olması sayılabilir. Bu özellikler yaylaların turizm çekim merkezi olmalarını sağlamaktadır (Kozak vd, 2002: 30).

Yöresel yayla şenlikleri gösteri kültürünün bir aracı olması ve medyada ve sosyal mecralarda yayınlanması sayesinde sadece çevre halkın değil, uzak yerlerde yaşayan insanların da bu etkinliklere katılma isteği duymasını sağlamaktadır. Şenlikler sayesinde yöresel el sanatları teşhir edilmekte ve turistler için bir eğlence, seyir ve satış alanı biçimine dönüşmektedir (Erdoğan, 2003: 121–122).

Türkiye'de ekoturizm faaliyetlerinden en fazla yayla turizmi ilgi görmektedir. Zengin yaşama kültürüne sahip yayla yaşantısı aynı zamanda, bakir doğal alanları, temiz havası, soğuk suları, en sıcak günlerde dahi ferah olan havası, büyüleyici manzaraları, doğal bitki örtüsü, tabii yetişen hayvanları, el yapımı gıdaları ziyaretçilerine sunmaktadır. Son dönemlerde yaylaların bir kısmı sayfiye yeri olma fonksiyonu kazanmıştır. Akdeniz bölgesinden diğer bölgelere yayılan yaylacılık faaliyetleri ülkemizin birçok yanında bu turizmin gelişimine öncülük etmiştir. Günümüzde hayvancılıkla uğraşmayan insanlar da yaylalara çıkmaktadır. Yaz sıcağı ve uzun yılların kazandırdığı alışkanlıklar nedeniyle Anadolu'da yaylacılık halen önemini korumaktadır. Yayla; yılın belli dönemlerinde hayvan otlatmak, tarım yapmak için ve dinlenmek için gidilen mekânlardır (Doğanay, 2011:225).

Türkiye'de yayla turizmi yapılabilecek 26 adet yer bulunmaktadır. Bunlar Bektaş, Kümbet, Yavuz Kemal (Giresun), Akçaabat-Karadağ, Tonya-Armutlu, Türkeli-Kurugöl, Maçka-Solma, Araklı-Pazarcık, Araklı-Yeşilyurt, Yılantaş Yaylası (Trabzon), Kürtün-Erikbeli-Zigana (Gümüşhane), Kaçkar-Kafkasör (Artvin), Çambaşı, Akkuş-Argın Yaylası, Aybastı-Perşembe Yaylası, Mesudiye-Keyfalan Yaylası, Yeşilce-Topçam Yaylası

(Ordu), Anzer, Çamlıhemşin, Ayder (Rize), Ayancık-Akgöl-Kozfındık-Bozarmut (Sinop), Kop Dağı (Bayburt), Islahiye-Huzurlu Yaylası (Gaziantep), İbradi-Masata Yaylası (Antalya), yayla merkezleri olarak ilan edilmiş yerlerdir (Kasalak, Sarı, 2023:43).

2.7.2. Dağ Turizmi

Dağcılık birçok farklı dilde Alpinizm olarak adlandırılmaktadır. Dağcılığın spor dalı haline gelmesi ve yaygınlaşması Alp Dağları'nda olduğundan dolayı bu isim uygun görülmüştür. Himalayalizm, Himalayalar'da yapılan, andizm And Dağları'nda yapılan dağcılığa denilmektedir. Türkçede ise bu etkinliğe özel bir isim verilmemiş, dağcılık sözcüğü benimsenmiştir (Erdoğan, 2003:124).

Dağ turizmi, güzel ve temiz dağ havasından yararlanmak isteyen insanların dağlara gerçekleştirdiği seyahat türüdür. Çevre sorunları, sağlıklı ortamda ve doğal bir çevrede bulunma gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Dağ turizmi ve dağcılık sporları, bu gereksinime yanıt veren bir turizm türü olarak karşımıza çıkmaktadır (Şen, 2010:95).

Türkiye'nin farklı yükseltilerde, değişik jeomorfolojik ve tektonik özelliklere sahip dağları bulunmaktadır. Flora ve fauna açısından zengin olan Türkiye dağları kış turizmi ve dağ sporları için oldukça uygun yapıya sahip olağanüstü alanlardır (Haberal, 2018:146)

Dağlar, heyecan, macera ve değişiklik arayanlar için; dağ bisikleti, doğa yürüyüşleri, yön bulma (orienteering) ve tırmanış gibi çeşitli faaliyet alanları ve sportif olanakları sunmaktadır. Dağlardaki kayaçların ve yüzey şekillerinin çeşitliliğine paralel olarak yapılan yeni sporlar çeşitlenmiştir. Bu sporlar; yamaç paraşütü, asılma planörü, kaya tırmanışı, botla kaymak (snow-spee rafting), buzda, karda kızak (snowscating), balon kayağı (baloon-skiing) buzul kayağı (heli-skiing), ve snow-boarding şeklinde sıralanabilir (Erdoğan, 2003:125).

Türkiye'de üniversitelerde bulunan dağcılık kulüplerinin yaptığı etkinliklerle dağcılık yaygınlaşmıştır, günümüzde acenteler tarafından gerçekleştirilen turlarla ayrı bir turizm türü olarak giderek gelişmekte olduğu görülmektedir. Türkiye, kış ve dağ turizmi açısından zengin olanaklara sahiptir. Bu kaynakların turizmde daha etkin kullanılması için Turizmi Teşvik Kanunu'na dayanarak Bakanlar Kurulu on bir adet dağ ve kış sporları merkezini turizm merkezi olarak ilan etmiştir. Bu merkezlerin planlı gelişmesi

hedeflenmekte ve planlarda koruma ve kullanma dengesi gözetilmektedir (Kozak vd, 2002: 27).

Dağ turizmine yönelik oluşturulan dağcılık merkezleri; Beydağları (Antalya), Dedegöl Dağları (Isparta), Akdağ (Alanya), Hasandağı (Aksaray), Bolkar Dağları, Aladağlar (Niğde), Erciyes Dağı (Kayseri), Munzur Dağları (Tunceli), Kaçkar Dağları (Rize), Ağrı Dağı (Ağrı), Cilo-Sat Dağları (Hakkâri), Palandöken (Erzurum), Sarıkamış (Kars), Saklıkent (Antalya), Zigana (Gümüşhane), Ilgaz (Kastamonu'dur)'dır (Şen, 2010: 96).

2.7.3. Mağara Turizmi

Doğal süreçler neticesinde oluşan yerin altındaki oyuklara mağara denilmektedir. Genel olarak yerin altındaki boşlukları birbirine bağlayan mağaralar işlevsel özelliklerine ve yapılarına göre obruk olarak da tanımlanabilmektedir (Kozak vd., 2002: 25).

Mağaracılık, sportif ve bilimsel amaçlı yapılmaktadır. Mağaracılık bireysel veya grup olarak da yapılmaktadır. Doğa turizminde görsel amaçlı ziyaret edilecek mağaralarda; speleotem şekiller bakımından zengin, kolay dolaşılabilen, yatay yönlü gelişmiş, ulaşım olanaklarının daha kolay olduğu mağaralar seçilir. Mağara girişlerinin düzenlendiği, aydınlatma sistemlerinin kurulduğu, özel donanıma ihtiyaç olmadan turistlerin dolaşması sağlanan mağaralar turizme açılırlar ve müze şeklinde gezilebilirler. Sportif amaçlı kullanılan mağaralarda derinlik ve uzunluk çok önemlidir. Mağara içinde düzenleme yapılmasına gerek bulunmayan bu mağaralarda, özel donanımlı mağaracılar gezebilirler (Altan, 2006:60).

Turizme elverişli hale getirilen ve buna göre düzenlenen mağaralar ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir. Mağara turizminin amacı, bu gibi doğal alanların korumasını ve turizme kazandırılmasını sağlamaktır. Mağaralardan gelir elde edebilmek için mağaraların içinde ve çevresinde bazı alt yapı yatırımlarının yapılması gerekmektedir. Mağaraya ulaşım yollarının iyileştirilmesi ve çevresine konaklama tesislerinin yapılması bu yatırımlarından bazılarıdır. Mağaranın içinin ışıklandırması ve güvenli gezi yollarının yapılması da önemlidir (Kasalak, Sarı, 2023:46).

Turizme açılan mağaraların çevresine otopark, piknik alanları, kafeterya, tanıtım odası, çocuk bahçesi, ilk yardım ünitesi ve mağara krokisi, planlar ve haritalar gibi

ünitelerle projelendirilmesi önemlidir (Kozak vd, 2002: 26). Mağaraların turizm açısından değerli olmasının nedeni; mağara oluşumu ve şekillerinin yoğunluk, renk, biçim, boyut vd. özellikleri açısından yarattığı görselliktir (Haberal, 2018:150)

Mağaraların karstlaşması ülkemizde Toroslar, Orta Anadolu, Trakya, Güneydoğu Anadolu ve Kuzeybatı Anadolu bölgelerinde irili ufaklı binlerce mağaranın oluşumuna neden olmuştur. Türkiye'de yaklaşık elli beş bin mağara bulunmaktadır. Mağara sayısının çok olmasına karşın araştırması yapılmış mağara sayısı oldukça azdır. Turizm Bakanlığı tarafından, turizmin çeşitlendirilmesi için yapılan çalışmalarında mağara turizminin üzerinde önemli bir yer tutması beklenmektedir (Erdoğan, 2003:128).

Mağaraların turizme açılması için prosedürler incelendiğinde, mağaraların "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nca" kültür varlığı olarak tescillenmesi gerektiği görülmektedir. Tescilden sonra, olası bir tahribata karşı caydırıcı bir önlem alınmış olur. Tescilli mağaralarda tahribat cezaya tabiyken, tescilsiz mağaralarda tahribat cezasız kalmaktadır (Kozak vd, 2002:26).

2.7.4. Bisiklet Turizmi

Bisiklete binmenin sağlıklı olduğu görüşünün yayılmasıyla birlikte Avrupa'da birçok bisiklet turu düzenlenmeye başlamıştır. Bisiklet sporuyla uğraşanların sayısının artmasıyla birçok ülkede şehirlerin caddelerinde, ulusal parklarda ve belediyeye ait parklarda bisiklet yolları yapıldığı görülmüştür (Altan, 2006:59).

Bisiklet kullanımı Avrupa'da oldukça yaygındır, modern karayolu taşımacılığında bisiklet kullanıcılarının Avrupa'da 500 milyona ulaştığı tahmin edilmektedir. İleri teknoloji yeni bisikletlerin ortaya çıkışıyla, bir rekreasyon faaliyeti ve spor dalı olarak bisiklet turlarına olan talep artırmıştır. Gittikçe yaygınlaşan bisiklet kullanımı ve ekolojik bilinç bisiklet turizminin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Bisiklet turizmini, şehir içinde bisiklet kullanan insanların şehir dışında da iyi zaman geçirmek amacıyla ya da uzak bir yere seyahat etmek amacıyla gerçekleştirdikleri uzun bisiklet turları olarak tanımlamak mümkündür (Yılmaz, 2008:68).

Dünyada hızla gelişen doğa temelli turizme paralel olarak, ülkemizde acenteler doğal güzelliklere sahip alanlara bisiklet turları düzenlemektedir. Ülkemizde bisiklet turları yapmaya uygun parkurların belirlenmesi için KTB (Kültür ve Turizm Bakanlığı)

tarafından çalışmalar yapılmaktadır. Bu turların en önemli olanları; Bandırma rotası, Erciyes, Kapadokya, Ihlara ve Tuz gölü, Karadeniz turu, Polenezköy turudur (Erdoğan, 2003: 143).

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na başvuru yapan kuruluşlara "bisiklet dostu konaklama tesisi" belgesi uygulaması yeni başlamış olan uygulamalardan biridir. 2020 tarihinde yayınlanan tebliğ ile şartları sağlayan tesislere bisiklet dostu konaklama tesisi belgesi verilmektedir. Tebliğ gereği 11 adet zorunlu kriteri yerine getiren ve 21 adet ilave hizmet tablosundaki kriterlerden tatil köyleri, 4 ve 5 yıldızlı otellerin asgari 25, diğer tüm konaklama tesislerinin asgari 10 puan alması gerekmektedir. Türkiye'de bisiklet dostu konaklama tesisi belgesini alan 48 adet konaklama tesisi bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022).

2.7.5. Kano ve Rafting (Akarsu) Turizmi

Ülkemizde, kano ve rafting akarsu sporları yapılmaktadır. Macera turizmi etkinliklerinden rafting, en çok yapılan akarsu sporudur. Rafting, raft isimli botlarla, yüksek debi ve akış hızına sahip nehirler üzerinde yapılmaktadır. Rafting, botun devrilmeden küreklerle yönlendirilmesi, kayalar ve engeller arasından geçmesi etkinliğidir. Rafting, 6 ila 8 kişilik gruplar halinde yapılır, başarılı olabilmek için takım halinde hareket edilmesi gerekmektedir. Botun devrilmeden parkuru bitirmesi için tüm takımın birbiriyle uyumlu kürek çekmesi gerekir (Kasalak, Sarı, 2023:52). Kano ve rafting etkinliği tamamıyla doğal şartlarda yapıldığından çevreyle uyumlu, çevre kirliliğine yol açmayan ve doğal güzellikleri ön plana çıkaran bir özelliğe sahiptir (Altan, 2006:56).

2.7.6. Doğa Yürüyüşü (Trekking) Turizmi

Trekking kelime anlamı, kağnı arabasıyla, atlı ya da yaya olarak yapılan zorlu uzun seyahati ifade etmektedir. Günümüzde trekking doğada yapılan sporu veya hobi olarak yapılan faaliyet anlamında kullanılmaktadır. Trekking, dağlık alanlarda, dağcılık teknikleri gerektirmeksizin, sarp ve zor alanlara girmeden, küçük patikaları takip ederek, belirli zorlukta özellikler gösteren doğa koşullarında, belirli yaş gruplarına uygun olan bir zamanla sınırlı olarak düzenlenen yürüyüşler şeklinde kullanılmaktadır (Erdoğan, 2003:131).

Türkiye'de doğa yürüyüşü batılı turistler için hazırlanan programlarla başlamıştır. Seyahat acenteleri turistleri Toroslarda, Kaçkarlarda, Kapadokya'da doğa yürüyüşü faaliyetleri için götürmektedir. Türkiye'de bu etkinlikler başlangıçta üniversite dağcılık kulüplerinin üyeleri tarafından yapılırken, son yıllarda, klasik tatil alışkanlıklarından sıkılan ve farklı tatil yapmak isteyen yerli turistler için düzenlenmektedir. Trekking, Türkiye'de başlıca ekoturizm faaliyetleri arasında yer almaktadır. Ülkemiz bu alanda Arjantin, Peru, Brezilya ve Nepal'den sonra 5. sırada yer almaktadır (Erdoğan, 2003: 133).

2.7.7. Yaban Hayat ve Kuş Gözlemciliği Turizmi

Yaban hayatı ve kuş gözlemciliği, ekoturizmin en popüler dallarından biridir. Bu faaliyetlerin ekoturizmi geliştirmesi yanında olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Artan insan sayısının hayvanların günlük yaşamları üzerinde olumsuz bir etkisi bulunmaktadır. İnsanların yaban hayvanlarının yaşam alanına girmesiyle, hayvanlar doğal olmayan yollardan yiyecek elde etmek için insanlardan beklenti içine girmektedir, bundan dolayı yaşamlarını sürdürmek için gerekli olan yeteneklerini ve güdülerini kaybetmektedirler. Türkiye'de kırk bin civarı hayvan türünün yaşadığı saptanmıştır. Ayrıntılı çalışmaların yapılmasıyla bu sayının yüz bine ulaşabileceği tahmin edilmektedir. Avrupa'da altmış bin civarı hayvan türünün yaşadığı düşünüldüğünde ülkemizin fauna açısından da oldukça zengin olduğu görülmektedir (Erdoğan, 2003: 138).

Yaban hayatı ve kuş gözlemciliği içinde en çok kuş gözlemciliği ilgi görmektedir. Kuş gözlemciliği, kuşların yaşam alanlarında gözlemlenmesi ve tanımlanması faaliyetidir. Kuş gözlemcileri, yüksek gelire sahip ve eğitimli eko turist grubunu oluşturmaktadırlar. Kuş gözlemcilerinin bu aktiviteler için yaptığı harcamalardan dolayı, kuş gözlemciliği hızlı bir şekilde gelişmektedir. Ekoturizm çevre bilincinin yüksek olduğu bir grubu oluşturmakta ve tehdit altında olan doğal alanlar için bu durum umut kaynağı olmaktadır (Şekercioğlu, 2002:282).

Kuş gözlemcileri, turizm bölgeleri ve sezonu dışında da turistik değeri olmayan yerleri de ziyaret ederler. Türkiye'de bugüne kadar dört yüz elli kadar kuş türü kayıt altına alınmıştır. Kuşları incelemek ve anlamak insanların doğal çevresini izlemenin en akılcı yollarından biridir. Çevre koşullarına oldukça duyarlı olan kuşlar, ormanların ve sulak alanların tahribatının veya fazla tarım ilacı kullanmanın sonuçlarından birebir etkilenirler.

Bu anlamda kuş gözlemciliği sağlıklı ve kapsamlı bir çevre koruma stratejidir (Kasalak, Sarı, 2023:67).

Türkiye'de gözlemlenen kuş türleri Avrupa'da görülen kuş türü sayısına yakındır. Ülkemizde kuş türü sayısının fazla olmasının nedenlerinden biri çok sayıda sulak alana sahip olmasından kaynaklanmaktadır, diğer bir neden ülkemizin önemli kuş göç yollarının üzerinde yer almasıdır. Ülkemizin önemli sulak alanları (Manyas, İzmir, Göksu Deltası vb.) üzerinde kuş gözlem istasyonları kurularak kuş gözlemciliği için alt yapı yatırımları yapılmıştır. İlkbahar ve sonbahar aylarında kuş göçlerinin geçiş noktaları: Doğu Akdeniz, İstanbul ve Çanakkale boğazları ve Kuzeydoğu Anadolu'dur (Küçükaslan, 2007:233).

2.7.8. Yamaç Paraşütü-Parapente Turizmi

Yamaç paraşütü, hava araçları içinde en kolay öğrenilen ve uygulanan dallardan biridir. Sağlıklı herkesin yapabileceği bir spor dalıdır. Yamaç paraşütü pahalı bir spordur, kullanılan malzemenin ithal olması bu aktivitenin maliyetini arttırmaktadır. Pilotun yaptığı hatalarda ve bunların doğurduğu sonuçlarda alınan eğitimin ve kullanılan malzemelerin önemli rolü bulunmaktadır. Yamaç paraşütü kurallara uyulması ve gerekli eğitimlerin alınması halinde risk asgari düzeye inmektedir (Kabuzcu ve Özen, 2011:63).

Türkiye'de yamaç paraşütüne elverişli birçok arazi bulunmaktadır. Ülkemizde yamaç paraşütü için uygun olan bazı merkezler: Boztepe (Ordu), Gökova, Fethiye-Ören (Muğla), Tarsus-Emirler (Mersin), Akçatepe (Kayseri), Güzelbahçe-Ödemiş İzmir), Aksu Antalya), Kabasakal (Adana), Elmadağ (Ankara), Pamukkale (Denizli), Palandöken (Erzurum), Uludağ (Bursa), Eğirdir (Isparta), Spil (Manisa) ve İnönü (Eskişehir)'dür (Şen, 2010:110).

2.7.9. Sualtı Dalış Turizmi

Su altı yaşamının fauna, flora ve arkeolojik kültür değerlerini görmek için ve filme almak, fotoğraflamak ve sportif amaçlı etkinlikler yapmak için gerçekleştirilen, sportif ve eğitim amaçlı aktivitelerdir. Dalışlarla kıyıda verilen konaklama ve ağırlama hizmetlerini de içine alan turizm çeşididir (Yaşar, 2011: 33-35).

Türkiye yaklaşık 8500 km kıyı şeridi bulunmaktadır, kıyılar boyunca yaklaşık olarak 3000 bitki ve hayvan türü bulunmaktadır. Sahip olunan değerlerin korunması için bireylerin ve toplumun çevre hakkında bilinçlenmesi gerekmektedir. Bu bölgelerin

gelişimi, korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması su altı turizmi için temel zorunluluklardan biridir. Sürdürülebilir turizm ve ekoturizm projelerine daha fazla önem verilmeli ve yerel halkın sürece dahil edilmesi gerekmektedir (Dinç, 2021:472)

Turistlerin değişen istekleri, bilinmeyeni deneyimleme özlemleri ve keşfetme isteği turizmde yeni eğilimlerin gelişmesine neden olmaktadır. "Su Altı Dalış Turizmi" kavramını bu sayede ortaya çıkmıştır. Su altı florasını, faunasını ve arkeolojik kültür varlıklarını görmek, fotoğraflamak, video çekmek ve sportif amaçlı olarak gerçekleştirilen bir turizm çeşididir. Özel ilgi turizmin türlerinden biri olan dalış turizmi pahalı bir ilgi alanıdır. Ekipmanlar, dalış yerlerinin özelliği ve çeşitliliği bu pahalılığın sebeplerindendir (Yarmacı vd., 2017:68)

Türkiye'de dalış destinasyonların özellikli olmasının nedeni tarihin çeşitli dönemleri boyunca önemini yitirmemiş coğrafi konumudur. Anadolu'nun coğrafi konumu ve boğazlar ticaret gemilerinin bu kıyılarda seyretmelerine neden olmuştur. Anadolu'yu çevreleyen denizlerde ticaret yapan gemiler, yol gösteren pusula gibi cihazlarının olmaması sebebiyle kıyılara yakın seyrediyorlardı, sis, bilinmeyen kayalıklar ya da fırtınalar nedeniyle bir bu bölgelerde batmıştır. Antik dönem sonrasındaki bu batıklar günümüzde su altı dalışları için ilgi çekici alanlar haline gelmiştir (Erkurt ve Baker, 2014:55).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİLAS'IN BEŞERî VE ÇEVRESEL ÖZELLİKLERİ

3.1. MİLAS'IN DOĞAL VE ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

Ege Bölgesi'nde yer alan Milas, Muğla iline bağlı olup zengin doğal kaynakları ve biyolojik çeşitliliğiyle dikkat çeken bir ilçedir. İlçenin sıra dışı doğal ve çevresel özellikleri nedeniyle, ekosisteminin sağlığı ve sürdürülebilirliği, gelecek nesillere olduğu şekilde aktarılması büyük önem taşır.

3.1.1. Coğrafi Konum ve Topografya

Türkiye'nin batısında, Muğla ilinin kuzeyinde yer alan Milas, 37°19′ Kuzey enlemi ve 27°47′ Doğu boylamında konumlanmıştır. Milas, doğuda Bafa Gölü, batıda Güllük Körfezi, kuzeyde ise Beşparmak Dağları (Latmos Dağları) ile çevrilidir. Milas'ın topografik özellikleri, kıyı ovalarından, yükselen dağlara çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik, bölgenin biyolojik çeşitliliğini artırarak farklı ekosistemlerin oluşmasına neden olmuştur. Vadiler, yüksek tepeler çeşitli mikroklimatik koşullar yaratmış bundan dolayı bitki ve hayvan türleri çeşitlenmiştir (Akdeniz, 2013:19-20).

Milas, Batı Anadolu'daki en eski jeolojik oluşumda meydana gelmiş, Menderes Masifleri diye adlandırılan Menteşe-Saruhan masifinin batı kısmında yer almaktadır. Mandalya Körfezi üzerindeki çökme havzalar kalın alüvyon tabakayla kaplanmıştır. Milas'ın doğusunda Kurukümes Dağı, Ak Dağ ve Koca Dağ yer almaktadır. 1373m yükseklikteki Aksivri, Kurukümes'in en yüksek noktasıdır. Kuzeyde Çomak Dağ silsilesi yer alır. Çomak Dağı ile Latmos Dağı arasındaki bağlantıyı Teke Dağı sağlar. Batıda Ilbıra Dağı ilçenin güneydoğusunda ise Marçalı Dağları yer almaktadır (Kızıl, 2002:1)

Milas'ın Ege Denizinin iki önemli körfezine (Gökova ve Mandalya) kıyısı bulunmaktadır. İlçede Bafa, Denizcik gölleri ile bir adet baraj gölü (Geyik Barajı) bulunmaktadır. Kentin verimli ovaları bulunmakta olup bu ovalarda önemli tarımsal aktiviteler gerçekleştirilmektedir (Oktik vd., 2004:45-46)

3.1.2. İklim Özellikleri

Akdeniz iklimi etkisi altında olan Milas'ta, yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlıdır. Yıllık ortalama sıcaklık 18-20°C seviyesindedir. İlçede yaz sıcaklığı 30-35°C civarındayken kış aylarında ise sıcaklık 5°C'nin altına düşer. Yıllık yağış miktarı 700-

1000 mm arasındadır., yağışların büyük bölümü kış aylarında düşer. Bu koşullar, Milas'ın tarım ve orman ekosistemlerinin farklılaşmasına neden olmuştur. Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü ilçe, bundan dolayı yangın riskini de taşımaktadır (Kaya, 2019:13).

3.1.3. Toprak ve Jeoloji

Milas'ın toprak yapısı, ağırlıklı alüvyonlu ve kireçtaşı içeriklerden oluşur. Milas'ın toprakları, tarım için elverişli olup, zeytin, üzüm ve incir gibi ürünlerin yetişmesine olanak tanır. İlçenin jeolojik yapısı, Paleozoyik, Mezozoyik ve Senozoyik dönemlerde oluşmuş kayaçlardan oluşur. Bölgede bulunan kireçtaşı ve mermer ocakları, Milas'ın önemli doğal gelir kaynakları arasında yer almaktadır, ekonomik olarak önemli bir gelir kalemidir (Çakar vd, 2011:8).

3.1.4. Biyolojik Çeşitlilik ve Ekosistemler

Milas, çeşitli hayvan ve bitki türlerine sahip zengin bir biyolojik çeşitliliği içinde bulundurur. İlçenin ekosistemi, otlaklar, ormanlar, makilikler ve sulak alanlar olarak sınıflandırılabilir.

3.1.4.1. Orman Ekosistemleri

Milas'ta sıklıkla görülen ormanlık alanlarda, "Kızılçam" (Latince: Pinus brutia), "Karaçam" (Latince:Pinus nigra) ve "Fıstıkçamı" (Latince:Pinus pinea) bulunmaktadır. Ormanlar, biyolojik çeşitliliği içinde barındırmasının yanı sıra, karbon, su düzenlemesi ve erozyon kontrolü gibi ekosisteme katkı sağlar. Orman yangınları, bu ekosistemler için en büyük tehlikeyi içinde barındırmaktadır. (Özel vd. 2011: 183-185).

Yakın geçmişte çıkan ve Muğla ilinin birçok bölgesini etkileyen yangınlardan Milas sınırları içinde yer alan Ören-Çökertme bölgesi de etkilenmiştir.

3.1.4.2. Makilik ve Çalı Formasyonları

Milas'ın makilik alanlarında, Akdeniz iklimine özgü olan kısa boylu, dayanıklı ve yaprak dökmeyen bitkiler yetişmektedir. Bölgede "Kermes Meşesi (Latince: Quercus coccifera), Sandal Ağacı (Latince: Arbutus andrachne) ve zakkum (Latince: Nerium oleander) gibi bitkiler yaygın olarak görülmektedir. Bu bitkiler, yaz aylarında yaşanan kuraklık ve yangına dayanıklı yapılarıyla ekolojik dengeyi sağlamaktadır (Tuna, 2015. 182-183)

3.1.4.3. Sulak Alan Ekosistemleri

Milas'ın önemli su kaynaklarından biri Bafa Gölü ve çevresindeki sulak alanlardır. Bafa Gölü, Büyük Menderes nehir havzası içinde bulunan bir lagün gölü ve sulak alandır. Bu alanlar, çeşitli su kuşlarına, balıklara ve diğer sucul canlılara ev sahipliği yapar. Nilüferler (Nymphaea), sazlar (Phragmites australis) ve kamışlar (Typha) bu ekosistemlerin karakteristik bitkileridir. Sulak alanlar, ekosistem hizmetleri açısından büyük öneme sahiptir ve biyolojik çeşitliliği desteklerler (Tuna: 2015:110).

3.1.5. Jeomorfolojik ve Jeolojik Özellikler

Milas'ın jeolojik yapısı incelendiğinde karmaşık bir yapıya sahip olduğu görülür. İlçenin temelinde 300-350 milyon yıl öncesine (birinci jeolojik zaman) ait Menderes Masif kütlesi yer almaktadır. Batı Anadolu'nun en eski jeolojik oluşumu olan Menderes Masifi kütlesinin batı kısmında Milas yer almaktadır. Bu kütlenin güneyinde Menteşe dağları, kuzeyinde Murat ve Eğrigöz dağları bulunmaktadır. Milas ve çevresinde mermer, şist taşı ve fillatlar oldukça yaygındır (Akarca, 1954:1-2).

Milas'ın başlıca düzlük alanları, ovadan başlayarak Sodra Dağı'nın batısına kadar devam eder. Dağın batısındaki düzlük alanın çevresinde akarsular toplanmıştır. Kuzeyde Beşparmak Dağları'ndan doğan Derince Çayı, kuzeybatıda Sarıçay ve güneyde yer alan Değirmen Dereleridir. Kolüvyal toprak örtüsüyle kaplı Selimiye Ovası, Derince Çayı tarafından sulanmaktadır. Yaşyer Ovası Güllük Körfezi'nin yakınlarında, Sarıçay'ın etrafında taban suyu seviyesinin yüksek olduğu Hidromorfik toprak örtüsüyle kaplıdır, sazlık bataklık alanlar görülür. Güneyde Gökova Körfezine kıyısı olan alanlarda Marçal Dağları'ndan doğan akarsular Ören'de delta ovasını oluşturmuştur (Kaya, 2019:6).

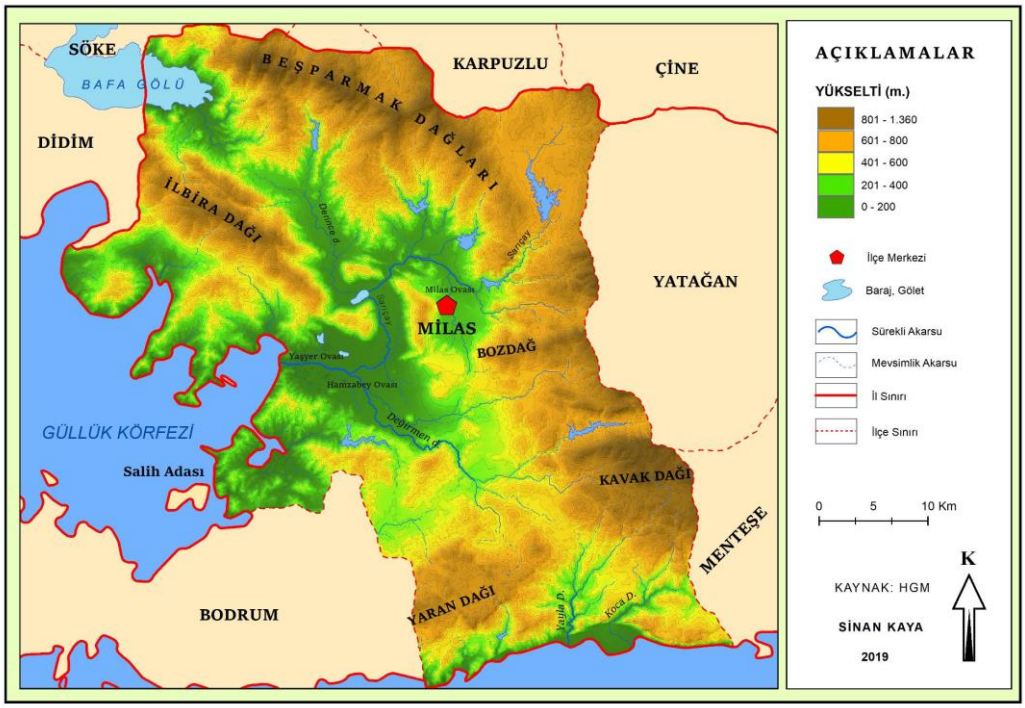
Milas'ın kuzey ve doğusunda "Batı Menteşe Dağları" yer almaktadır. Kıyıya paralel olarak uzanan bu dağlar Bafa Gölü çukurluğu, Ören çöküntü alanlarıyla Dipsiz Çayı Vadisi'ni doldurarak Gökova Körfezi'ne dek uzanır. Bu dağ silsilesi alçak sırtlarla birbirine bağlı yayvan tepelerden oluşmaktadır. Bu dağlar Bafa Gölü'nün doğusunda Beşparmak Dağı ile başlar. Dağın en yüksek noktası 1367 metre yükseklikteki Tekerlek Tepesi'dir. Bu yükselti güneydoğuya doğru 1240 metre Yaylacık Dağı ve 1270 metre Teke Dağı ile devam eder (Güner, 1997:18).

Tekedağ, ilçenin doğusundaki Çomak Dağ ve Beşparmak Dağları'nı birbirine bağlar. Su kaynaklarının bol olduğu bölgede Kocayayla, Atalan, Ağaçarası gibi küçük

yaylalar ve Türbe Ovası'nın bulunduğu geniş bir platoyla Geyik ve Akgedik barajları bulunmaktadır. Dağlarda bulunan kaynak suları tatlı su özelliği taşımaktadır. Dağların eteklerinde ise Bahçeburun köyünde zengin mineralli maden suları bulunmaktadır. Bölgenin kuzeyinde 3.000 yıl öncesinde deniz ve körfez olan ancak Büyük Menderes nehrinin getirdiği alüvyonların oluşturduğu setle denizle bağlantısı kesilen Bafa Gölü yer almaktadır (http://www.milas.org.tr/cografi-yapisi.htm).

Milas'ın doğusunda dik ve sarp Kurukümes Dağı bulunmaktadır. Sarıçay'ın açtığı derin vadiyle kuzeybatısındaki Çomak Dağı'ndan ayrılmıştır. Güneyde Kocaorman deresinin geçtiği vadiyle kesintiye uğrar. 1.129 m. Yüksekliğindeki Kocadağ ve 1.208 m yüksekliğindeki Akdağ'ın yer aldığı silsilede Kayadere Çay'ının açmış olduğu vadiye dik yamaçlarla iner. Vadinin güneyinde geniş yayla sahaları bulunmakta olup 1.291 m yüksekliğindeki Marçal Dağı bu kütle üzerinde yükselmektedir. Bu yaylalar dağın kuzeyinde yer alan Kadı ve güneydeki Kalem yaylalarıdır (Güner, 1997:15).

Marçal Dağı'nın güneybatısında 853 m. yüksekliğindeki Karadağ bulunur. Fesleğen Yaylası Milas'ın en büyük yaylası olup dağın güneyinde yer almaktadır. Burada akarsu olmadığından sarnıç ve kuyu suyu kullanılmaktadır. İlbira Dağı, Beşparmak Dağları'na paralel olarak uzanmaktadır. İlbira Dağı'nın en yüksek noktası 1083 m. yüksekliğindeki Aksivri Tepe'si ve 1080 m. yüksekliğindeki Dikilitaş Tepesi'dir. Karaoğlan Dağı 357 m. yüksekliğinde olup bu silsilenin doğusunda yer alır. Bu kütle kireçtaşından oluştuğu için su kaynakları bakımından oldukça fakirdir (Akarca ve Akarca, 1954:3). Beşparmak Dağları'yla İlbira Dağı arasında, Milas ve Selimiye ovaları uzanmaktadır. Derince Çayı'nın suladığı bu düzlükte, ilçenin tarımsal faaliyetlerinin önemli bir kısmı gerçekleştirilmektedir (Kaya, 2019:7).

Harita 4. Milas fiziki haritası (Kaya, 2019:8).

3.2. İKLİM ÖZELLİKLERİ VE ETKİLERİ

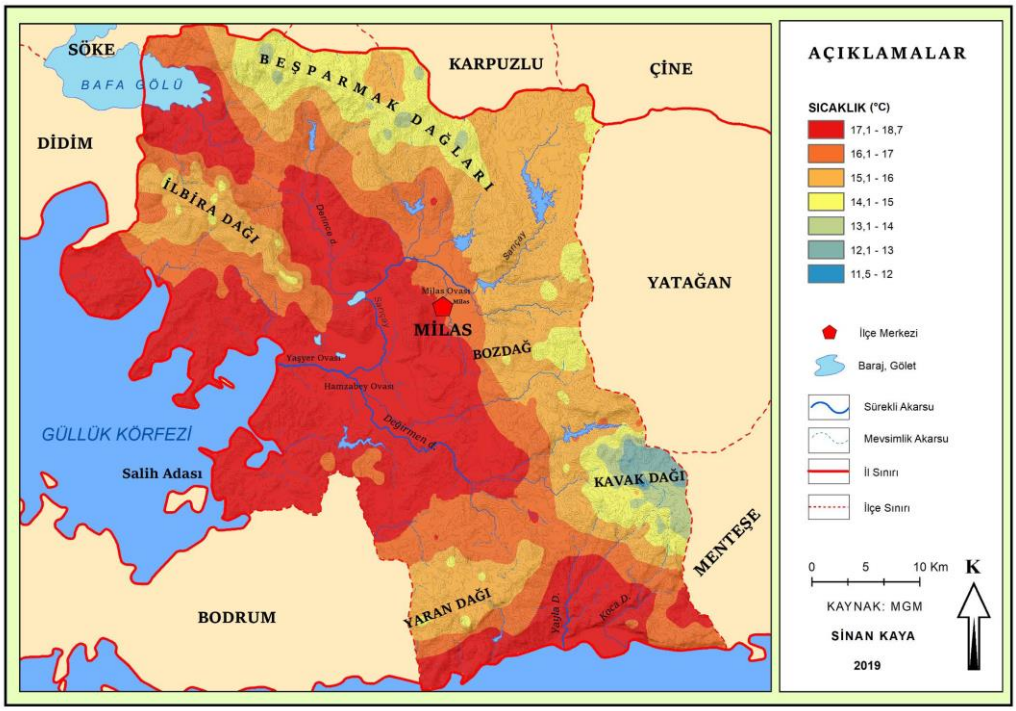
Milas'ta tipik Akdeniz iklim koşulları görülmektedir. Bölgenin coğrafi konumdan kaynaklı olarak Ege Bölgesi, orta kuşağına egemen olan "Batı Rüzgarları" sisteminin etkisi altındadır. Bölge üzerindeki hava akımları kış mevsiminde Doğu Akdeniz ve Karadeniz havzalarında gelişen cephe sistemleri tarafından kontrol edilmektedir (Koçman, 1993:12).

Bölgenin yaz ve kış mevsimleri arasındaki yağış koşullarının farklılaşmasının sebebi, basınç koşullarıyla cephe sistemlerindeki farklılıklardır. Yaz aylarında tamamıyla tropikal hava kütlelerinin etkisine giren bölgede yaz kuraklığı oluşur. Kış aylarında ise polar ve tropikal hava kütlelerinin karşılaşmasıyla, tüm Akdeniz havzası, konverjans sahası haline gelir. Bu değişikliğin esas nedeni bu aylarda, çevresine nazaran Akdeniz'in bir alçak basınç bölgesi haline geçmesi, Asor yüksek basınç kütlesinin güneye doğru kayması, buna karşın kuzeyde, Doğu Avrupa karası üzerinde, termik sebeplerle basıncın yükselmesidir. Bu durumda meydana gelen basınç gradyanı gerek güneyde gerekse kuzeyde Akdeniz'e doğrudur. Bu durum güneydeki tropikal, kuzeydeki kutbi hava kütlelerinin Akdeniz'e doğru kaymasıyla, deniz üzerinde karşılaşmaları sonucunu doğurur (Erinç, 1996: 298).

Bu meteorolojik olaylar sonucunda bölgede hava koşullarında sürekli ve hızlı değişiklikler meydana gelir. Basınç farkları artar, kararsız hava koşulları etkili olur. Bu dönemde sağanak, orajlı yağışlar görülür. Bu durum ilkbahar aylarında kademeli olarak etkisini kaybeder, mayıs ayı sonuna doğru bölge üzerinden kalkar (Koçman, 1993:14).

3.2.1. Sıcaklık

Milas'ın yıllık ortalama sıcaklık değeri 18,2°C'dir. Yıllık 10°C'nin ortalama sıcaklığın üstünde iklim özelliklerine sahip olunması, tarımsal faaliyetleri olumlu yönde etkilemektedir. Milas'ta yaz aylarında Basra alçak basıncının etkisiyle güneyden esen rüzgarlar havanın aşırı ısınmasına sebep olmaktadır. Milas ilçe merkezinin ve çevresinin dağlarla çevrili olması nedeniyle deniz etkisi iç kesimlere fazla sokulamamaktadır. Bundan dolayı iç kesimler kıyı kesimlerinden daha kolay ısınmakta ve soğumaktadır ve karasal etkiler ortaya çıkmaktadır. Gözlem süresi içinde en yüksek sıcaklık 16/07/2012 de 45,7°C olarak ölçümlenmiştir. Yüksek sıcaklıklara neden olan güney sektörlü rüzgarlar kış aylarında estiğinde sıcaklıkların 20°C civarına çıkmasına neden olmaktadır. Milas'ta 21/02/1983 tarihinde en düşük sıcaklık -6°C olarak ölçümlenmiştir. En düşük sıcaklık değerleri ilçenin yüksek noktalarında dağlar üzerinde görülmektedir ve 12°C'nin altındadır (Kaya, 2019:15)

Harita 5. Milas nüfus yoğunluk haritası (Kaya, 2019:17).

3.2.2. Yağış

Milas'ta Akdeniz ikliminin en tipik özelliklerinden olan Akdeniz yağış rejimi görülmektedir. Akdeniz yağış rejiminde; kış ayları çok yağışlı, yaz ayları ise kurak geçmektedir (Koçman, 1993:56). Milas'ın yıllık yağış ortalaması 734 mm'dir. Yağışlar ağırlıklı olarak kış aylarında olmaktadır. Yağışların %51'i kış aylarında düşmektedir. Yağışların%22,9'u sonbaharda, %21,7'si de ilkbaharda %4,4'ü yaz aylarında düşmektedir.Milas'ta kar yağışı yok denecek kadar azdır. Gözlem süresi boyunca yıllık kar yağışı olan gün sayısının 0,24 olduğu ve 04/01/1979 da kar kalınlığı 3 cm olarak kaydedilmiştir. Yağışların tamamına yakını yağmur şeklinde görülmektedir. Yağışlar genellikle sağanak şeklindedir ve kısa süre içinde düşmektedir. Karasal ve subtropikal iklim özelliği gösteren bölgelerde yağışın sağanak şeklinde olması tarım topraklarının erozyona uğramasına neden olmaktadır. Yağışlı gün sayıları incelendiğinde ocak ayının 11,37 günü yağışlı olduğu gözlemlenmiştir. Yıllık yağışlı gün ortalaması 71,9 gündür (Kaya, 2019:18-20).

3.3. MİLAS'IN FAUNASI

Milas, Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan tarihi ve doğal güzellikleriyle ünlü bir ilçedir. Bölgenin faunası da oldukça zengin ve çeşitlidir.

3.3.1. Memeliler

Milas bölgesinde, çeşitli memeli türleri doğal yaşam alanlarında gözlemlenebilir. Özellikle çam ormanları ve makilik alanlar, yaban domuzu (Sus scrofa), tilki (Vulpes vulpes), sansar (Martes foina) ve tavşan (Lepus europaeus) gibi memeli türlerine ev sahipliği yapar. Ayrıca, Milas'a yakın dağlık bölgelerde kurt (Canis lupus) ve çakal (Canis aureus) gibi daha büyük yırtıcılar da bulunabilir. Bu türler, bölgenin biyolojik çeşitliliğine önemli katkılar sağlar (Eken vd. 2006:206).

3.3.2. Kuşlar

Milas, kuş gözlemcileri için adeta bir cennettir. Bölgedeki sulak alanlar ve göller, birçok su kuşuna ev sahipliği yapar. Flamingolar (Phoenicopterus roseus), pelikanlar (Pelecanus onocrotalus), ördekler ve martılar burada sıkça görülebilir. Ayrıca, yırtıcı kuşlar arasında kartal (Aquila chrysaetos), şahin (Buteo buteo) ve baykuş (Strigiformes türleri) bölgenin önemli kuşları arasındadır. Bu kuş türleri hem yerli hem de göçmen olarak Milas'ta gözlemlenebilir (Eken vd. 2006:214).

3.3.3. Sürüngenler ve Amfibiler

Milas'ın sıcak iklimi ve çeşitli habitatları, sürüngenler ve amfibiler için ideal yaşam alanları sunar. Kertenkeleler, yılanlar ve kaplumbağalar bölgenin yaygın sürüngenleridir. Milas'ta çeşitli sürüngen türleri bulunmaktadır. Bu türler, genellikle sıcak ve kuru iklim koşullarına uyum sağlamışlardır. Bölgede görülen sürüngen türleri şunlardır: Anadolu Engereği (Vipera anatolica), Türkiye'ye özgü endemik bir yılan türüdür ve genellikle taşlık ve kayalık alanlarda bulunur. Çizgili Kertenkele (Lacerta strigata) Milas bölgesinde sıkça rastlanan bir kertenkele türüdür ve çeşitli habitatlarda yaşayabilir. Yeşil Yılan (Dolichophis caspius) özellikle açık alanlarda ve tarım arazilerinde yaygın olarak görülür (Eken vd. 2006:206-210).

Milas bölgesi, çeşitli amfibi türlerine de ev sahipliği yapmaktadır. Bu türler, genellikle nemli ve su kaynaklarına yakın bölgelerde yaşamaktadırlar. Öne çıkan bazı amfibi türleri şunlardır: İstanbul Kurbağası (Pelophylax cerigensis) su kaynaklarına yakın yerlerde yaygın olarak bulunan bir kurbağa türüdür. Anadolu Semenderi (Salamandra infraimmaculata) nemli ormanlık alanlarda ve su kenarlarında yaşar. Toros Kurbağası (Rana holtzi) endemik bir tür olup, genellikle yüksek rakımlı ve nemli alanlarda bulunur. Milas bölgesi, zengin sürüngen ve amfibi çeşitliliği ile dikkat çeken önemli bir biyolojik çeşitlilik merkezi olarak öne çıkmaktadır. Bu türlerin korunması, bölgenin ekolojik dengesinin sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır (Eken vd., 2006: 214-215)

3.3.4.Deniz ve Su Faunası

Milas sınırları içinde bulunan göllerde ve sulak alanlarda çeşitli su canlıları bulunur. Balık türleri, yengeçler, deniz kaplumbağaları ve deniz anası gibi türler bölgenin sucul faunasını oluşturur. Özellikle Güllük Körfezi ve Bafa Gölü, bu tür canlılar için önemli habitatlardır. Milas'ın faunası, çeşitli habitatlar ve ekosistemler sayesinde oldukça zengindir. Bölgenin doğal güzellikleri ve biyolojik çeşitliliği, korunması ve gelecek nesillere aktarılması gereken önemli değerlerdendir. Milas'ın farklı ekosistemleri, burada yaşayan canlı türleriyle birlikte, doğanın muhteşem çeşitliliğini ve zenginliğini gözler önüne serer. Bu nedenle, bölgenin ekolojik dengesinin korunması ve sürdürülebilir kullanımının sağlanması büyük önem taşımaktadır (www.milas.gov.tr)

Bafa gölü kuş türleri açısından çok önemli bir yaşam alanıdır. Göl ve yakın çevresinde su kuşları için önemli üreme ve kışlama alanları mevcuttur. Kış aylarında birçok elmabaş patka (Aythya ferina) ve sakarmeke (Fulica atra) burada kışlar. Alanda kuluçkaya yatan önemli türler arasında kaşıkçı (Platalea leucorodia), gece balıkçılı (Nycticorax nyticorax), erguvani balıkçıl (Ardea purpurea), küçük akbalıkçıl (Egretta garzetta) ve mahmuzlu kız kuşu (Vanellus spinosus) gelir. Alanda bir çift akkuyruklu kartalın (Haliaeetu salbicilla) üremeye devam ettiği düşünülmektedir. Bu türler haricinde alanda birçok önemli ötücü tür bulunmaktadır (GEKA, 2015:204).

Salmo trutta macrostigma (Alabalık)

Bölgeye özgü alabalık türlerinden olan "Salmo trutta macrostigma" Muğla'da Ören-Seki arasındaki Eşen çayının, yüksek debili ve dağlık bölgelerinde yaşayan bir Alabalık türdür. Bu türün son dönemde popülasyonunun iyice azaldığı yerel kaynaklardan edinilen bilgilerden anlaşılmaktadır. Tür, Ören-Seki arasındaki çok derin 15-20 km'lik kayalık kanyon bölgesinde yaşamaktadır (Demir vd. 2022: 35).

3.4. MİLAS'IN FLORASI

Milas, tarihi ve kültürel zenginliklerinin yanı sıra, doğal güzellikleriyle de dikkat çeken bir bölgedir. Bölgenin bitki örtüsü, habitat çeşitliliği ve iklim özelliklerinden dolayı oldukça zengindir. Milas'ın florası, yerli bitki türleri yanında endemik birçok bitkiyi içinde barındırır.

3.4.1 Ormanlık Alanlar ve Ağaç Türleri

Milas, geniş orman alanlarına sahip bir bölgedir. Ormanlık alanlarda, çam ağaçları ağırlıklı olarak görülür. Bölgede görülen çam türleri: Karaçam (Pinus nigra), kızılçam (Pinus brutia) ve fıstıkçamıdır (Pinus pinea). Bölgede ayrıca, zeytin (Olea europaea) ve meşe (Quercus spp.) ağaçları yaygın olarak bulunmaktadır. Bu ağaç türleri, bölgenin ekosisteminde önemli roller oynar ve biyolojik çeşitliliği destekler (Akkemik, 2018: 32-124).

Akdeniz sahillerinde görülen Halep Çamı' nın (Pinus halepensis) ülkemizdeki yayılış alanlarından birisi de Milas Bodrum arasında bulunan Güvercinlik bölgesinde saf ya da kızılçamla karışık ormanlık alanlarda görülmektedir. Bu bölge aynı zamanda "Sırtlandağı Halep Çamı Tabiatı Koruma Alanıdır (TKA)". Halep Çamı, Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabına göre endemik olmayan nadir bitkiler arasında yer almaktadır. Muğla

ilinde Halep Çamı iki alanda yayılış göstermektedir. Milas Bodrum arasındaki Güvercinlik bölgesi dışında Akbük-Karaburun hudutları içindeki Halep çamı kızılçam birlikteliğidir (Demir vd. 2022:53).

3.4.2. Makilik ve Çalı Formasyonları

Milas'ta maki bitki örtüsü geniş bir alanda bulunmaktadır. Makilik alanlar Akdeniz ikliminde görülen, genellikle kısa boylu, dayanıklı ve yaprak dökmeyen bitkilerden oluşur. Makilik alanlarda, sandal ağacı (Arbutus andrachne), kermes meşesi (Quercus coccifera), zakkum (Nerium oleander) ve laden (Cistus spp.) gibi bitkiler ağırlıklı olarak bulunmaktadır (Akdeniz, 2013:25).

3.4.3. Otlak ve Çayır Alanları

Milas, çeşitli otlak ve çayır alanlarına sahiptir. Bu alanlar, tarım ve hayvancılık faaliyetleri için uygun olup, doğal bitki örtüsü açısından zengindir. Çeşitli otlar, yabani çiçek ve baklagiller bu alanlarda yaygın olarak bulunmaktadır. Bahar aylarında, gelincikler (Papaver rhoeas), papatyalar (Bellis perennis) ve adaçayı (Salvia spp.) gibi bitkiler, otlak ve çayırlarda sıklıkla görülmektedir. Otsu bitkilerden yavşan, pamukluk, geyik elması, adaçayı, püren, kargan, mersin gibi bitkiler yetişmektedir. Bunun yanında yenilebilen deve kulağı, tirfil, efenk, yabani çulluk, ayrık, tuzluk, yoğurtçuk ve sirken gibi otlar bulunmaktadır. Çiğ veya pişirilerek yenilebilen hardal, ebegümeci, turp, tilkişen sarı ot, acı otkörmen, dalgan gibi otlar da yer almaktadır (Akdeniz, 2013:25)

3.4.4. Sulak Alanlar ve Su Bitkileri

Milas'ta bulunan sulak alanlarda, zengin bir su bitkisi çeşitliliği görülmektedir. Bölgede bulunan Bafa Gölü ve diğer göletler, su bitkilerine ev sahipliği yapmaktadır. Sazlar (Phragmites australis), nilüferler (Nymphaea spp.), ve kamışlar (Typha spp.) bu alanların başlıca bitkilerindendir. Bu su bitkileri, sulak alan ekosisteminin dengesini korumada önemli rol oynar ve birçok hayvan türüne ev sahipliği yapmaktadır (Eken vd. 2006:206-210).

3.4.5. Endemik ve Nadide Bitkiler

Milas, endemik bitki türleri açısından oldukça zengindir. Milas'ın endemik bitkileri arasında çeşitli orkide türleri, çalılar ve yabani çiçekler bulunmaktadır. Bu bitkiler, bölgenin biyolojik çeşitliliğinin korunması açısından büyük önem taşır ve doğa koruma çalışmalarının odak noktalarından biridir. Milas'ın florası, bölgenin doğal

güzelliklerinin ve biyolojik çeşitliliğinin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Ormanlık alanlar, otlaklar, makilikler ve sulak alanlar, Milas'ın zengin bitki örtüsüne sahip olmasına olanak sağlamaktadır. Milas'ın zengin florası, sadece bölgenin doğal mirası değil, aynı zamanda bilimsel araştırmalar ve doğa koruma çalışmaları için de değerli bir kaynaktır. Bu nedenle, Milas'ın bitki örtüsünün korunması ve gelecek nesillere aktarılması büyük bir önem taşımaktadır (Demir vd. 2022:55).

Milas'ta bulunan endemik bitkileri şu şekilde belirtebiliriz:

Fritillaria milasense (Milâs lâlesi) Milas Lalesi, Zambakgiller familyasından endemik bir bitki türüdür. 2004 yılında Milas Katrancı köyünde toplanmış ve bilimsel olarak tanımlanmış narin bir ters lale türüdür. Tulipa cinnabarina subsp. toprakii (Milâs lâlesi) Milas lâlesi, Milas'ın Yusufça köyünde yayılış gösteren IUCN kategorisi CR (kritik, çok tehlikede) olan bir türdür. 2016 yılında tanımlanmış Milas Lâlesi, Liliaceae familyasındadır. Eker vd., 2016'da yayımladığı makalede Tulipa cinnabarina subs. toprakii, alt türünün Tulipa cinnabarina subs. cinnabarina alttüründen ayrıldığı belirtilmektedir (Demir vd. 2022:23).

3.5. MİLAS'IN BEŞERÎ VE ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

3.5.1. Nüfus Özellikleri

Muğla ilinin son yapılan sayımlara göre nüfusu 967.487'dir. Muğla Ege Bölgesi'nin nüfus büyüklüğü açısından beşinci büyük ilidir. Milas, Muğla merkez ve ilçeleri arasında nüfus bakımından Bodrum ve Fethiye'den sonra üçüncü büyük ilçedir (Tablo 1). Milas 139.446 nüfusu ile Muğla nüfusunun %14'ünü oluşturur. 1980'li yıllardan itibaren bölgede gelişen turizm faaliyetleri, eğitim olanakları ve sanayi sektöründeki gelişmeler de nüfusun artmasında önemli bir rol oynamıştır. Milas, Muğla'nın en kalabalık nüfusa sahip ilçesi Bodrum'a gidiş güzergahı üzerindedir. Ayrıca Bodrum'a ulaşımda kullanılan havalimanı Milas ilçesi sınırları içinde bulunur. Bu nedenlerden dolayı ilçenin nüfusu artış göstermeye devam etmektedir (TÜİK).

Tablo 1. Muğla ve ilçeleri nüfus bilgileri, 31/12/2021 tarihli adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) sonuçları (Kaynak:TÜİK)

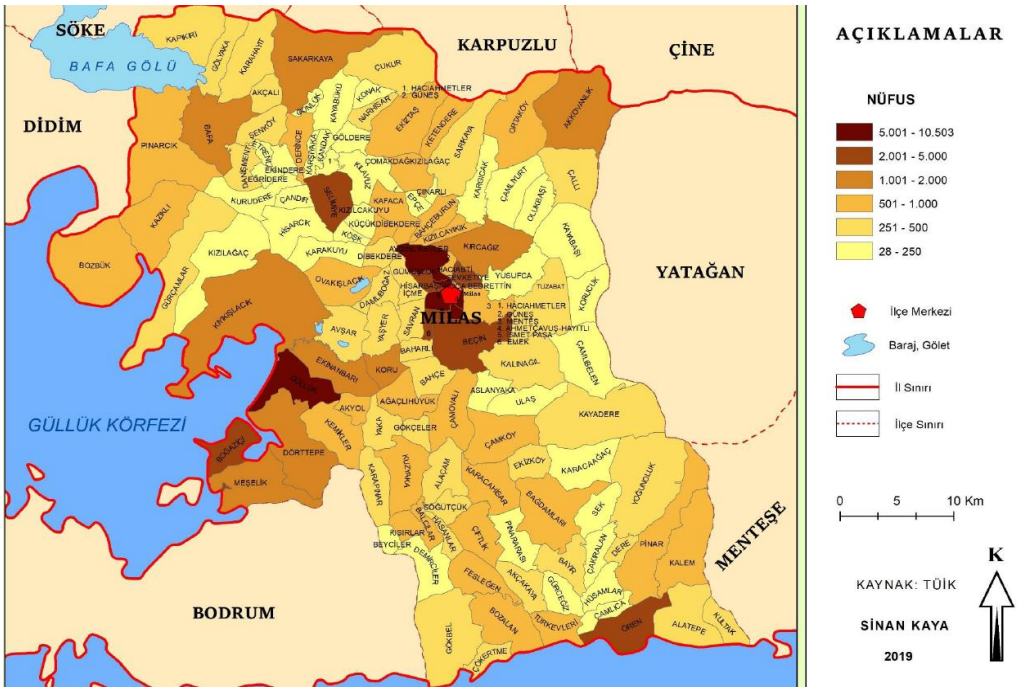
İL ADI	İLÇE ADI	TOPLAM		
		TOPLAM	ERKEK	KADIN
MUĞLA	BODRUM	**187.284**	95.069	92.215
MUĞLA	DALAMAN	**44.386**	22.882	21.504
MUĞLA	DATÇA	**24.519**	12.438	12.081
MUĞLA	FETHİYE	**170.379**	85.266	85.113
MUĞLA	KAVAKLIDERE	**10.842**	5.485	5.357
MUĞLA	KÖYCEĞİZ	**38.425**	19.419	19.006
MUĞLA	MARMARİS	**95.849**	49.920	45.929
MUĞLA	MENTEŞE	**118.443**	59.506	58.937
MUĞLA	MİLAS	**145.275**	73.628	71.647
MUĞLA	ORTACA	**52.929**	26.452	26.477
MUĞLA	SEYDİKEMER	**61.427**	31.975	29.452
MUĞLA	ULA	**26.306**	13.265	13.041
MUĞLA	YATAĞAN	**45.077**	22.656	22.421

İlçenin şehir nüfusu 1950 yılından sonra oluşan sosyo-ekonomik şartlara bağlı olarak artmaya başlamış ve kır nüfusu buna bağlı olarak azalmıştır. Tarımda makineleşmenin ortaya çıkması, traktörün ve biçerdöverin insan gücünün yerini alması, hızlı nüfus artışından kaynaklı olarak, toprağın miras yoluyla küçülmesi ve ekonomik değerini kaybetmesi bu dönemde kent nüfusunu artıran etkenlerin başlıcası olmuştur. (Kaya, 2019:41).

1965 de ilçe nüfusunun %80'i kırsal kesimde yaşarken bu oran 2012 yılında %56'ya kadar gerilemiştir. 2012 yılında Muğla "Büyükşehir" olmuştur, bundan kaynaklı olarak köyler mahalle statüsüne geçmiştir. 2012 yılından sonra kır nüfusu verileri bu dönüşümden dolayı tam olarak belirlenememiştir (TÜİK)

İlçede merkez mahallelerin yanında en yoğun nüfus Güllük Mahallesi ve çevresidir. Güllük'ün nüfusunun artmasının temel nedenleri, havalimanına olan yakınlığı ve Güllük Limanı'dır. Bunlara ek olarak turizm faaliyetlerinin de artış göstermesi nüfusun artmasına sebep olmuştur. Milas'ta en yoğun balıkçılık faaliyetleri Güllük Körfezi'nde

gerçekleşmektedir. Güllük'te balıkçı barınağının da olması nüfusu artıran bir diğer nedendir. İlçenin yoğun nüfus (2.000-5.000 arası nüfusa sahip yerleşimler) alanlarından başlıcaları Boğaziçi, Selimiye ve Ören Mahalleleridir. Selimiye Belde iken 2012 yılında büyükşehir olunmasıyla mahalle konumuna gelmiştir, mahalle Selimiye Ovası'na kurulu olup, Söke Milas Karayolu üzerinde bulunmaktadır. Yoğun tarımsal faaliyetlerin alanda sulama imkanları da mevcuttur. Ören Mahallesi belde statüsündeyken yasayla mahalle konumuna gelmiştir. Ören mahallesinde deniz-kum-güneş turizmi gelişmiştir. Aynı zamanda tarımsal faaliyetlere dayalı bir ekonomisi bulunmaktadır. İlçenin diğer köy/mahalleleri 2.000 kişiye kadar nüfuslanmış yerleşimlerdir. Bu mahallelerde tarımsal yapı korunmuştur (Kaya, 2019:45).

Harita 6. Milas ve mahalleleri nüfus yoğunluğu haritası, (Kaya, 2019:42)

Muğla'ya bağlı Milas ilçesinin nüfus ve demografik özellikleri incelendiğinde, nüfusun büyük kısmı ilçe merkezinde yaşamaktadır, ancak kırsal kesimde de önemli bir nüfus bulunmaktadır. Nüfusun yoğunluğu ve dağılımı, ilçenin ekonomik ve coğrafi yapısıyla uyumludur. Milas'ta yaş gruplarına göre nüfus dağılımı şöyledir: 0-14 yaş: %20, 15-64 yaş: %65, 65 yaş ve üzeri: %15'tir. Bu dağılım, Milas'ın genç ve orta yaşlı nüfusunun yüksek olduğunu ve yaşlı nüfus oranının Türkiye geneline yakın olduğunu göstermektedir. Milas'ta cinsiyet dağılımının dengeli olduğu görülmektedir. Bu durum demografik açıdan dengeli bir yapının varlığını göstermektedir. Milas'ta eğitim seviyesi

gün geçtikçe yükselmektedir. İlçede çeşitli eğitim kurumları bulunmaktadır ve bu kurumlar, ilçenin eğitim düzeyinin artmasında önemli rol oynamaktadır (https://www.tuik.gov.tr/indir/duyuru/favori_raporlar.xlsx) (Erişim Tarihi: 10/05/2024)

Milas, etnik çeşitliliğin yaygın olduğu bir ilçedir. İlçe nüfusunun büyük çoğunluğunu Türkler oluşturmaktadır bununla birlikte, farklı etnik kökenlerden gelen topluluklar ilçede yaşamaktadır. Bu durum, ilçenin kültürel zenginliğini artırmaktadır. Milas, turizm ve sanayi sektörünün gelişmiş olması ve iş olanaklarından dolayı iç göç almaktadır. Yaz mevsiminde turizm faaliyetlerinin artmasıyla nüfusun da geçici arttığı gözlemlenmektedir. Milas ekonomisi büyük ölçüde turizm, tarım, hayvancılık ve madencilik sanayisine dayanmaktadır. Buna ek olarak bölgede iki adet termik santral bulunmaktadır. İlçede çalışanların büyük kısmı bu sektörlerde çalışmakta ve nüfusun ekonomik faaliyetlerini şekillendirmektedir. Milas, nüfus ve demografik açıdan dinamik bir yapıya sahiptir (Kaya, 2019:41-42).

3.6. EKONOMİK ÖZELLİKLER

Milas geçmişte tarım kentiyken, günümüzde ekonomisini çeşitlendirmiş, turizm sanayi, madencilik ve lojistik alanlarında gelişme sağlamıştır. Bu gelişime rağmen Milas günümüzde de önemli bir tarım kenti olmayı sürdürmektedir. İlçede zeytin yetiştiriciliği antik çağlardan günümüze kadar sürmektedir. İlçe Osmanlı döneminde önemli bir tütün yetiştirme merkezi olma özelliği de kazanmıştır. Cumhuriyet döneminde delicelerin aşılanmasıyla zeytin üretimi artmış, ayrıca pamuk ekim alanları genişlemiştir. Zamanla pamuk ve tütün ekim alanları değişen koşullara göre azalmış, zeytin yetiştiriciliği ise önemini artırmıştır Milas, büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde Muğla'da birinci sıradadır (Kaya, 2019:50). Arıcılık faaliyetlerinin de geliştiği ilçe, Muğla ilinin en fazla kovanına sahiptir ve Muğla ilçeleri arasında bal üretiminde birinci sıradadır. Elimizdeki 2018 yılı verilerine göre Muğla ili bal üretiminin %19,4'ü Milas'ta yapılmıştır. 2021 yılında yaşanan yangınlar esnasında bal üretimi de olumsuz yönde etkilenmiştir (Korkmaz, Avcı, Özçelik, 2018:325).

Milas'ta son yıllarda gelişen ekonomik faaliyetlerden en dikkat çekeni kültür balıkçılığıdır. Son 20 yıllık süreç içinde Güllük Körfezinde kültür balıkçılığı gelişmiştir, Türkiye'nin su ürünleri ihracatının önemli bir kısmı bölgeden sağlanmaktadır. Ülkemizde denizde yapılan kültür balığı üretimi ilk defa Milas'ta başlamıştır ve kültür balıkçılığının

en yaygın olduğu yer Milas'ın Güllük Körfezi kıyılarıdır (Milas Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı, 2014:19). Ayrıca toprak havuzlarda yapılan ve tarla balıkçılığı da denilen balık üretimi dikkat çekmektedir. Milas, bu yöntemle Türkiye'de en fazla balık üretimi yapan ilçedir. Kültür balıkçılığının yanında denizde balık avcılığı da yapılmaktadır ve Güllük'te ve Ören'de balıkçı limanı bulunur (https://mitso.org.tr/balik-uretimi/)

Milas'ta sanayi tarım ağırlıklı gelişmiştir. Milas'ta 90'ın üzerinde zeytinyağı fabrikası bulunur. Zeytinyağının yanı sıra balıkçılık faaliyetlerinin (depolama, paketleme vb.) gelişmesine paralel olarak bölgede yerli, yabancı tesisler de faaliyet göstermeye başlamıştır. MİTSO (Milas Ticaret ve Sanayi Odası) verilerine göre Milas'ta 3 adet balık yemi üreten fabrika, 9 adet balık işleme ve paketleme tesisi bulunur (MİTSO).

Milas'ın önemli maden zenginlikleri arasında linyit, kalsit, feldspat, kükürt, grafit, mermer yer almaktadır. Bunlardan en önemlileri arasında linyit yer almakta olup, MTA verilerine göre 750 milyon ton linyit rezervi bulunmaktadır. Milas'ta bulunan Kemerköy ve Yeniköy Termik Santrallerinde bu linyit kullanılmaktadır (https://www.mta.gov.tr)

Milas ulaşım açısından da bölgenin önemli arterlerinden biridir. Muğla ilinde iki havalimanı bulunmakta olup bunlardan biri olan Milas Bodrum Uluslararası Havalimanı, ilçenin sınırlarındadır. 1997 yılından bu yana hizmet veren havalimanı yalnızca Bodrum'a değil aynı zamanda Muğla'nın diğer turistik merkezleri olan Aydın'a bağlı Kuşadası ve Didim gibi ilçelere de hizmet sunmaktadır. 2023 yılında Muğla Milas-Bodrum Havalimanı'nda, dış hatlarda 1.787.639 kişiye iç hatlarda 2.268.808 kişiye, toplamda 4.056.447 yolcuya hizmet verilmiştir (https://www.dhmi.gov.tr/).

Milas, Bodrum'dan Muğla-Antalya'ya ve Söke-İzmir'e giden yol üzerinde yer almaktadır. Milas'ta bulunan uluslararası Güllük Limanı aracılığıyla ihracat yapılmakta bu da ilçe ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır. Maden ihracatında kullanılan limandan sadece Milas değil Fethiye, Köyceğiz (krom), Yatağan, Ula (linyit) ilçeleri de faydalanmaktadır (Taşlıgil, 2010:68).

Bölgede çıkarılan feldspat, boksit, mermer, zımpara taşı ve kalsitin ihracatı bu limandan sağlanır. Talebe karşılık veremeyen eski Güllük limanının yerine, 2006 yılında yeni liman inşa edilmiştir. Elleçlenen yük miktarı DTGM (Deniz Ticareti Genel Müdürlüğü) verilerine göre, 2002'de 2,1 milyon ton iken, 2018'de 9.379 tonu boşaltma

olmak üzere toplam 7.266.454 ton olmuştur. Güllük Limanı'na taşınan madenlerin daha az maliyetle ve kolay taşınabilmesi için, Aydın-Çine-Yatağan-Güllük güzergahında yapılacak olan bir demiryolu hattı projesi bulunmaktadır.

Deniz Ticaret Odası'nın 2019 verilerine göre Milas'ta 1.016 tekne kapasiteli 5 adet marina bulunmaktadır. Bunlardan ikisi Ören'de, diğerleri Güllük, Kıyıkışlacık ve Kazıklıbucak yer almaktadır (www.denizticaretodasi.org.tr erişim tarihi:06/05/2024) https://www.denizticaretodasi.org.tr/Media/SharedDocuments/DenizTicaretiDergisi/agustos_ek_2019.pdf .

Milas'ın turizmde gelişiminin yakınındaki Bodrum ile kıyaslandığında çok düşük düzeyde kaldığı görülmüştür. Bodrum'a karadan ve havadan ulaşım için Milas güzergahı kullanılıyor olsa da gerek yerli gerekse yabancı turistler Milas'a uğramayı tercih etmemektedir. Mavi yolculuğun başlangıç ve bitiş noktası Milas Çökertme Koyu yakınlarıdır bu nedenle deniz turizmi Gökova körfezinin kuzeyinde ve Güllük Körfezi kıyılarında gelişmiştir. Ancak deniz turizmi yapılan yatırımlardan kaynaklı olarak Bodrum'un gerisinde kalmıştır (Kapluhan, 2014:21).

Milas'ın turizmde gelişimi için potansiyeli ve yapılacaklar hususu bir sonraki bölümde detaylı olarak incelenecektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MİLAS'IN EKO TURİZM POTANSİYELİ

Milas tarihte birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır, tarihi bu özelliğinin yanında bölge, doğal birçok değeri de ilçe sınırları içinde bulundurmaktadır. Tarihi değerler ve doğal güzelliklerin iç içe geçtiği bölgenin ekoturizm potansiyelinin oldukça yüksek olduğu düşünülmektedir, bu doğrultuda

4.1. ANIT MEZARLAR VE KAYA MEZARLARI

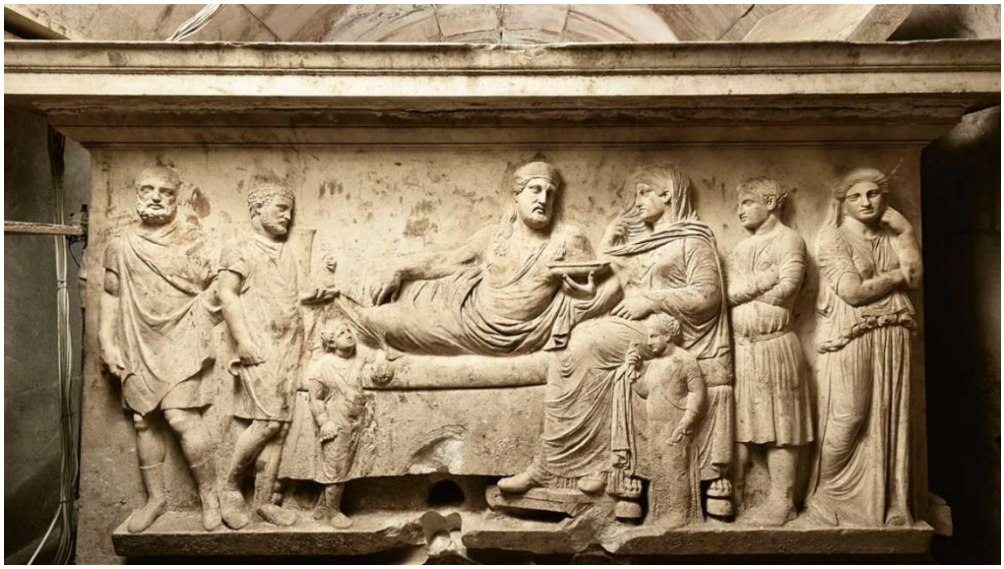
4.1.1. Hekatomnos Anıt Mezarı

Milas merkezde Uzunyuva bölgesinde Hekatomnos Anıt Mezarı bulunmaktadır. Anıt mezar, Podyum Menandros Onur Sütunu, Temenos Duvarı ve mezar odasından oluşmaktadır. Hekotomnos'a ait olan mezar yapısı günümüze ulaşabilmiş tek örnek olmasından dolayı, arkeolojik ve tarihi olarak eşsiz bir değere sahiptir. Antikçağın ölü gömme teknikleri ve mezar yapısı formasyonunu anlayabilmemiz açısından yapı çok önemli bir değere sahiptir. Mimari tasarımı, estetik ve sanatın (heykeltıraşlık ve duvar resim sanatı) uygulanışı açısından yapı çok değerlidir. Yapının mezar bölümü içinde yer alan "Hekatomnos Frizli Lahdi" niteliği ve boyutlarıyla Klasik ve Helenistik dönem Anadolu'sundaki tek örnektir (Uygur vd., 2015:98).

Fotoğraf 1. https://www.travelmugla.com/hekatomnos-anit-mezari-ve-kutsal-alani/ (Erişim tarihi: 20/05/2024)

Yapı, kentin merkezinde eğimli bir araziye inşa edilmiştir. 90*117 m. boyutunda yapay bir teras üzerine kurulu olan yapının üzerinde Korint başlıklı bir sütun bulunmaktadır. 2010 yılına kadar konut alanları içinde sıkışıp kalan bölgede yapılan kaçak bir kazı neticesinde ortaya çıkarılan yapı kompleksi son yıllarda yapılan en önemli arkeolojik buluşlardan biri olarak kabul edilmektedir. Arkeologların yaptıkları kazılarda mezar odasının üst kısmında hiçbir şey bulunmayan ve mezar odasıyla bağlantısı olmayan bir oda bulunmuştur. Toprak ve taş dolguyla izole edilmiş olan odanın aslında üstünde bulunan yapının ağırlığını dengelemek için yapılmış dahice bir mimarlık uygulaması olduğu ortaya çıkmıştır. Yapının mermer malzemesinin Sodra Dağından getirildiği tespit edilmiştir. Kemerli bir üst yapıya sahip olan mezarda taş işçiliğinin üst seviyede uygulandığı görülmüştür. Ana kaya üzerinde tonozlu mezar odasının genişliği 4,65*3,70 m yüksekliği 3,11 m ölçülerindedir. Mezar odası 8 m.'lik bir koridor ile dış kapıya bağlanmıştır. Mermer lahit odanın tam ortasında durmakta olup sanatsal açıdan çok değerli kabartmalarla süslenmiştir. Lahdin ve mezar odasının süsleme kalitesinin üst düzeyde olması mezarın güçlü bir kişiye ait olduğunu düşündürmektedir. Lahdin ön yüzünde uzanmış ve sakallı olarak Hekotomnos tasvir edilmiştir. Hekotomnos'un karısı Aba ve oğlu Mausolos ile kızı Atemisia'da lahdin ön yüzünde tasvir edilenler arasındadır. Lahdin diğer bölümlerinde ziyafet sahnesi ve aslan avı sahneleri tasvir edilmiştir (Doğan, 2021:290-296)

Fotoğraf 2. Atlas Dergisi, https://www.atlasdergisi.com/gundem/hekatomnos-anit-mezari-bir-kralin-mezarinda.html (Erişim tarihi: 20/05/2024)

Fotoğraf 3. Atlas Dergisi, https://www.atlasdergisi.com/gundem/hekatomnos-anit-mezari-bir-kralin-mezarinda.html (Erişim tarihi: 20/05/2024)

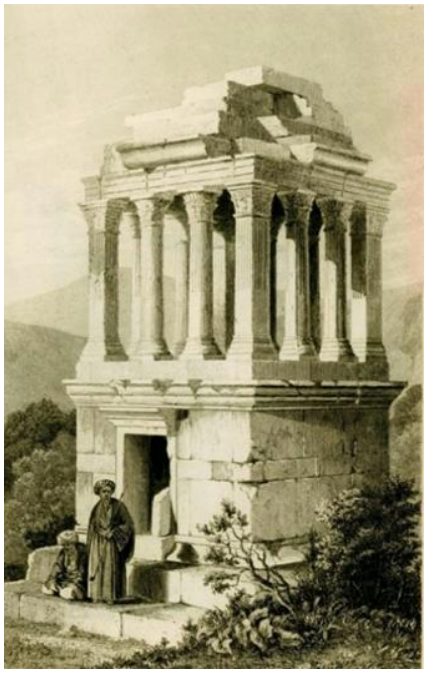
Fotoğraf 4. Atlas Dergisi, https://www.atlasdergisi.com/gundem/hekatomnos-anit-mezari-bir-kralin-mezarinda.html (Erişim tarihi: 20/05/2024)

Fotoğraf 5. https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/tarihi-milas-evleri-turizme-kazandiriliyor/1149978 (Erişim Tarihi: 20/05/2024)

4.1.2. Gümüşkesen Anıt Mezarı

Sodra Dağı'nın doğu yamacında bulunan Gümüşkesen Anıt Mezarı Sodra Dağı'ndan çıkarılmış mermerlerle inşa edilmiştir. Anıt, Milas ovasına hâkim bir noktada inşa edilmiştir. Genel hatlarıyla incelendiğinde Antik dönemin yedi harikasından bir olarak kabul edilen Halikarnassos Anıt Mezarına olan benzerliğiyle dikkat çekmektedir. Yapı, meyilli bir arazi üzerinde olduğundan alt kısma bir duvar örülerek, gömü odası şeklinde kullanılmıştır. İkinci kat peristilli bir bölüm olup pramidal çatıyla örtülmüştür (Kızıl: 2022:21-22)

Gravür 1. Gümüşkesen Anıt Mezarı, Mylasa(Milas) Charles Texier, 1882 (Arıhan, 2007:195)

Anıt iki basamaklı bir podyum üzerindedir, mezar odasının kapısı Sodra Dağı'na doğru, yani batıya bakmaktadır. Mezar odası dıştan bakıldığında üst kat için bir podyum, kaide görevi üstlenmiştir. Köşe kısımlarda payeler ve aralarında sütunlar yer almaktadır, sütunlar yivli sütun başlıkları Korint düzenindedir (Akarca, 1954:88)

Fotoğraf 6. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Mimari açıdan değerlendirildiğinde yapının Antoninler döneminde M.S. 2. Y.y'da yapıldığı düşünülmektedir. Mezarın kime ait olduğuna dair elimizde somut veriler olmasa dahi mezarın Mylasa'lı önemli bir yönetici veya komutana ait olduğu düşülmektedir (Doğan, 2021:302)

Fotoğraf 7. Anıtın iç kısmı (Arıhan, 2007:194)

4.1.3. Berber İni Kaya Mezarı

Berber İni Kaya Mezarı Milas- Bodrum yolu üzerinde bulunan Milas mezarlığının bulunduğu tepe üzerinde kaya üzerine oyulmuş bir kaya mezarıdır. Mezarın üst bölümü in antis şeklinde oyulmuş bir dor tapınağı cephesini andırmaktadır. Mezarın kime ait olduğu tam olarak bilinmese de üst düzey bir yöneticiye ait olduğu düşünülmektedir (Kızıl, 2022:32)

Mezarın giriş bölümü, tapınak görünümlü cephenin altındadır. Mezar bölümü kaya içinde oyulmuş iki odalı bölümdedir. Asıl mezar sahibine ait olan odanın gerideki oda olduğu düşünülmektedir. Ön bölümde yer alan iki mezar sekisinin ailenin diğer üyelerine ait olduğu kanısını uyandırmaktadır. Bölgede benzeri olmayan bu anıt mezar türünün M.Ö. 4. Yy.'da Hekotomnidler sülalesi zamanında yapılmış olduğu düşünülmektedir (Doğan, 2021:305)

Fotoğraf 8. Berberini Anıt Mezarı (Kızıl, 2022:33)

Mezar yapısı kayaya oyulmuş olması itibariyle güneydeki Likya kaya mezarlarına benzerlik göstermekle birlikte aynı zamanda bu mezarlardan oldukça farklılıklar da göstermektedir. Mezarda farklı Yunan düzenlerinin (Dor ve İon) bir arada kullanıldığı görülmektedir. Bu karışık yapı sistemi Labraunda civarında Hekotomnoslar devri yapılarında da görülmektedir. Kayaya oyulmuş diğer mezar tiplerinde in antis sütunlara pek rastlanmaz. Bu mezar yapısında pronaos ile in antis sütunlar bir arada kullanılmış bu özelliği sayesinde yapı sıra dışı bir özelliğe kavuşmuştur (Henry, 2020:301-302)

4.2. KALELER

4.2.1. Beçin Kalesi

Milas'ın 5 km güneyinde sarp bir kaya kütlesi üzerinde kurulu olan Beçin, günümüze ulaşan en önemli Orta Çağ kentlerinden biridir. Şehir Menteşoğlu Beyliği zamanında kurulmuş olsa da kale kısmı tarihin ilk dönemlerinden bu yana yerleşim görmüş bir alandır (Akarca, 1954:116)

Beçin Kalesi'nde birçok uygarlığın izleri bulunmaktadır. Tarihin birçok dönemine ait izlerin bulunduğu kale, Kalkolitik dönemden Osmanlı'ya kadar yerleşim gören bölgede bu uygarlıklara ait izler korunarak günümüze kadar ulaşmıştır (https://becinkalesikazisi.com/kale/). Şehrin ismi Orta Çağ İtalyan kaynaklarında "Pezona", Türk kaynaklarında "Peçin", "Barçın", "Berçin", "Beçin" olarak geçmektedir.

Fotoğraf 9. https://muglaarge.meb.gov.tr/www/bir-tarih-hazinesi-becin-kalesi-belgeseli/icerik/838 (Erişim tarihi: 25/05/2024)

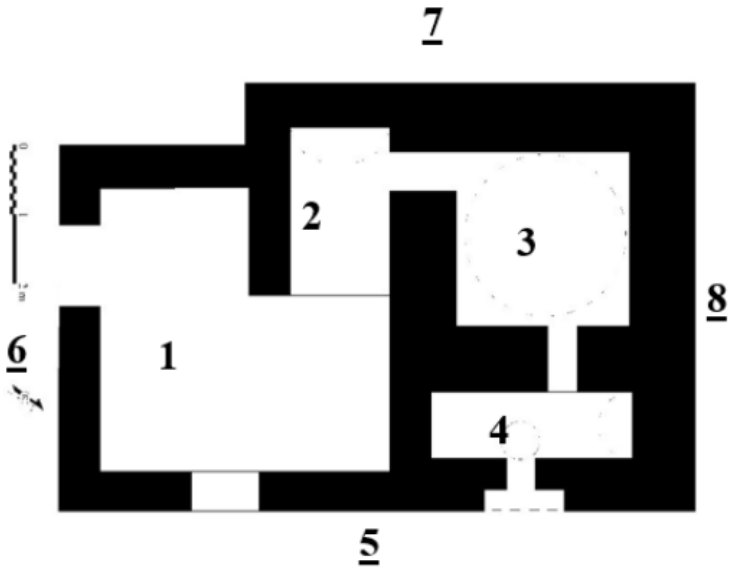
İç kale bölümünün surları sağlam durumdadır, kaleye giriş bölümü taş bir yol üzerinden merdivenle sağlanmaktadır. Kaleye doğru çıkarken Bizans dönemine ait bir sarnıç bulunmaktadır. Sarnıcın Kubbeli Çeşme'den gelen suyla beslendiği düşülmektedir. Sarnıçtan sonra karşımıza Zeus Karios'a ait olduğu düşünülen bir yapının kalıntıları çıkmaktadır. Kalede 20. Yy.'a kadar yerleşim olduğu bilinmektedir. İç Kale'deki evlerin birçoğu bir veya iki mekânlıdır. Bugün izleri bulunan sokaklar eğri büğrüdür. Ilıklığı, sıcaklığı ve külhan kısmının günümüze ulaştığı bir hamam yapısı da kale içinde

bulunmaktadır. İç Kale içindeki hamam yapısının Kubbeli Çeşme'den suyunu sağladığı düşünülmektedir (Ünal, 2005:9)

Kale Hamamı Beçin'deki altı hamam yapısından biridir. Hamamın küçük bir yapı olmasından dolayı özel bir hamam yapısı olduğu düşünülmektedir. Yapı iç kale içinde olduğundan Kale Hamamı olarak adlandırılmıştır. L şeklinde bir soyunmalık bölümü, yıkanma, su hazinesi ve külhan bölümlerinden oluşmaktadır.(Turan, 2019:112)

Fotoğraf 10. https://becinkalesikazisi.com/kale-hamami/ (Erişim tarihi: 25/05/2024)

Plan Şeması 1. Kale Hamamı Plan Şeması (Turan, 2019: 111)

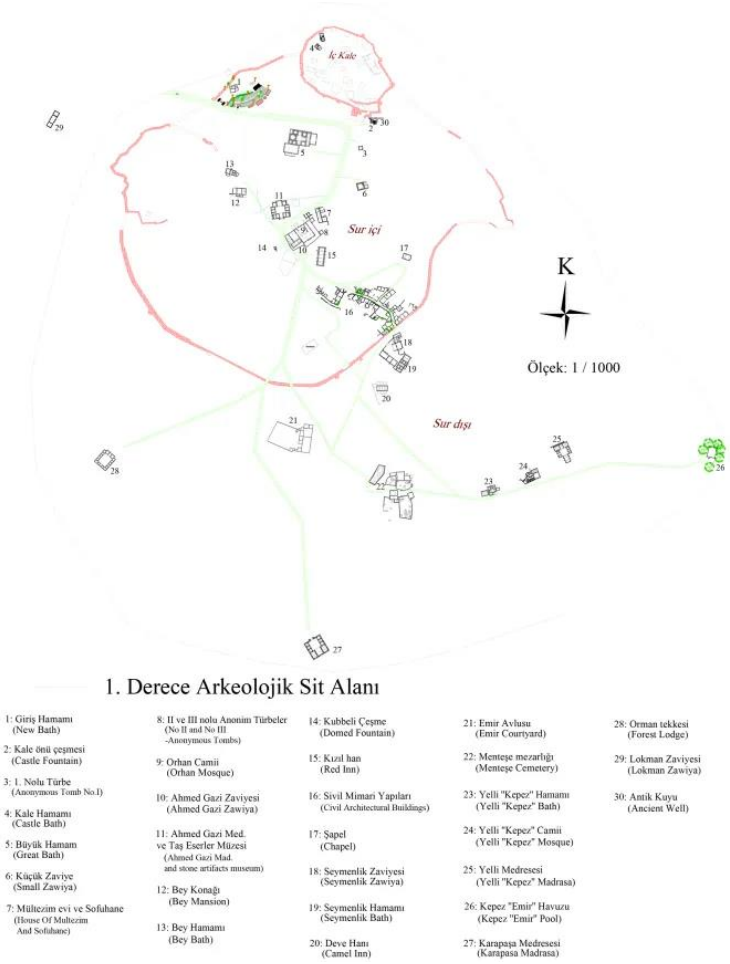
İç kale içinde kare planlı açıklığa sahip kuyu, kayrak taşından inşa edilmiştir. 20 m. derinliğe sahip kuyuda dromos benzeri basamaklarla giriş sağlanmaktadır. 90. Derecelik dört sahınlı dönüşle 2 m. yüksekliğinde yarım metre eninde bir kapı açıklığı ile kuyunun orta noktasına ulaşılmaktadır. Bu kapıdan sonra 6m. daha derine inilebilen kuyu dört bir yanından akan sularla beslenmektedir. Arkaik dönemden geç Helenistik döneme kadar işlevini sürdüren bir yapıdır. Kuyu ve basamaklı yapının inanç ritüellerinin yapıldığı kült objelerinin yıkandığı bir alan olduğu düşünülmektedir. Kuyu içinde ele geçen objeler Demeter veya Zeus Karios kültünün bölgedeki izlerine işaret etmektedir.https://becinkalesikazisi.com/antik-kuyu/

Fotoğraf 11. https://becinkalesikazisi.com/antik-kuyu/ (Erişim tarihi: 25/05/2024)

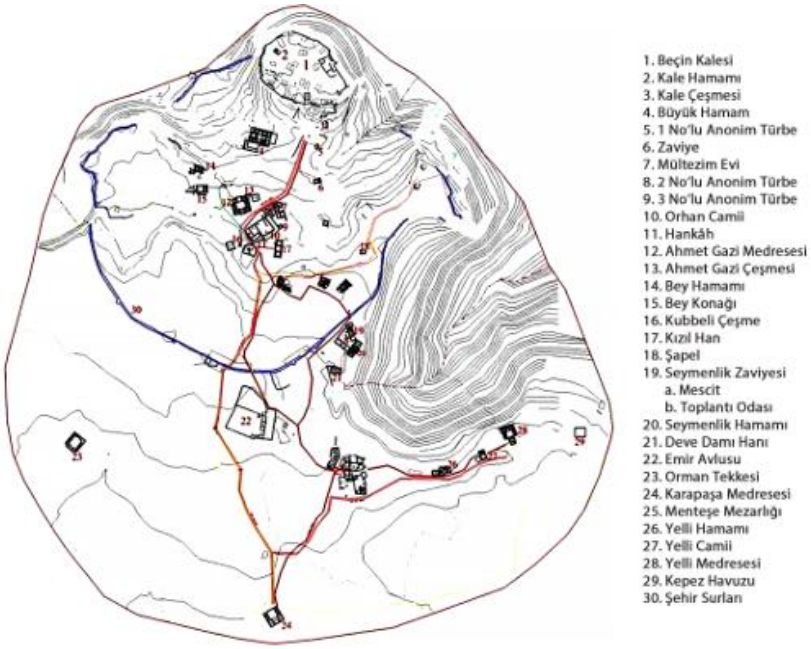
Fotoğraf 12. https://becinkalesikazisi.com/antik-kuyu/ (Erişim tarihi: 25/05/2024)

Plan Şeması 2. https://becinkalesikazisi.com/kale/ (Erişim tarihi: 24/05/2024)

Fotoğraf 13. https://becinkalesikazisi.com/kale/ (Erişim Tarihi: 24/05/2024)

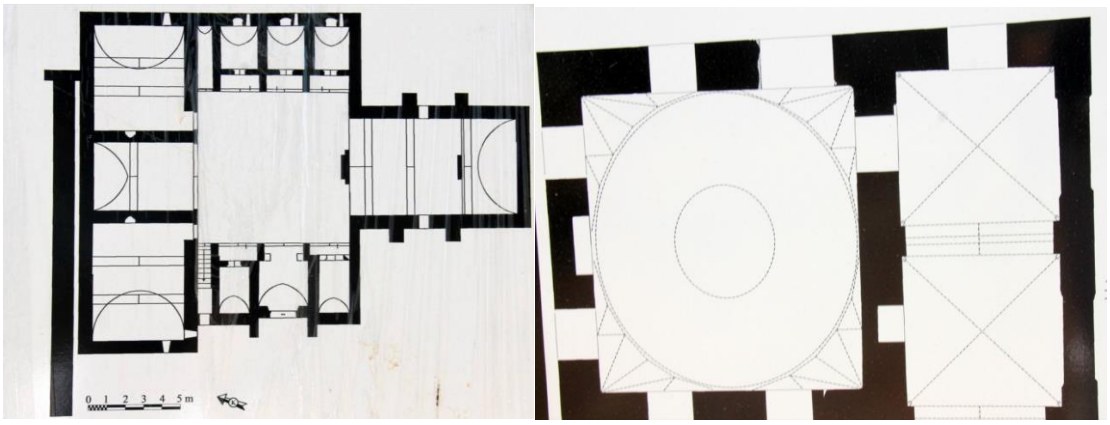

Plan Şeması 3. https://becinkalesikazisi.com/kale/ (Erişim tarihi: 24/05/2024)

4.3. MEDRESE, TÜRBE VE CAMİİLER

4.3.1. Yelli Camii ve Medresesi

Beçin Kalesi surlarının dışında yer alan Yelli Külliyesi şehrin 2 km kadar dışında Kepez mevkisindedir. 14. Yy.'da şehir en parlak dönemlerini yaşamış, artan nüfusa paralel olarak yerleşim sur dışına doğru genişlemiş ve artan ihtiyaçlara binaen külliye inşa edilmiştir. Külliye 3 temel yapıdan (Cami, Medrese, Hamam) oluşmaktadır (https://becinkalesikazisi.com/yelli-cami/)

Plan Şeması 4. https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=2182 (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

Yelli Cami 9,10*13,80 boyutlarında dikdörtgen planlı, tek kubbeli daire kasnaklı bir harim ve çapraz tonozlu örtülü son cemaat yerinden oluşmaktadır. Yapının doğu cephesinde orta eksende yer alan giriş kapısı bulunmaktadır. Doğu cephesinden harime açılan giriş kapısı ve son cemaat yerinde pencere açıklığı bulunmaktadır (Duran, 1995:1654).

Fotoğraf 14. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Yelli Camii ve Medresesi içinde cami, medrese ve hamam yapısı bulunmaktadır. Kompleksin doğu kısmında (cami ve hamam) yer almaktadır. Camide duvarlar için moloz taş, köşeler için ise kesme taş kullanılmış olup, bu Beçin'deki diğer yapılarla benzerlik göstermektedir. Medresede girişin tonozlu çatısı, bu girişin iki yanında iki hücre ve güneydoğudaki bazı hücreler ayakta kalmıştır. Medresenin açık avluya genişleyen üç eyvanı vardır. Batı taraftaki portal bir eyvana açılmakta ve bu eyvan kare planlı bir avluya genişlemektedir. Bu giriş eyvanına ek olarak avluya açılan iki eyvan daha vardır. Güney eyvanı diğerlerinden daha büyük olduğu için muhtemelen ana eyvan olarak tasarlanmıştır. Ana eyvan ve aynı eksende yer alan eyvan yaz derslikleri olarak kullanılmıştır, kuzey eyvanın iki yanındaki iki oda ise kışlık olarak kullanılmıştır (Pektaş, 2015:895).

Fotoğraf 15. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Avludan girişleri olan doğu ve batı taraflarında hücreler de bulunmaktadır. Girişin güney ve kuzey tarafında iki hücre vardır ve kuzey taraftan çatıya bir merdiven bulunmaktadır. Binanın doğu tarafında eyvan bulunmamakla birlikte, merdivenle aynı eksende üç hücre ve küçük bir salon yer almaktadır. Portalın iki yanındaki hücreler ve güneydoğudaki hücre sivri tonozlarla örtülüdür. Doğu taraftaki hücrelerin ve kuzeybatı dersliğin duvarlarında şömine olarak kullanılan nişler bulunmaktadır. Batı hücrelerinin duvarlarında niş izleri bulunmamakla birlikte, sonraki dönemlerde nişlerin kapı açıklığına dönüştürüldüğü düşünülmektedir. Yelli Medresesi, Beçin'deki diğer binalar gibi sade bir tasarıma sahiptir (Pektaş, 2015:895).

Fotoğraf 16. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 17. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

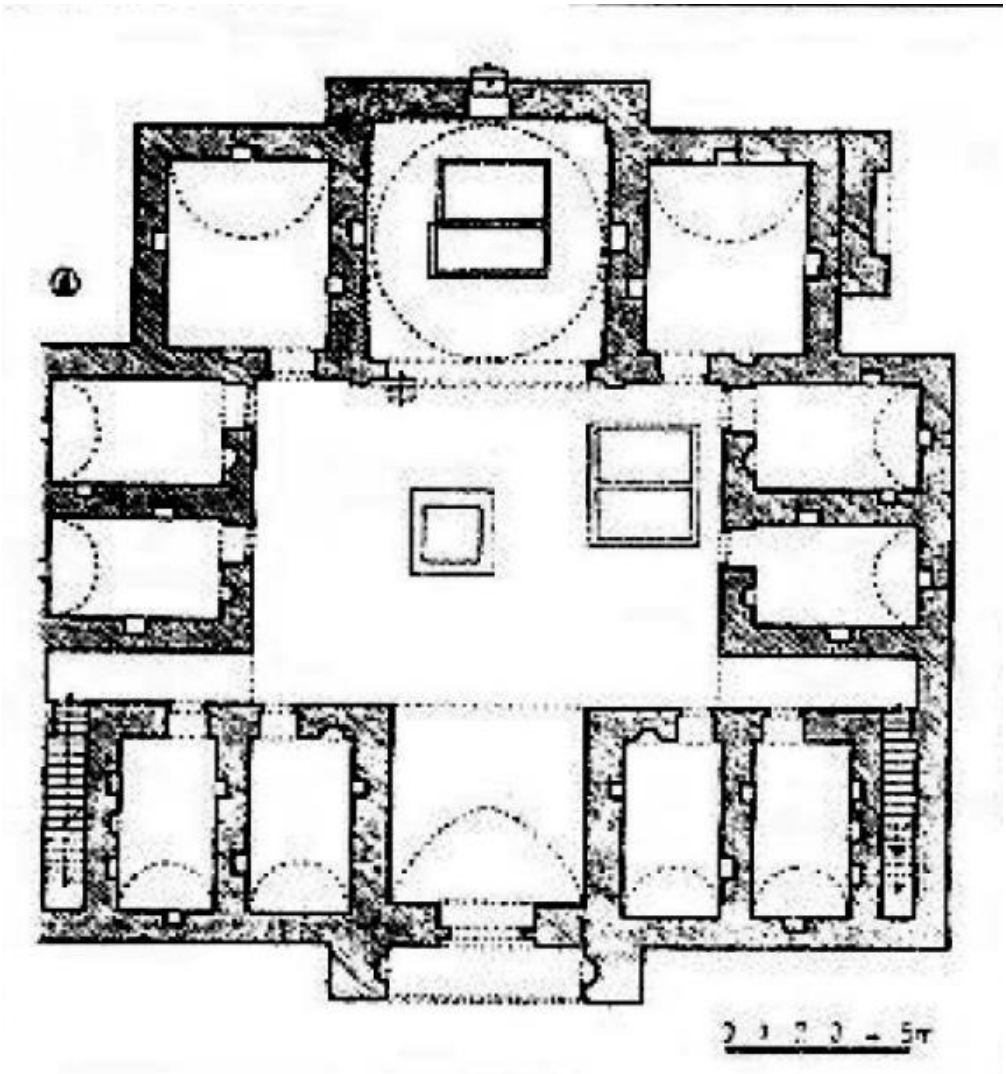
Fotoğraf 18. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 19. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

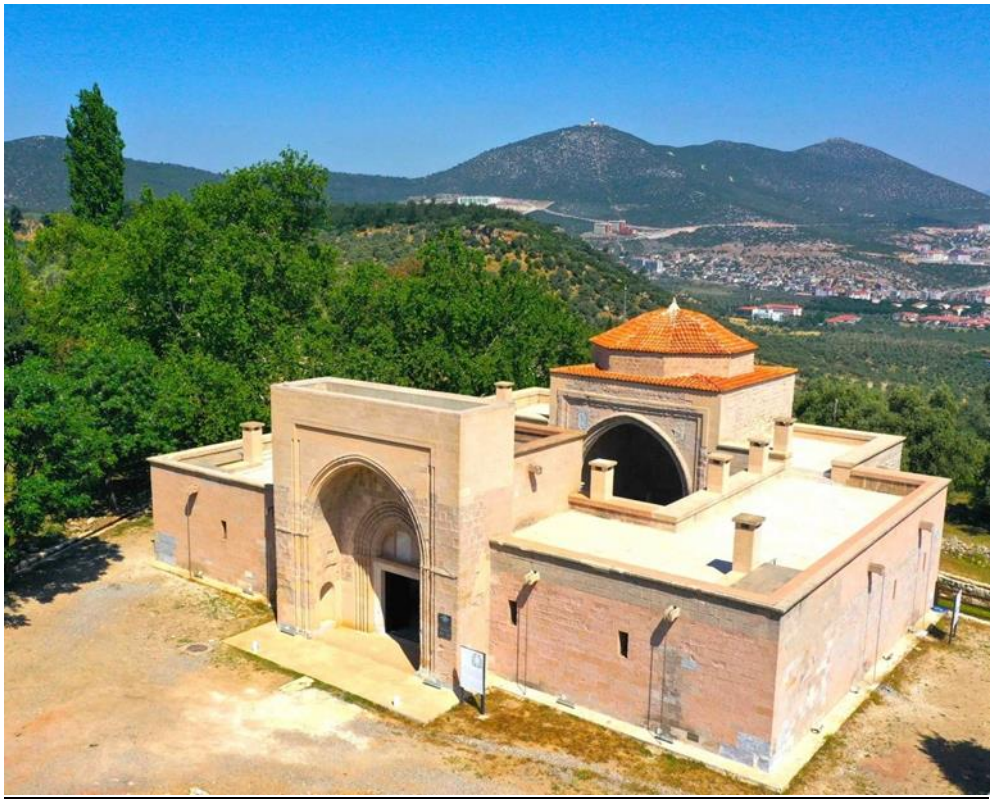
4.3.2. Ahmed Gazi Medresesi

Yapının kitabesine göre medresenin, Ahmet Gazi tarafından, 1375 (777) yılında inşa ettirildiği belirtilmektedir. Medrese, günümüze kadar sağlam şekilde ulaşmış yapılardan biridir. Medrese 9,10*12,50 m boyutlarında bir avlunun etrafında sıralanmış on odadan meydana gelmektedir. Yapıya abidevi bir kapıdan giriş sağlanır ve kapının tam karşısında üzeri kubbe örtülü Ahmet Gazi'nin türbesi yer almaktadır. Türbe gotik hatlı sivri bir kemerle medrese avlusuna açılmaktadır. Kemerin iki yanında bayrak tutan aslan yer almaktadır, sağdaki aslanın elindeki bayrakta Ahmet Gazi'nin ismi yazmaktadır (Akarca, 1954:117-118)

Plan Şeması 5. https://www.sanatinyolculugu.com/becin-ahmet-gazi-medresesi/, (Erişim Tarihi: 06/05/2024)

Selçuklu ve Beylikler dönemi mimarisinde sıklıkla kullanılmış olan açık avlulu tek katlı, iki eyvanlı yapı formunda inşa edilmiştir. Yapının doğu ve güney duvarı ve avluya bakan duvarlar kesme taşla kaplıdır, Beçin'de bu özelliğe sahip tek yapıdır. Medresenin güneyinde bulunan taç kapı süslemenin en yoğun kullanıldığı alandır. Taç kapı, kademelendirilmiş sivri kemerleri ile gotik mimari özellikler taşımaktadır (https://becinkalesikazisi.com/ahmet-gazi-medresesi/)

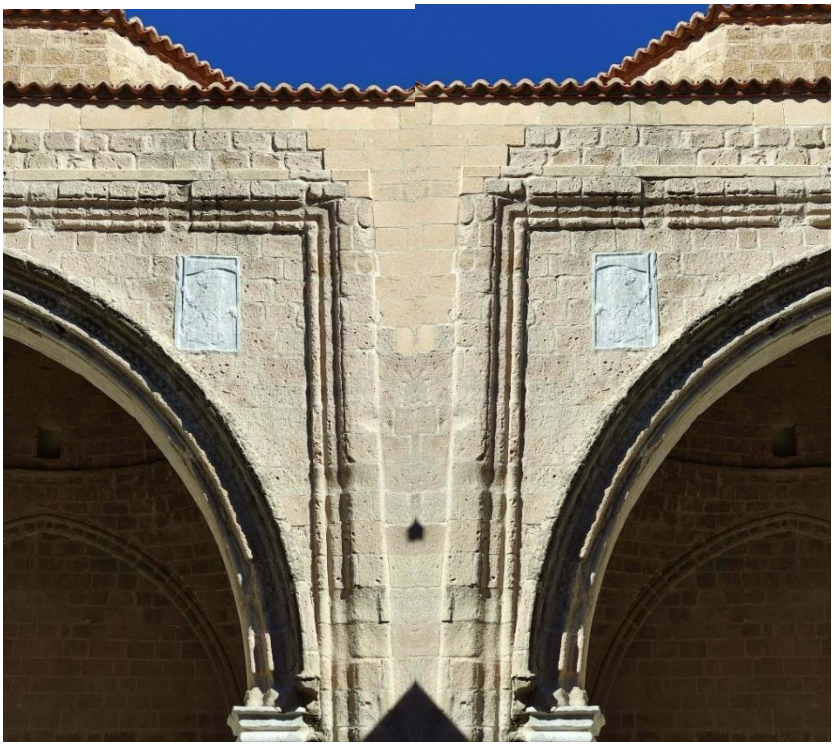
Fotoğraf 20. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/ahmet-gazi-medresesi-ve-turbesi (Erişim tarihi: 06/05/2024)

Fotoğraf 21. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 22. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 23. A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 24. A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

4.3.3. Orhan Camii

İbn-i Batuta seyahatnamesinde 1330'lu yıllarda Beçin'i ziyaret ettiğinde tepe üzerine kurulmuş bu şehirde yeni bir Cuma camisinin yapıldığından ancak henüz

tamamlanamadığından bahsetmektedir (Aykut, 2018:411-412). Evliya Çelebi de seyahatnamesinde Beçin ziyaretinden bahseder ve caminin inşa tarihinin 702 (1302-1303) olduğunu belirtir. Cami ve çevresinin anlatıldığı bölümde caminin minaresiz oluşundan, caminin yapısal özelliklerinden bahsedilmiştir (Kahraman, 2023:266-267).

Seyahatnamelerde belirtilen tarihlere ve kitabesine dayanarak caminin Mesud beyin oğlu Orhan Bey zamanında 1330'lu yıllarda inşasına başlandığı ve 1331-1332 yılında inşasının tamamlandığı sonucu çıkarılabilir (Duran, 1995:102).

Orhan Cami, Beçin Kalesi içinde yer almaktadır. Beçin kentinin ana caddesi üzerinde yer alan yapının güney kısmında Ahmet Gazi Medresesi bulunmaktadır. Yapının günümüze sağlam ulaşan kısımları; mihrap nişinin bir kısmı, mermer kapı ve çatı hizasına kadar uzayan kemerli bölümdür. Cami, dikdörtgen planlı ve çok destekli yapı grubunda yer almaktadır. Ters L planlı avlu, yapıyı güneyden kuşatmaktadır, yapılan kazılarda doğu-batı ve güney duvarlarının bir kısmı ortaya çıkarılmıştır (https://becinkalesikazisi.com/orhan-camii-ve-hanikah/).

Fotoğraf 25. https://www.youtube.com/watch?v=l7O1Y7gGAMQ (Erişim Tarihi: 06/05/2024)

Yapı dikdörtgen planlı 20*23 m boyutlarındadır. Yapının dört tarafında toplam sekiz pencere açıklığı bulunmaktadır. Kuzey girişinde bulunan mermer lentosu ve söveleri içten dışa doğru genişleyen dört sıra silme ile çevrelenmiştir. Giriş bölümünün sol üst kısmında devşirme olduğu düşünülen üçgen bir mermer parça bulunmaktadır.

Evliya Çelebi seyahatnamesinde caminin minaresinin olmadığını belirtmiştir. Menteşe Oğulları Beyliği camilerinde görülen dışardan merdiven uygulamasının da bu camide olması kuvvetle muhtemeldir. Yapı, moloz taş, tuğla ve devşirme malzemeyle inşa edilmiştir. Camide günümüze ulaşan tek süsleme unsuru, taç kapı üzerinde yer alan mermer üzerindeki kabartma bitkisel süsleme figürleridir (Duran, 1995:100-101).

Fotoğraf 26. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

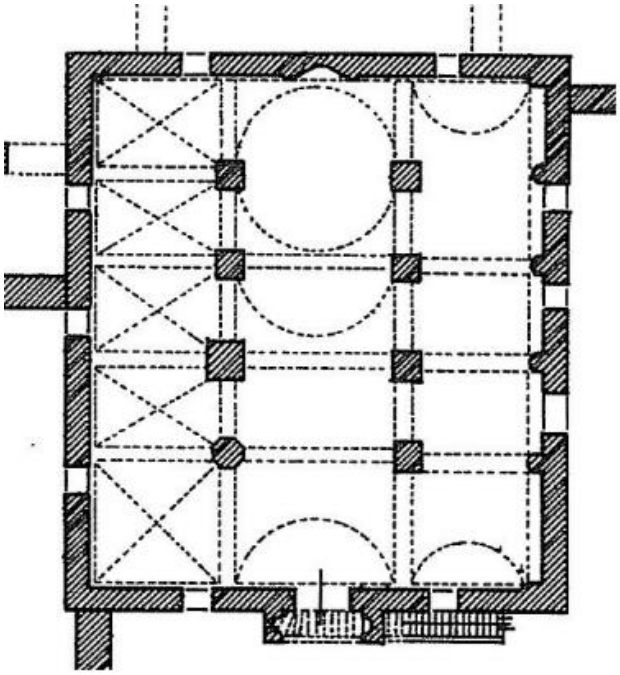
4.3.4. Milas Ahmed Gazi (Ulu) Camii

Milas'ın en büyük camilerinden biri olan Ahmed Gazi Camii günümüzde Ulucami olarak anılmaktadır. Camii Ahmed Gazi tarafından 1378 (Hicri 780) yılında inşa ettirilmiştir. Balavca Deresi'nin yanında yapılan cami, kıbleye paralel iki paye ile üç sahına ayrılmıştır. Solda bulunan sahın çapraz sağda ve ortada bulunan sahın beşik tonozla örtülmüştür (Akarca, 1954: 96)

Milas Ulu Camii 23x20,50 m. dikdörtgen planlı, üst örtüsü düz damlı ve dış mimarisi sade ve iddiasız bir yapıdır. Damı, iki sıra pâye taşımaktadır. Orta sahının kıble kısmında maksure kubbesi bulunmaktadır. Cami, eski yapılardan devşirilmiş taşlarla yapılmış, İlkçağdan kalma kitabe ve işlenmiş sunak parçaları da kullanılmıştır. Duvarlar

yanlara açılma tehlikesi gösterdiğinden dıştan destek payandaları ilâve edilmiştir. Caminin cümle kapısının yanında duvara bitişik dıştan taş bir merdiven bulunmaktadır. Bu merdivenle caminin damına çıkılmaktadır. Ezan, dama bu merdivenlerden çıkılarak okunurmuş. Buna benzer minarelere bölgede başka camilerde de (Hacı İlyas ve Pazar) rastlanmaktadır, bu stilin bir bölge mimarisi özelliği sayıldığı düşünülebilir. Caminin yan kapısındaki kitabede Hacı Mehmed ile Sert Ahmed'in kızı Fatma Hanım'ın camiye zeytinlik ile bir ev vakfettiklerini bildiren kitabe yer almaktadır (Eyice, 2. Cilt: 68-69)

Caminin yapım tarihinden günümüze ulaşan çok az süsleme ögesi bulunmaktadır. Dış cephede kuzey taç kapı kitabenin ilk satırında geometrik geçmelerden oluşan sekiz yapraklı bir kompozisyonla bir kabartma rozet bulunmaktadır. Harimde yapımından kalan süslemeli mimari unsurlar mihrab ve mihrab önü kubbesindeki süslemelerdir. Yapım esnasında olmayıp sonrasında devşirme malzemelerle Hristiyan ustalar tarafından yapılmış minber üzerinde oyma ve kabartma rozetler ve bitkisel süslemeler bulunmaktadır (Duran, 1995:136-137).

Plan Şeması 6. https://www.sanatinyolculugu.com/milas-ulu-cami/#google_vignette (Erişim Tarihi: 20/05/2024)

Fotoğraf 27. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

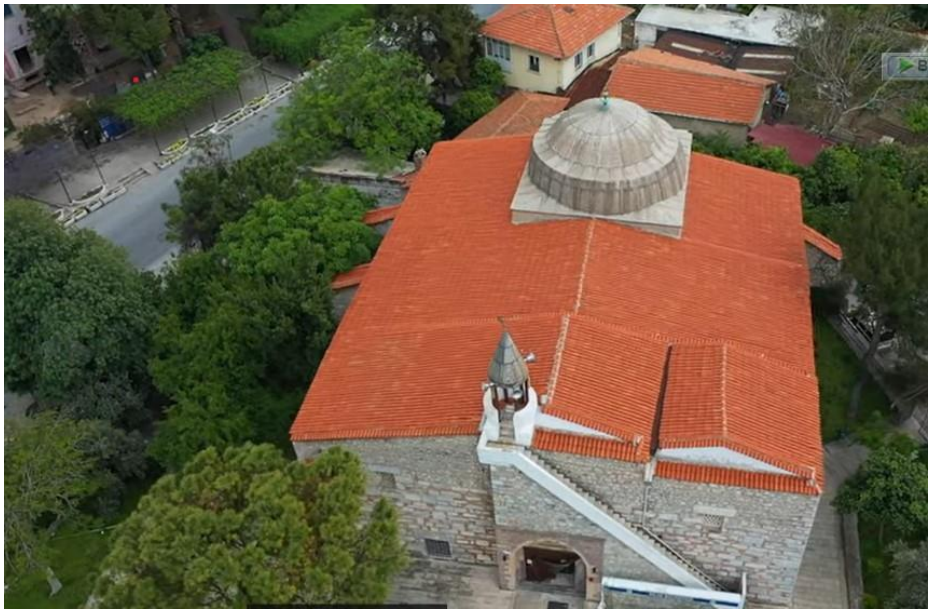
Fotoğraf 28. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 29. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 30. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 31. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 32. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 33. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 34. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 35. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

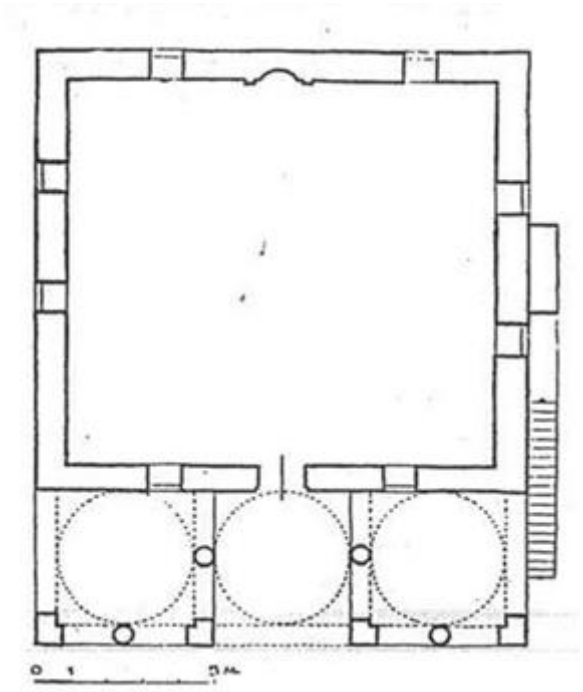

Fotoğraf 36. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

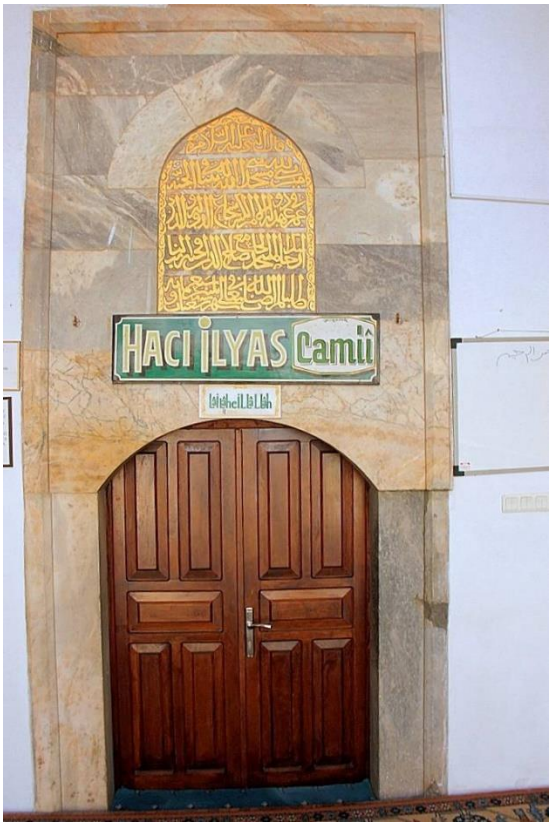
4.3.5. Hacı İlyas Camii

Hacı İlyas Camii 1330 yılında Orhan Bey zamanında inşa ettirilmiştir. Yapının kitabesinde banisinin Selahaddin olduğu yazmaktadır. Basit planlı bu cami Anadolu'nun en eski camilerinden biridir (Akarca, 1954:95)

Cami 14,10*16,70 boyutlarında dikdörtgen planlı olarak inşa edilmiştir. Yapı, birçok defa onarım görmüş sonrasında bugünkü şeklini almıştır. Yapının çatısı kırma çatı şeklinde olup kuzey cephede son cemaat yeri kiremit kaplı üç kubbeyle örtülmüştür. Caminin minaresi kuzeybatı yönünde ve silindirik gövdelidir. Caminin iç bölümünde yapım zamanından kalan herhangi bir mimari unsur bulunmamaktadır. Ahşap kaplı düz bir tavanı bulunmaktadır. Harim bölümü dikdörtgen planlı yığma ayaklı mihraba dik şekilde uzanmakta üç sahınlı bir görünüm oluşturmaktadır (Duran, 1995-91-93).

Plan Şeması 7. (Dilaver, 1971:28)

Fotoğraf 37. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 38. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 39. https://tarihgezisi.com/camiler/haci-ilyas-camii-milas-mugla/#google_vignette (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

4.3.6. Ağa Camii

Cami 1737 yılında Abdülaziz Ağa tarafından yaptırılmıştır. Topbaşı tepesinin batısında Balavca kenarında yer almaktadır. Dikdörtgen planlı olarak inşa edilen cami kırma çatı ile örtülmüştür. Cami iki sütunlu üç sivri kemerle iki sahına ayrılmıştır (Akarca, 1954:102).

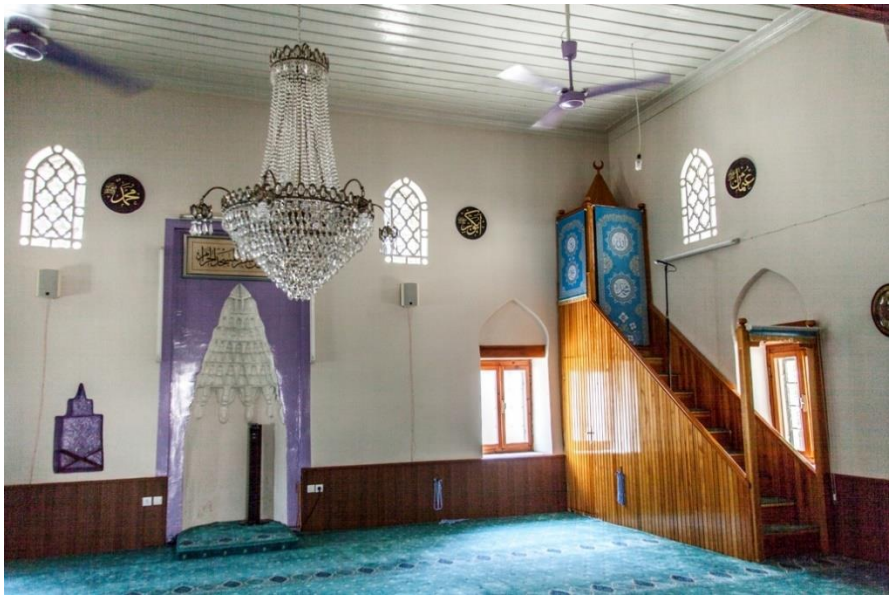
Günümüze ulaşan minare 1885 yılında Abdülaziz Ağanın çocuğu Mehmet beyin annesi Refia Hanım tarafından eklenmiştir. Camide Abdülaziz Ağa'nın ailesine ait 2 adet türbe bulunmaktadır. Günümüze ulaşmayan 20 bölümlü medrese yapısı, caminin vakfiyesinde yazmaktadır (Akdeniz, 2013:67)

Fotoğraf 40. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 41. https://www.kulturportali.gov.tr/contents/images/fdf%20kopya.jpg (Erişim tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 42. https://tarihgezisi.com/camiler/abdulaziz-aga-camii-milas-mugla/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

4.3.7. Firuzbey Camii

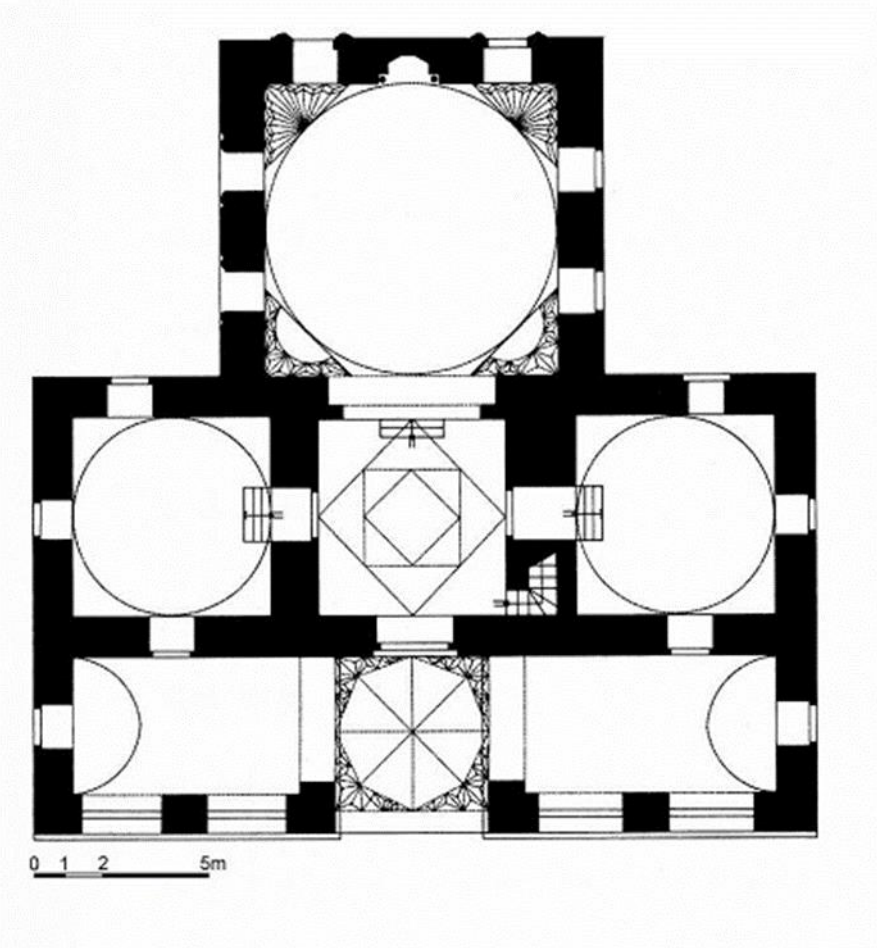
Firuz Bey (Kurşunlu) Camii, 1394 senesinde Vali Hoca Firuz Bey tarafından yaptırılmıştır. Kubbesi kurşunla kaplı olduğundan Firuzbey Camii halk arasında "Kurşunlu Camii" olarak bilinmektedir. Beylikler Dönemi mimari üsluplarından zaviyeli, ters "T" tipi planlı olarak inşa edilmiştir (Akarca, 1954:19). Evliya Çelebi, seyahatnamesinde, Firuzbey Camisi'ni dört yanı gök mermerle kaplı olduğundan, Gök Cami olarak adlandırmıştır (Kahraman, 2023:264).

Caminin panolarında kullanılan çiçekler, dönemi değerlendirildiğinde yenilik olarak görülmektedir. Klasik olarak kullanılan Rumi ve palmet motiflere ek olarak Firuz Bey camisinde lotus, şakayık gibi çiçekler ve çınar yaprakları da kullanılmıştır. Osmanlı egemenliğine yeni geçen bölgede süsleme farklılığındaki değişikliği birdenbire ortaya çıkmamıştır, bu değişiklikte Milas'ın ticari bir merkez olması ve bani Firuz Bey'in sanata olan düşkünlüğü de önemli rol oynamıştır. Caminin girişinde kullanılan şakayık motifi gibi motifler Timurlu sanatında oldukça sık kullanılan motiflerdir. Ticaret vasıtasıyla (çini ve kumaş gibi ürünler) uzak bölgelerden bu motiflerin Milas'a taşındığı tahmin edilmektedir (Özgen, 2005: 81).

Taş işçiliğinin cami süslemelerinde sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Giriş kısmında, kemerlerde, son cemaat yeri, minber, mihrap ve pencerelerde ihtişamlı bir taş

işçiliğinin kullanılmıştır. Giriş kısmı ve pencere alınlıklarında renkli taş işçiliğinin güzel ve özenli örnekleri kullanılmıştır. Renkli taş uygulamasında Bizans ve İslam etkisi (Zengi, Eyyubi, Memlük) görülmektedir. Bu bilgilerden yola çıkarak Selçuklu döneminde ve Beylikler Devrinde de bu süslemelerin kullanıldığı görülmektedir (Ünal, 2014:5)

Caminin dört kubbesi bulunmaktadır, orta kubbe sahte kubbe tarzında yapılmış olup, büyük kubbe çift, yan kubbeler tek tek kasnaklıdır. İçten merdivenli olan minare sol bölümdedir. Bugünkü minare daha geç bir dönemde camiye eklenmiştir. Caminin minberi 1875 yılında sökülerek İstanbul'a götürülmüş olup şu an nerede olduğu bilinmemektedir. Caminin yapımında devşirme malzeme kullanılmamıştır (Kızıl, 2002:45-47).

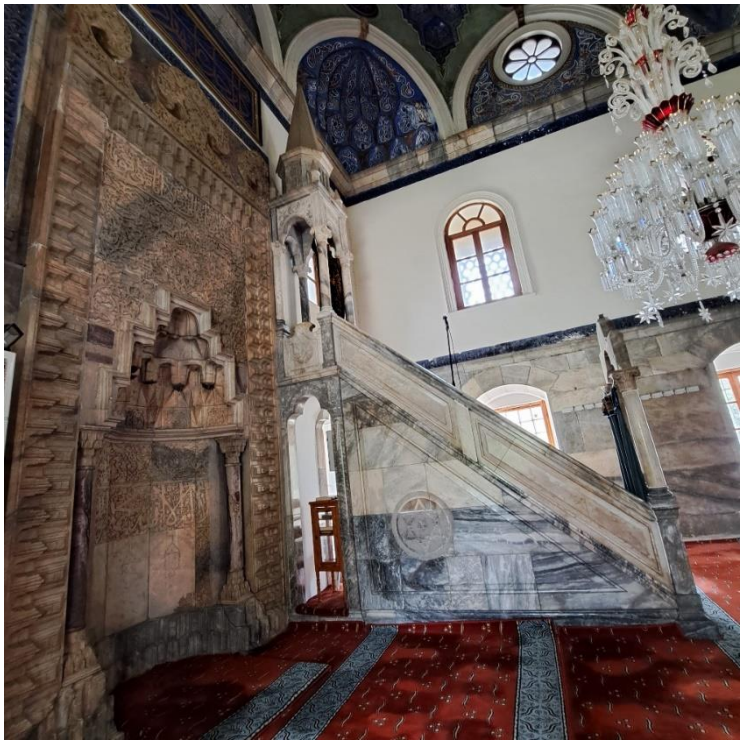
Plan Şeması 8. https://okuryazarim.com/beylikler-donemi-mimari-planlari/milas-firuz-bey-cami-plani/#google_vignette (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 43. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

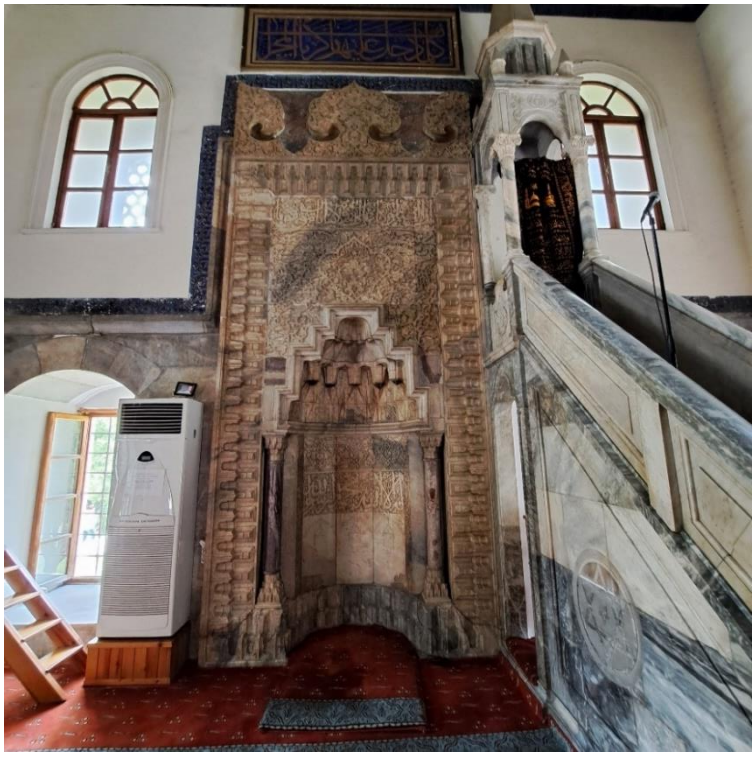
Fotoğraf 44. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 45. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 46. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 47. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 48. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 49. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 50. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

4.3.8. Belen Camii

Belen Camii Hisarbaşı tepesinde şehrin merkezinde yer almaktadır. Plan olarak Ulu Camii'ye benzerlik göstermektedir. İki sıra sütunla üç sahına ayrılan caminin iki

kapısı bulunmaktadır. Camide son cemaat yeri bulunmamaktadır. Camide devşirme malzeme kullanılmıştır. Ahşap tavanlı caminin duvarlarında tuğla ile karışık taş malzeme kullanılmıştır. Caminin Hoca Mukbil isimli bir kişi tarafından kiliseden dönüştürüldüğü söylenmektedir. Dönem içinde birçok defa tadilat gören binanın onarım kitabesinde 1750 yılında Hacı Abdülaziz'in oğlu Mehmet Sait tarafından tamir edildiği yazmaktadır. Minare bölümü ise 1811 yılında aynı aileden Ömer Ağa tarafından yaptırılmıştır (Akarca, 1954:99)

Fotoğraf 51. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 52. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 53. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 54. https://kulturenvanteri.com/en/yer/belen-camii-milas/img_20211019_102507_compress7/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

4.3.9. İkiz Türbe

Milas'ın 15 km kuzeydoğusunda Ortaköy'de yer alan türbenin farklı bir mimari yapısı bulunmaktadır. Yapı, Osmanlı döneminde inşa edilmiştir. Geniş bir mezarlık alanın içine kurulmuştur. Hemen yanındaki cami yapısıyla birlikte bir külliyenin parçası konumundadır. Bitişik nizamlı inşa edilen türbe sekizgen planlıdır, yapı malzemesi olarak

taş kullanılmıştır. Her iki türbe kubbeyle örtülmüştür. İçerde dikdörtgen formlu üç adet pencere bulunmakta olup güney duvarında sivri kemerli açıklıklardan türbeye giriş sağlanmaktadır. Kapıların üzerindeki izlerden yapının bir kitabesi olduğu anlaşılmakla birlikte, kitabelerin günümüze ulaşmadığı görülmüştür. Kapının üzerinde tamir kitabesi bulunmakta, türbenin 1616 yılında onarım geçirdiği anlaşılmaktadır. Türbe, 2008 yılında restorasyon geçirmiş ve turizme kazandırılmıştır. Türbenin hikayesi tam olarak bilinmese de halk arasındaki inanışa göre hazirede yatanların Pir Ahmed Çelebi ve ailesi olduğu düşülmektedir (Doğan, 2021:376).

Türbe, kompleks şeklinde inşa edilmiştir, bu yapıların içinden günümüze kadar ulaşan en önemli yapıdır. Türbenin dışında cami, değirmen, hamam gibi yapı grupları bulunmaktadır. Menteşe bölgesindeki zaviye ve tekkelerden bahsedilen kaynaklarda bu yapı bütününe dair bilgiler mevcuttur. Menteşe Beyliği döneminde inşa edilen yapının; Pir Ahmed Çelebi tarafından zaviye olarak yaptırıldığı düşülmektedir (Dere, 2022:7)

Türbe, Milas ve Aydın eski yol güzergahında yer almaktadır. Milas'ın pazarına gelenlerin konakladığı ve zaviye olarak da kullandıkları bir mekandır. İkiz Türbenin tarihine bakıldığında Türklerin Anadolu'ya gelişiyle döneme denk geldiği düşülmektedir. İkiz türbe Türk sanat tarihi açısından önemli bir örnektir (https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=3687)

Fotoğraf 55. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 56. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 57. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 58. Fotoğraf: A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 59. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 60. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 61. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

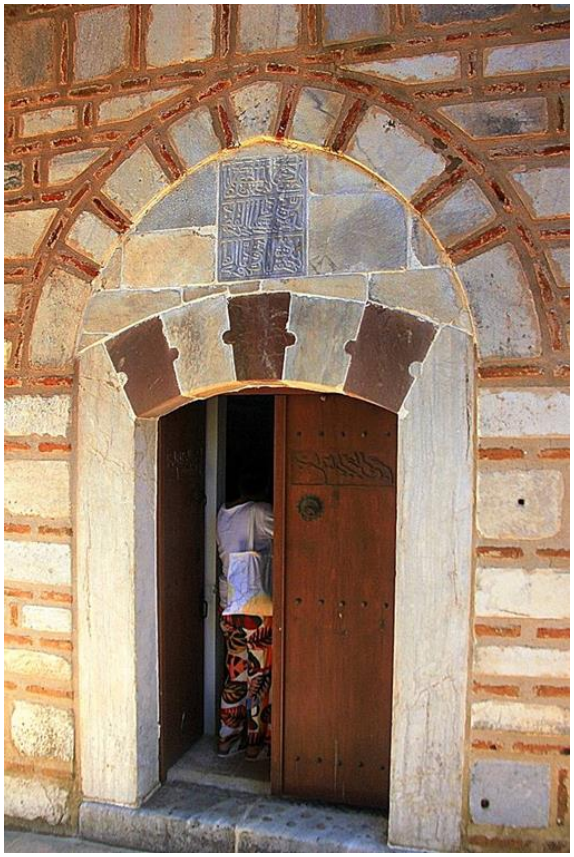
4.3.10 Şeyh Bedrettin Türbesi

Milas'ın 27 km kuzeybatısında Şenköy'de yer alan türbe, mezarlığın içinde bulunmaktadır. Yapı, taş malzemeyle inşa edilmiş olup 10*10,07 boyutunda kare planlıdır. Kubbe, ana gövde üzerine sekizgen formada yerleştirilmiştir. Gövdeden çatıya ve kubbeden kasnağa geçişte ikişer sıralı tuğla malzemeli kirpi desen kullanılarak yapının görünüşüne hareket kazandırılmıştır. Giriş batı cephesinden sağlanmakta, kapının üstünde taş ve tuğladan yapılan sivri kemer bulunmaktadır. Türbenin iç cephesinde

süsleme bulunmamaktadır. Türbenin içinde dört sanduka bulunmaktadır, mezar taşları defineciler tarafından tahrif edilmiştir. Yapı, 2015 yılında kapsamlı bir restorasyon geçirmiştir. Türbe, giriş kapısının üzerinde sülüs yazılı inşa kitabesinde Buharalı Seyyid Muhammed'in halifelerinin defnedildiği yazmaktadır. Türbe, 1549 yılında yapılmıştır. Osmanlı padişahı Yıldırım Beyazıt'ın damadı Emir Sultan'ın diğer bir adı Seyyid Muhammed'dir. Bu kişinin yetiştirdiği kişilerden olan Şeyh Bedrettin 15. Yy.'da Milas'ta yaşamıştır (Doğan, 2021:377-378).

Fotoğraf 62. https://kulturenvanteri.com/en/yer/seyh-bedreddin-turbesi-senkoy/c1_img_20220918_181048_-18359a3f9d3_4/ (Erişim Tarihi: 20/06/2024)

Fotoğraf 63. https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=3675 (Erişim Tarihi: 20/06/2024

Fotoğraf 64. https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=3675 (Erişim Tarihi: 20/06/2024)

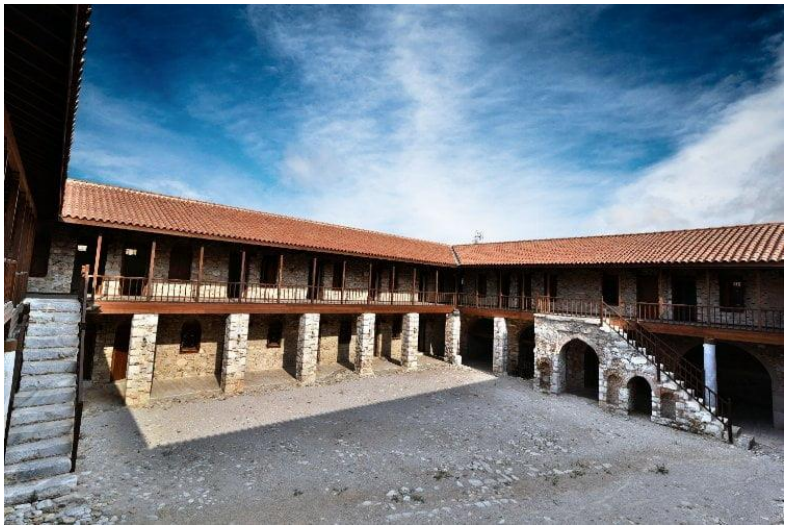
4.3.11 Çöllüoğlu Han

Çöllüoğlu Hanı, Hacı Abdülaziz Ağa tarafından 1720 yılında yaptırılmıştır. Çöllüoğlu Hanı, Abdülaziz Ağa'nın Ağa Cami yanında yaptırdığı medreseye vakfedilmiştir (Oktik vd., 2003:35). Han, ortada taş döşeli avluyla ve avlunun etrafındaki çift katlı yapıdaki odalardan meydana gelmektedir. Zemin kat binek hayvanlarının, üst kat ise yolcuların konakladığı yerdir. Üst katta odalar önlük şeklinde düzenlenmiştir ve ahşap direkli sundurmalara açılmaktadır. Sundurmalar, altta ayak ve devşirme sütunlarla desteklenmiştir. Kapıların ve pencerelerin üst kısımları sağır sivri kemerlidir. Soğuktan etkilenmemek ve güvenlik gibi nedenlerle alt kattaki pencereler küçük yapılmıştır. Hayvanların rahat girip çıkabilmesi için kapılar yüksek tutulmuştur (Uygur vd., 2015:101).

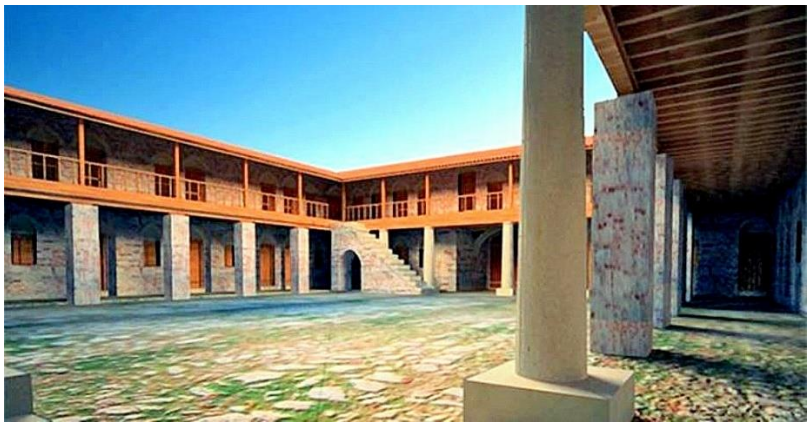

Fotoğraf 65. https://haberveinsan.com/islevsellik-kazandirilan-colluoglu-hani-aciliyor/3744/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

Çöllüoğlu Hanı, şehrin merkezinde bulunan arasta ve Belen Camii'nin yakınındadır. Geçmişte özel mülkiyette olan han büyük ölçüde yıkılmış durumdayken Milas Belediyesi tarafından restore edilmiştir. Kapıların ve çift çanaklı pencerelerin üst tarafları sağır sivri kemerlidir. Yapı malzemesi olarak taş ve bazıları süslemeli antik devşirme mimari malzemeler kullanılmıştır. Kırma çatısı oluklu kiremitlerle kaplıdır. 2010 yılında Milas Belediyesi'nin çabaları ve Muğla Valiliği iş birliğiyle restorasyon çalışmaları başlamıştır ve 2023 yılında proje tamamlanarak halkın kullanımına açılmıştır (https://www.milas.bel.tr/home/index/milas/tarihi-yerler/285).

Fotoğraf 66. https://habermilas.com/haber/16943343/colluoglu-hani-kapilarini-yeniden-aciyor (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 67. https://tarihgezisi.com/hanlar/colluoglu-hani-milas-mugla/#google_vignette (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

4.3.12 Milas Arastası

Milas Arastası, kentin merkezinde yer almaktadır. Arasta, Arkeolojik ve Kentsel 1. Derece Sit alanıdır. Arastadaki dükkanlar tek ve iki katlıdır, çatıları kiremit örtülüdür. Arastada aynı işi yapan esnaflar bir araya toplanmıştır. Arasta, geleneksel Türk mimarisine göre yapılmıştır. Arasta konum olarak dikdörtgen planda yapılmıştır ve dükkanlar karşılıklı sıralanmıştır. Arastadaki sokaklar yatay ve dikey olarak birbirini kesmektedir. Bazı dükkanlar ve sokaklar merdivenle birbirine bağlanmıştırlar. Arastanın tam olarak kuruluş tarihi bilinmemekle birlikte, Çöllüoğlu Hanı'nın inşa tarihiyle (1719) aynı zamanda olduğu tahmin edilmektedir. Milas Arastası, Türkiye'de bozulmadan günümüze ulaşan nadir yerlerden biridir. Arastada demirci, tenekeci, terzi, kunduracı,

saatçi gibi değişik meslek erbaplarının dükkanları bulunmaktadır. Arastadaki sokaklar isimlerini meslek erbaplarından almışlardır. Örneğin Demirciler, Saraçlar, Kunduracılar, Kasaplar, Eskiciler gibi. Geçmişte arastada Türklerle birlikte Levanten, Yahudi, Rum, esnaflar da ticari yaşamlarını sürdürmüşlerdir (Oktik vd., 2003:40-41).

4.4. ANTİK KALINTILAR VE ÖREN YERLERİ

Milas, Karia Uygarlığına başkentlik yapan bir bölgedir. Karia Uygarlığının sınırları güneybatı Anadolu'nun Ege Deniziyle kuzeyde Menderes Irmağı, doğuda Kızılhisar-Acıpayam Ovasının batıda kalan bölümüdür. Fethiye dışında kalan bütün Muğla Karia bölgesidir (Umar, 1999:1).

Milas, Karia bölgesinin batısındaki en önemli kentlerden biridir. Mylasa kelimesinin sonundaki "asa" eki çok eski ve önemli bir yerleşim yeri olduğunu bize göstermektedir (Akarca, 1954:76).

Milas, içinde barındırdığı uygarlıklarla Ege'yi Anadolu'ya bağlayan kültür kapılarından biri olmuştur. Milas, Bodrum yarımadasını birçok bölgeye bağlayan geçiş güzergahı üzerinde olup bir kapı görevini görmektedir. Vadinin doğusunda antik dönemin önemli kentlerinden biri olan Stratonikeia, kuzeye doğru gidildiğinde Heraklia ve sonrasında İonia kentlerine açılmaktadır. Karia'nın güneyine Kaunos bölgesine ve oradan Likya bölgesine de gidilen yol üzerindedir (Doğan, 2021:280)

Bölgenin gerek geçiş noktasında yer alması gerekse bereketli topraklar üzerinde yer almasından dolayı sürekli yerleşim görmüş bir bölgedir. Tarihin ilk dönemlerinden bu yana Milas'ta yerleşim olmuştur, Karialılar, Romalılar, Bizanslılar, Menteşeoğulları ve Osmanlılar bölgede egemenlik sürmüşlerdir. Milas iki uygarlığa (Karia-Menteşeoğulları) başkentlik yapmıştır (Akdeniz, 2013:31).

4.4.1. Tarihi Milas Kenti

Batı Karia'nın en önemli ve büyük şehirlerinden birisi Mylasa'dır. Şehir Sodra dağı eteklerinde kurulmuşken sonrasında ova kısmı yerleşim görmeye başlamıştır. Mylasa iç kısımlardan denize ulaşımı sağlayan yol güzergahı üzerinde kurulmuştur. Mylasa, Zeus "karios" inancının merkezi olduğu için tapınakları ziyaret için çevre Karia kentlerinden birçok ziyaretçi gelmekteydi. Bu durum şehrin gelişmesi ve büyümesine katkıda bulunmuştur (Akdeniz, 2013:45)

Milas, arkeolojik, tarihi ve kültürel değerleriyle keşfedilmeyi bekleyen bir kent konumundadır. 5.000 yılı aşkın yerleşim tarihiyle özgün bir kent niteliği taşımaktadır. Milas'ın sınırları içinde tespit edilen 27 antik yerleşimin kalıntıları bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri olan antik şehirler ayrıca incelenecektir. Milas, Karia uygarlığı ve Menteşeoğlu Beyliği'ne başkentlik yapmış olup bunun dışında Roma, Bizans ve Osmanlı döneminde önemli bir kent olma özelliğini korumuştur (Oktik vd., 2004:13)

Antik dönem yazarlarından Stephanos "Ethnica" adlı eserinde Mylasa'nın Sisyphos ve Ailos'un torunu Mylasos tarafından kurulduğunu belirtmektedir. G. Bean bunun olmadığını belirtiyor olsa da antik dönem kentlerine atfedilen birçok mitolojik hikâye bulunmaktadır. Kentin kuruluşuyla ilgili somut kanıtlar olmasa da M.Ö. 2000'li yıllarda Girit ve Yunan medeniyetleriyle Mylasa'nın ilişkilerinin olduğu bilinmektedir. Gencik Tepe kazılarında ortaya çıkarılan buluntular bunun kanıtıdır. M.S. 2. Y.y.'da yaşamış olan tarihçi Plutarkhos'un naklettiğine göre M.Ö. 680 yılında yaşanan Mylasa'lı Arselis'in, Giges'in Lydia tahtını ele geçirmesi için yardım etmesi olayı bilinen en eski tarihsel olaylardan biri olarak kayıtlara geçmiştir (Kızıl, 2002:10)

Antik dönem coğrafyacılarından Strabon "Geographika" adlı eserinde Mylasa'dan şu şekilde bahsetmektedir: Mylasa çok verimli bir ovadır, ovanın üstünde beyaz mermerleriyle ünlü Sodra Dağı yükselir. Bu mermer ocağı bölge için çok önemlidir çünkü mermer kolayca çıkarılmakta, yakında olduğu için çabuk ulaştırılmaktadır. Mermer, yapılar ve tapınaklarda kullanılmaktadır. Bundan dolayı kent portikler ve tapınaklarla donatılmıştır. Mylasa'nın eski zamanlarında bir köy olduğu söylenmektedir, orası Hekatomnos hanedanlığının Karia'nın ikametgahı ve anavatanıydı. Denize yakın olup limanları bulunmaktaydı (Strabon, 2018:235-236)

Tarihin babası olarak kabul edilen Herodotos, Karia kentlerinden Mylasa'dan şu şekilde bahsetmektedir: Karia bölgesinde bulunan Mylasa bölgenin önemli şehirlerinden biridir, Karia'nın yerel tanrılarının tapınaklarına ev sahipliği yapmaktadır. Herodotos'un tarih adlı eserinde Mylasa ile ilgili belirli bölümler şu şekildedir:

Kitap I, Bölüm 171: Herodotos, burada Karia bölgesinden ve halkından bahseder. Karyalıların denizcilik yeteneklerinden ve Karia'nın önemli şehirlerinden biri olan Mylasa'dan söz etmektedir. Karia'daki Mylasa şehrinde yer alan Zeus Labrandos

tapınağından bahseder. Tapınağın Karia'nın önemli bir dini merkezi olduğuna değinir (Herodotos, 2018:92-93).

Kitap V, Bölüm 117: Herodotos, burada Karia'nın bağımsızlığı ve bölgede yaşayan insanların özgürlük için verdikleri mücadelelerden söz eder. Mylasa'nın da bu mücadelede önemli bir rol oynadığını belirtir (Herodotos, 2018:440).

Kitap VII, Bölüm 97-99: Herodotos, Kserkses'in Yunanistan'a karşı yürüttüğü sefer sırasında Karialıların ve Mylasa'nın da yer aldığını anlatır. Mylasa'dan gelen askerlerin ve liderlerin bu sefere katıldığını belirtir. Bu bölümlerde, Mylasa'nın antik dönemdeki öneminden bahsedilmektedir (Herodotos, 2018:550)

M.Ö. 6. Yy.'dan itibaren bölgeye Persler egemen olmaya başlamış ve Mylasa merkezden atanan satrap/valiler tarafından yönetilmiştir. Mylasa M.Ö. 5. Yy.'da İonia İhtilali'ne katılır. Yaklaşık 150 yıllık bu dönemde birçok vali tarafından yönetilen Mylasa Hekotomnos'un satraplığı döneminde altın çağını yaşamıştır. Bu dönemde birçok imar faaliyeti hayata geçirilmiştir (Kızıl, 2002:11)

Günümüzde Milas ilçesinin kurulduğu alan antik kalıntıların tam üzerindedir. Antik şehrin kalıntıları ovanın her yanına yayılmıştır; bu sebeplerden ötürü, kentin sınırları tam olarak belirlenememektedir, Mylasa'nın savunma sistemleri ve hangi yapılara sahip olduğu bilgisi de sınırlıdır. Günümüze gelebilen birkaç taş sırasının yer aldığı sur yapısı dışında herhangi bir yapıya ulaşılamamıştır. Sodra Dağının eteklerinde yer alan Hıdırlık tepesinin surlarla çevrili olduğu ve Helen döneminde kentin iç kalesi ve akropolisi olduğu düşünülmektedir (Ardıl, 2020:16).

Mylasa, Kutsal yol ile Zeus Labraundos tapınağına bağlanmaktadır. Strabon eserinde bu yoldan bahsetmektedir (XIV, 2, 23). Bu yolun, büyük ihtimalle dinsel törenler için kullanıldığı düşünülmektedir. Hellström eserinde yolun, Strabon'un ziyaret ettiği yıllarda dinsel amaçlı kullanılması yanında, yolun aynı zamanda, taş ocaklarından Labraunda'ya malzeme taşınması amacıyla da yapılmış olabileceğinden bahsetmektedir (Hellström, 2007:145). Mylasa-Labraunda arasındaki 14 km'lik Kutsal yol, aynı zamanda Karia kentlerinden Alinda ve Alabanda güzergâhına devam etmektedir. Yolun, Zeus kutsal inanışına yönelik yapıldığı düşünülse de Mylasa'nın kuzey Karia kentlerine açılan ticari ve askeri işlevli bir yol olabileceği de göz ardı edilmemelidir (Ardıl, 2020:17).

Roma Senatosu'nun verdiği kararla M.Ö. 167'de Mylasa bağımsızlığına kavuşmuştur, Karia bölgesinin iki idari merkezinden biri Mylasa olmuştur. Mylasa, Helen ve Roma dönemlerinde önemli bir kent olma özelliğini korumuştur. Mylasa'nın Geç Antik ve Bizans dönemlerine ait yapısal özellikleri hakkında çok kısıtlı bilgimiz bulunmaktadır. Bunun sebebi, bu döneme ait kalıntıların modern şehrin yapımı sırasında yok edilmesi ve yeterince araştırma yapılmamış olmasıdır. Mylasa'nın Bizans dönemindeki imar faaliyetlerinin belirsizliğinden dolayı, kente yakın yerleşimler, Erken Bizans dönemindeki durum hakkında genel fikirler verebilmektedir. Bizans döneminde Mylasa Psikopsoluğa sahip olup Afrodisias Metropolitliğine bağlı bir yapıydı. Helen döneminde Labraunda önemli bir kült merkezi konumundaydı, bu statüsünü Roma döneminde de koruduğu düşünülmektedir. Karia kutsal alanlarının ve pagan kentlerinin, Hristiyanlar tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Bu alanlarda kilise yapılarına rastlanmaktadır (Ardıl, 2020:19).

13. Yy.'dan itibaren gücünü kaybeden Bizans'ın yerine bölgede Türk hakimiyeti etkili olmuştur. 1261 yılından itibaren Muğla-Milas-Bodrum yarımadasına Menteşe Beyliği hâkim olmaya başlamıştır. Milas yakınlarında bulunan Beçin Kenti beyliğin merkezi olmuştur. 1358 yılına kadar bölgede hüküm süren beylik İbrahim beyin ölümüyle ikiye bölünmüş, bu bölünme beyliğin sonunu hazırlamış ve bölge 1390 yılında Osmanlı hakimiyetine geçmiştir. Ankara Savaşı sırasında (Fetret Devri) bölgede Menteşe Beyliği tekrar canlanır gibi olsa da 1426 yılında kesin olarak Osmanlı egemenliğine geçmiştir (Doğan, 2021:284-285)

Milas bölgesinde bulunan önemli antik alanlar aşağıdaki şekilde sıralanmış ve açıklanmaya çalışılmıştır:

4.4.2. Bargilya Antik Kenti

Bargilya, Milas ilçesi sınırlarında olup antik dönemde Karia bölgesinin önemli kentlerinden biriydi. Bargilya, Güllük (Mandalya) körfezinin güney kıyısında dar bir boğazla karanın içine giren, lagünün doğusunda yer almaktadır. Bodrum Yarımadası'nın kuzeydoğusunda, deniz kıyısında stratejik bir konumda yer almaktadır. Bargilya Antik dönemde Bargilya liman kenti olarak gelişmiştir, Ege Deniziyle olan bağlantısı sayesinde, ticaret açısından önemli bir konuma gelmiştir. Stephanus Byzantius'un aktardığı efsaneye göre Bargilya'yı Yunan mitolojik kahramanı Bellerophon kurmuştur.

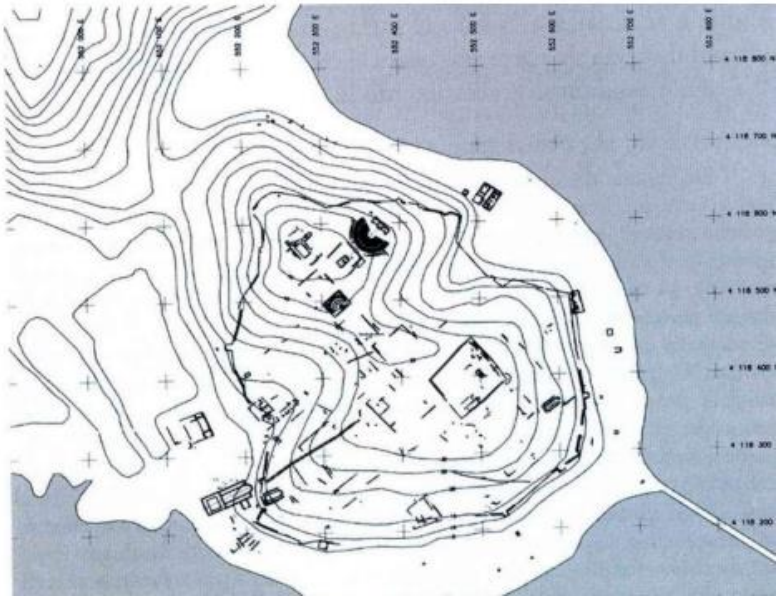
Bargilya’nın ismi, Bellerophon'un kanatlı atı Pegasus’un, dostu Bargylos’u kazayla öldürmesi sonucu şehre ismi verilmiştir. Bu mitolojik anlatı, şehrin kültürel kimliğinde önemli bir yer tutmaktadır (Akdeniz, 2013:100).

Bu öykünün etkisiyle antik dönem Bargilya sikkeleri üzerinde Pegasus kabartması bulunmaktadır. Kent adının aslında M.Ö. 2. Binyıldan itibaren Luvice, sonrasında ardılları olan Karia/Leleg dilinde yüksekteki yer anlamında olan Barga kökünden türediği düşünülmektedir (Umar, 1999:90)

Bargilya'nın tarihi, M.Ö. 5. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Şehir, sırasıyla Pers, Helenistik ve Roma dönemlerinde önemli bir yerleşim merkezi olmuştur. Özellikle Helenistik dönemde, deniz ticaretinde bir merkez haline gelmiş ve ekonomik olarak büyük bir gelişim göstermiştir. Bargilya, antik dönemde zengin kültürel ve ekonomik faaliyetlerin merkezi olmuştur. Şehirde bulunan tiyatro, tapınaklar ve diğer kamu yapıları, şehrin kültürel zenginliğini ve sosyal yapısını gözler önüne sermektedir. Liman kenti olması, deniz ticaretinde önemli bir rol oynamasına ve ekonomik refah sağlamasına katkıda bulunmuştur. Kentin Arkaik dönemden Bizans dönemine kadar kesintisiz yerleşim gördüğü yüzeydeki kalıntılardan anlaşılmaktadır (Doğan, 202:341).

Antik döneme ait olduğu düşünülen liman, kentin güneydoğusunda yer almaktadır. Akropolis’in surlarından günümüze ulaşan birçok bölüm bulunmaktadır. Agora Boulaterion’un güneydoğusunda yer almaktadır. Alanda 3. Yy.’ın ilk çeyreğine tarihlenen; in situ şeklinde bulunmuş şeref yazıtları vardır. Aleksandros'a ait bir heykel kaidesi ile Titus'a ait bir adak yazıtı bulunmuştur. Dor düzeninde inşa edilen Agora, Bizans Dönemine kadar kullanılmıştır. Nekropolis, iki yarımadanın tepesinde ve yamaçlarında mezar yapıları bulunmaktadır. Roma İmparatorluk Dönemine ait ev tipi mezarlar beşik tonozludur (Kâğıtçı, 2011: 21-22)

Tiyatro yarımadanın kuzey yamacındadır, yoğun bitki örtüsüyle kaplı olup 25 oturma sırasından oluştuğu ve yaklaşık 3000 kişilik olduğu düşünülmektedir (Doğan, 2021:342).

Plan Şeması 9. Bargilya Yerleşim Plan Şeması (Kağıtcı, 2018:71)

4.4.3. İasos Antik Kenti

İassos Milasa bağlı Kıyıkışlacık Mah. sınırları içinde yer alan tarihi bir yerleşimdir. Antik Çağ'da Karia Bölgesi'nde bulunan bu kent, önemli bir liman kenti ve ticaret merkezi olarak bilinmektedir. Kent, tarih boyunca çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış ve bu nedenle kültürel ve arkeolojik açıdan zengin bir mirasa sahiptir. Antik yerleşke İassos körfezi içinde kayalık bir ada içinde kurulmuştur. Antik dönemde Mylasa, Didyma ve Miletos arasında kara güzergahı yoktu, ticari ilişkiler deniz yoluyla sağlanmaktaydı, en önemli ticaret limanlarından biri İasos'tu (Baldoni vd, 2004:10).

İassos'u 1770'li yıllarda Chandler keşfetmiştir. Kentteki ilk bilimsel kazılar 1960 yılında başlamıştır. Kentte yapılan kazılarda ilk Tunç çağından Bizans dönemine kadar kesintisiz yerleşim görülmüştür. Son yıllardaki kazılarda geç neolitik döneme ait izler (M.Ö.6000) bulunmuştur. Efsanelere göre kent M.Ö. 11-9. Yy arasında Kıta Yunanistan'ın Argos bölgesinden gelenler tarafından kurulmuştur. İassos, MÖ 5. Yy.'da Atina (Attika-Delos) Deniz Birliği'nin bir üyesi olarak önemli bir rol oynamış ve bu dönemde büyük bir gelişme göstermiştir. Kent M.Ö. 4. Y.y. ikinci yarısında Pers İmparatorluğu'nun kontrolündeki Hekatomnos'ların hakimiyeti altına girmiştir, ardından Büyük İskender'in seferleri ile Helenistik dönemin etkisi altına girmiştir. Roma İmparatorluğu döneminde ise İassos, Asya Eyaleti'nin bir parçası olarak önemli bir ticaret merkezi olmaya devam etmiştir (Doğan, 2021-347-348).

İassos ve İskender'in ilişkisi Hermias ve yunus arasındaki yerel bir efsaneye de yansımıştır. İskender, Karia topraklarına ulaştığında İassos'a gelir ve hikayesini duyduğu yunusla çocuğu merak eder. Olayı kendi gözleriyle de görünce çok etkilenir ve çocuğu yanına alarak Babil'e götürür ve orada Poseidon tapınağına rahip yapar ve ölünceye kadar yanında tutar (Küçükeren, 2007:57)

İassos Antik Kenti'nde yapılan kazılar, zengin arkeolojik buluntular ortaya çıkarmıştır. Bunlar arasında kamu yapıları, evler, tiyatro, agora, surlar ve nekropol alanları yer almaktadır. Özellikle mozaikler ve mermer heykeller, kentin sanatsal ve kültürel zenginliğini göstermektedir. Kentin limanı ve balık pazarı da kazılar sonucu ortaya çıkarılan önemli yapılar arasındadır (Baldoni vd., 2004:47-48).

İassos Antik Kenti'nin kalıntıları bugünkü Kıyıkışlacık'ın Doğu tarafında yer almaktadır. 80 m yükseklikte şehrin akropolü yer almaktadır. Kıyıkışlacık yönündeki düzlükte antik kentin merkez yapıları bulunmaktadır. Bizans kalesinin bulunduğu alan zamanla dolmuş ve tepeyi yarımadaya dönüştürmüştür. Kıyıkışlacık'ın girişinde halk arasında saat kulesi olarak adlandırılan Roma dönemine ait bir anıt mezar bulunmaktadır (Doğan, 2021:349).

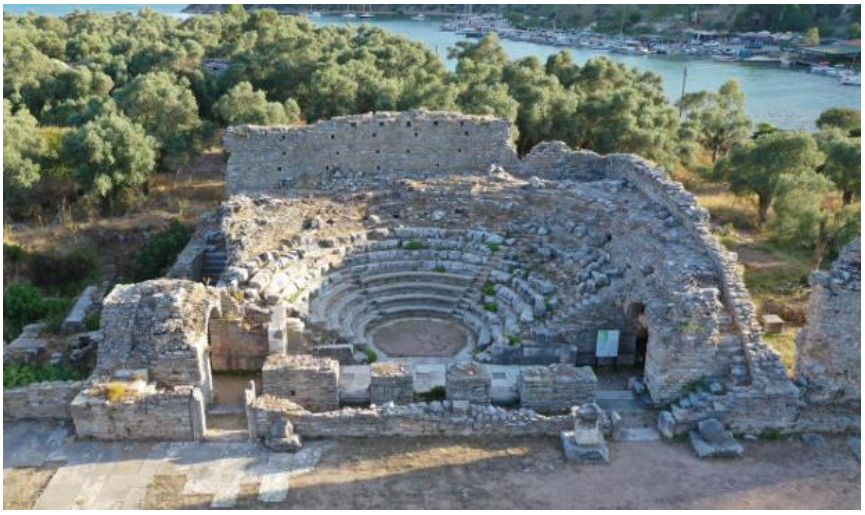
İassos'ta bulunan yapılar, Klasik, Helenistik ve Roma dönemlerinin mimari özelliklerini yansıtmaktadır. Tiyatro, Roma dönemi tiyatrolarının tipik özelliklerini taşımaktadır ve yaklaşık 4.000 kişi kapasitelidir. Antik dönemde görenlerin hayran kaldığı tiyatro M.Ö. 4. Yy.'a tarihlenir. Tiyatronun belli bölümlerindeki taşlar 1887 yılında Bebek rıhtımının yapımı için İstanbul'a getirilmiştir (Küçükeren, 2007:145).

Agora, kentin ticaret merkezi olarak kullanılmış ve etrafında çeşitli kamu binaları yer almıştır. Kentteki mozaikler, dönemin sanatsal zevkini ve yüksek işçilik kalitesini göstermektedir. Agora'da yapılan kazılarda en erken buluntu M.Ö. 3. Binyıla tarihlenmektedir. Agora'nın ortasında çeşitli küçük sunaklar ve kutsal yapılar bulunmaktadır. Bölgede meydana gelen doğal felaketler ve diğer nedenlerle zamanla agora toprak altında kalmıştır. Kuzeydoğu köşesine, kıstağın yakınına bir kale inşa edilmiştir. Kalenin yapımında antik surlar da kullanılmıştır. Kalenin Bizans tarafından Pers ve Arap tehdidine karşı yapıldığı düşünülmektedir (Baldoni vd., 2004:67).

İassos Antik Kenti, günümüzde ziyaretçilere açık bir arkeolojik alan olarak hizmet vermektedir. Bölgedeki kazı çalışmaları devam etmekte ve her yıl yeni buluntular ortaya çıkarılmaktadır. Bu antik kent, tarih ve arkeoloji meraklıları için önemli bir destinasyon olup, aynı zamanda Türkiye'nin kültürel mirasının korunması ve tanıtılması açısından büyük bir öneme sahiptir. Balık pazarına kazı ekipleri tarafından restorasyon yapılarak değişik işlevler kazandırılmıştır. Günümüzde alan, açık hava müzesi olarak kullanılmaktadır (Doğan, 2021:358-359)

Plan Şeması 10. İasos yerleşim plan Şeması (Pehlivan vd., 2022:57)

Fotoğraf 68. İassos Bouluterion (Pehlivan vd., 2022:587)

Fotoğraf 69. https://iasoskazisi.selcuk.edu.tr/agora.html (Erişim tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 70. https://tarihgezisi.com/muzeler/balik-pazari-muzesi-kiyikislacik-milas-mugla/#google_vignette (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 71. https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=2149 (Erişim tarihi: 07/06/2024)

4.4.4. Keromos Antik Kenti

Keromos antik kenti Milas'ın 42 km güneydoğusunda Gökova körfezi kıyılarında yer almaktadır. Keromos köken olarak Hellence'de seramik, çömlek anlamına gelmektedir. Kalıntıların bulunduğu köyün adı yakın zamana kadar Gereme iken

günümüzde Ören olarak değiştirilmiştir. Antik kent yaklaşık 500 m yükseklikteki Bakırcak Dağı'nın eteklerinde yer almaktadır. Kocaçay deresinin getirmiş olduğu alüvyonlarla oluşmuş olan alanda antik kent kurulmuştur. Kentin M.Ö. 6. Y.y.'da Dor kolonizasyonu zamanında yerleşim görmeye başladığı ve sonrasında polis görünümü kazandığı bilinmektedir. Keromos M.Ö. 5. Y.y.'daki Pers istilasına karşı Delos Birliği'ne üye olan kentler arasındadır. Bir dönem Rodos kontrolüne de geçen kent M.Ö. 2. Y.y.'da bağımsızlığını ilan ederek kendi sikkelerini basmaya başlamıştır (Doğan, 2021:434)

Keomos antik kentinin günümüze kadar kesintisiz yerleşim görmesi nedeniyle birçok kalıntı yok olmuştur. Bunun yanında deprem kuşağında olan bölgede yaşanan doğal felaketler de bu yok oluşa zemin hazırlamıştır. Antik kentin surlarından dağ yamacında olan kısmının günümüze ulaştığı görülmüştür. Bakıcak tepesinde yer alan baş tanrıya ait olan tapınaktan günümüze pek bir şey ulaşmamıştır. Yakın çevrede bulunan çift ağızlı baltadan ötürü Zeus Khrysaor'a adanmış olabileceği düşünülmektedir. Nympheum tapınak yakınında yapılmış bir su yapısı olup günümüze ulaşmamıştır. Ören'in 400 m kadar doğusunda yer alan tapınak yapım malzemeleri için de kurşun olması nedeniyle halk arasında kurşunlu yapı olarak anılır. Tapınak Korint düzeninde inşa edilmiştir. Tapınak Bizans döneminde kiliseye çevrilmiştir (Kızıl, 2002:137-138).

Fotoğraf 72. https://www.turkiyesehirrehberi.org/en/keramos-ancient-city/ (Erişim tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 73. https://www.turkiyesehirrehberi.org/en/keramos-ancient-city/ (Erişim tarihi: 07/06/2024)

4.4.5. Euromos Antik Kenti

Euromos Antik Kenti Milas-Selimiye arasında yer almaktadır. Euromos'un Helenistik dönem öncesindeki durumundan çok az bilgiye sahibiz. M.Ö. 5. Y.y.'da kentin Atina deniz birliğine katıldığını biliyoruz. M.Ö. 2. Y.y.'dan başlayarak 400 yıl boyunca para bastığı bilinmektedir (Umar, 1999:34)

Euromos 18. Y.y.'da keşfedilmiş olup sistemli kazılar 1969 yılında yapılmaya başlanmıştır. Surla çevrili polis statüsünde olan şehrin kalıntıları dağınık konumdadır. Kentin en iyi korunmuş yapısı Zeus tapınağıdır. Bunun dışında tiyatro, agora ve nekropolü görmek mümkündür.Zeus Tapınağı Korint düzeninde inşa edilmiştir. Kısa kenar altı uzun kenarda on bir sütun bulunmaktadır. Tapınak 14.40*26,80 uzunluğunda olup yapının önemli bölümü ayaktadır. Tapınağın kuzeyinde yivsiz sütunların olmasından dolayı tapınağın tam anlamıyla tamamlanmadığı görülmektedir (Kızıl, 2002:109).

Euromos Zeus Lepsynos'a adanmış tapınak basamaklarla yükseltilmiş stylobat üzerinde bulunmaktadır. Tapınağın içinde bir Zeus Heykeli olduğu düşünülmekte, buna dair izler (kaide) tapınak içinde bulunmaktadır. Tapınağın ana cephesi doğuya bakmaktadır. Tiyatro Zeus tapınağının kuzeyinde yer almaktadır. Tiyatro bir çanak üzerine oturtulmuş olup tahmini 3000 kişilik bir kapasiteye sahip olduğu düşünülmektedir. Kent surlarının dışında kuzey ve güneyde nekropol alanları tespit edilmiştir. Yeni yapılan kazılarla Agora ortaya çıkarılmıştır, karayolundan rahatlıkla görülebilen parçalar bulunmaktadır. Alanda

yapılan temizlik ve kazı çalışmalarıyla stoanın yapı elamanları ortaya çıkarılmıştır. Hamam yapısı agoranın kuzeyinde yer almaktadır. Yapının orta geç Bizans dönemine ait olduğu düşülmektedir. Şehrin surları geniş bir alanı kapsamaktadır. Ayakta kalan kısımlar dikkate alındığında dağ kısmından başlayarak Selimiye ve karayoluna kadar uzanmaktadır. Mausolos devrinde yapıldığı düşünülen surlar dış yüzü bosajlı düzgün kesme taşlardan oluşmaktadır (Doğan, 2021:385-391)

Fotoğraf 74. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/euromos (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 75. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/euromos (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

4.4.6. Herakleia Antik Kenti

Herakleia, Milas ilçesi sınırları içinde yer alan, Latmos Dağı'nın eteklerinde kurulmuş antik bir kenttir. Antik dönemde önemli bir yerleşim merkezi olan Herakleia, özellikle coğrafi konumu, mimari yapıları ve kültürel mirası ile dikkat çekmektedir. Herakleia Latmos'un tarihi, M.Ö. 8. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bafa öncesinde denizle birleşikti ve bir körfez konumundaydı. Körfez Büyük Menderes nehrinin getirdiği alüvyonlarla dolmuş ve göl haline gelmiştir (Akdeniz, 2013:90).

1994 yılında Herakleia kazı ekibi başkanı Anneliese Pechlow dünyada ses getiren kaya ve mağara resimlerini bölgede keşfetmiştir. Neolitik dönem sonu Kalkolitik dönemin başlangıcına tarihlenen bu kaya resimleri sayesinde bölgede yaklaşık 8000 yıldır bir yerleşimin olduğu kanıtlanmıştır. Beşparmak (Latmos) Dağları'nın yüksek kesimlerinde tespit edilen bu kaya resimlerinin sistematik bir şekilde yapıldığı ve çevreye yayıldığı düşünülmektedir (Doğan, 2021:12-13).

Kent, adını Yunan mitolojisindeki ünlü kahraman Herakles'ten alır ve Latmos Dağı'nın eteklerinde, Bafa Gölü'nün kıyısında kurulmuştur. İlk olarak Karyalılar tarafından kurulan şehir, daha sonra Miletos kolonisi olarak gelişmiştir. Strabon gibi antik yazarlar, Herakleia'nın doğal güzellikleri ve stratejik önemine değinmiştir. Kentin M.Ö. 4. Y.y.'da aldığı Herakleia adı "Herakles Yurdu" anlamına gelmektedir. (Umar, 1999:19)

Helenistik dönemde, Herakleia Latmos, önemli bir ticaret ve kültür merkezi olarak gelişmiştir. Büyük İskender'in Anadolu seferi sırasında bölgeyi ele geçirmesiyle birlikte, bölge Helenistik kültürün etkisi altına girmiştir. Bu dönemde, kentte büyük ölçekte inşaat faaliyetleri gerçekleştirilmiş ve şehir, mimari açıdan zenginleşmiştir. Roma İmparatorluğu döneminde ise, Herakleia Latmos, ticari önemini korumuş ve bölgenin önemli bir liman kenti olarak hizmet vermiştir. Bizans döneminde, Herakleia Latmos, Hristiyanlığın etkisiyle dini bir merkez haline gelmiştir. Bu dönemde, birçok kilise ve manastır inşa edilmiştir. Özellikle Yediler Manastırı, Bizans döneminin önemli dini yapılarındandır. Bizans döneminin sonlarına doğru, şehir önemini yavaş yavaş kaybetmiş ve Osmanlı döneminde küçük bir yerleşim yeri olarak varlığını sürdürmüştür (Akdeniz ve Akkurnaz, 2019:14-15).

Herakleia Latmos, zengin mimari kalıntıları ile dikkat çeker. Kentin mimarisi, Karya, Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerinin izlerini taşımaktadır. İşte Herakleia Latmos'un başlıca mimari özellikleri şöyledir:

Herakleia, güçlü ve sağlam surlarla çevrilidir. Bu surlar, şehri dış saldırılardan korumak amacıyla inşa edilmiştir. Surlar, büyük kesme taş bloklardan yapılmış olup, birçok kule ve kapı ile desteklenmiştir. Şehir kapıları hem savunma hem de ticari amaçlarla kullanılmıştır. Kent surları ve diğer savunma yapılarının inşası sırasında kent genişletilmiştir. Sur duvarları bosajlı taşlarla yapılmıştır (Peschlow, 2005:98-99)

Agora, ticari ve sosyal yaşamının merkeziydi. Agoranın çevresinde çeşitli dükkanlar ve kamu binaları bulunmaktaydı. Ayrıca, kentte birçok tapınak yer alır. Bunlardan en önemlisi, Herakles'e adanmış olan tapınaktır. Bu tapınak, Klasik Yunan mimarisinin güzel örneklerinden biridir. Herakleia Latmos'un tiyatrosu, antik dönemin sosyal ve kültürel etkinliklerinin merkezi olarak hizmet vermiştir. Tiyatro, doğal bir yamaca inşa edilmiştir ve geniş oturma alanlarıyla büyük bir kapasiteye sahiptir. Sahne yapısı ve oturma düzeni, klasik Yunan tiyatrolarının tipik özelliklerini taşır (Peschlow, 2005:99-114).

Bizans döneminde inşa edilmiş birçok kilise ve manastır bulunmaktadır. Bu durum Herakleia'nın dini önemini göstermektedir. Özellikle Yediler Manastırı, Bizans döneminin dini mimarisinin önemli örneklerinden biridir. Bu yapılar, mozaikler, freskler ve çeşitli dini sembollerle süslenmiştir. Herakleia Latmos hem pagan hem de Hristiyanlık dönemlerinde önemli bir dini merkez olmuştur. Helenistik dönemde Herakles kültüne ev sahipliği yapan kent, Bizans döneminde Hristiyanlıkla birlikte birçok kilise ve manastırın inşasına sahne olmuştur. Bu dini yapılar, bölgenin dini hayatında önemli bir yer tutmuştur (Doğan, 2021:112-113).

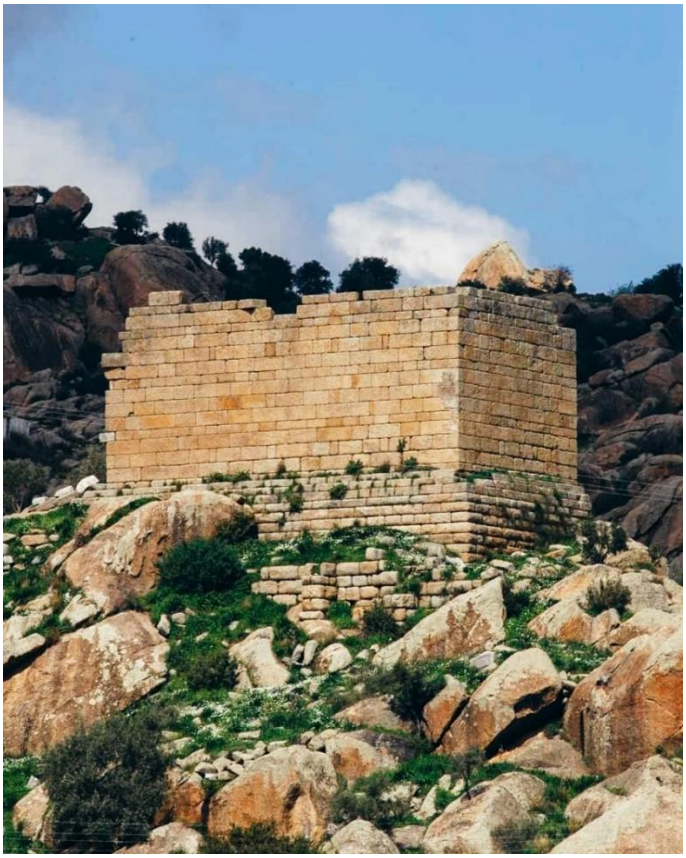
Herakleia Antik Kenti, tarihi, mimarisi ve kültürel önemiyle Ege Bölgesi'nin önemli antik kentlerinden biridir. Karia, Hellen, Roma ve Bizans dönemlerine ait kalıntılarıyla Herakleia, tarih boyunca yerleşim gören dini, ticari ve kültürel bir merkez olmuştur.

Fotoğraf 76. www.kulturportali.gov.tr (Erişim Tarihi:10/06/2024)

Fotoğraf 77. https://www.cumhuriyet.com.tr/gezi/galeri-gecmisin-izlerini-tasiyan-dogal-bir-hazine-kapikiri-koyu-2183820 (Erişim tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 78. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/herakleia (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 79. https://www.hellovillam.com/blog/didim-tarihi-yerler (Erişim Tarihi: 07/06/2024

Fotoğraf 80. https://www.bodrumlu.com/heraklia/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

4.4.7. Labraunda Antik Kenti

Milas'ın kuzeyinde yer alan Labraunda, Karialılar için kutsal bir alandır, haç merkezi olarak işlev görmüştür. Ormanlık alan içinde bulunan Labraunda su pınarları ve kaynakları açısında da zengin bir bölgedir. Labraunda'ya giden kutsal yol Milas merkezde bulunan Baltalı Kapı'dan başlar ve yaklaşık 15 km devam ederek kutsal alana ulaşır. Yol mermer kaplı olup yer yer 5 m genişliğe sahiptir. Labraunda, Karia Tanrısı Zeus Labraundos'a adanmış kutsal alan olarak bilinmektedir. Labraunda, tarih boyunca dini, politik ve kültürel açıdan büyük bir öneme sahip olmuştur (Akdeniz, 2013:84).

Labraunda adının kökeni Milas kentinde tapınılan Zeus Labrayndios'dan gelmektedir. Labrys'li (çift ağızlı balta) tanrı inancından dolayı kent Labraunda olarak anılmaktadır (Umar, 1999:70). Tarihin babası Herodot Karialıların Persler ile olan mücadelesini anlatırken Labraunda'dan V. Kitap 119. Bölümde bahsetmektedir (Herodotos, 2018:440). Antik alan ile ilgili bilgi, Strabon Labraunda'da XIV. Kitap 23. bölümde Zeus kutsal alanından bahsedilerek verilmiştir (Strabon, 2018:234). Antik yazarların söyledikleri ve arkeolojik kazılardan edinilen bilgiler sayesinde kentin tarihinin M.Ö. 6. Y.y.'a kadar gittiği düşünülmektedir. Antik kaynaklar, buranın Karia bölgesinin önemli dini merkezlerinden biri olduğunu belirtir. Plutarkhos M.S. 2. Y.y.'da yazdığı eserinde Labraunda'daki kutsal Zeus heykelinin neden klasik atribüleriyle

(şimşek veya asa) değil de çift ağızlı balta (Labrys) tuttuğunu açıklamaktadır (Hellström, 2007:35)

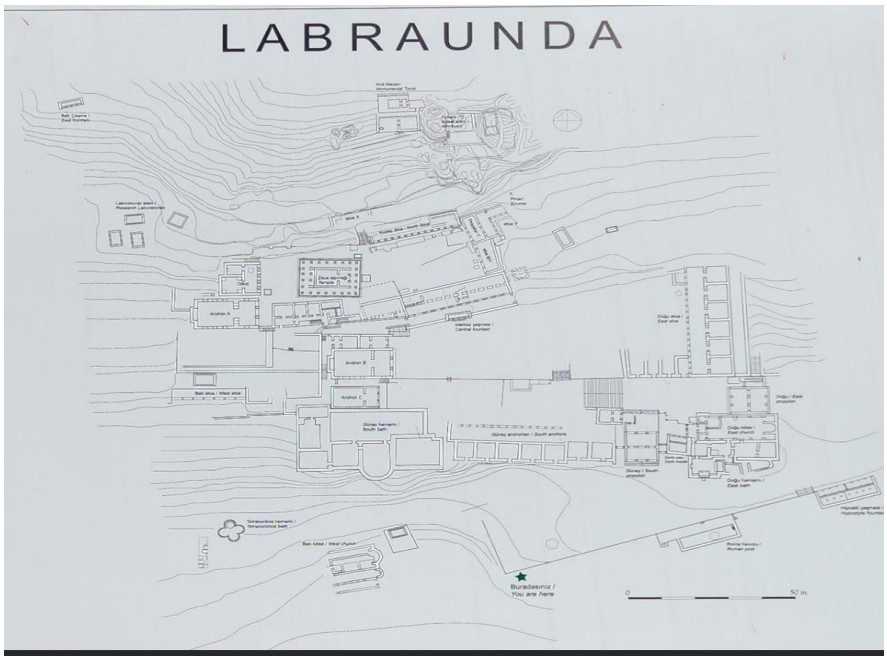
Karia hükümdarı Mausolos (M.Ö. 377-353) döneminde Labraunda en parlak dönemini yaşamıştır. Mausolos, kutsal alana büyük önem vermiş ve burada büyük çaplı inşaat projeleri başlatmıştır. Mausolos'tan önce kutsal alan şimdiki kutsal alanın kuzeyinde yer alan tek teraslı bir yapıydı. Mausolos kutsal yolu taş döşemeli olarak yaptıran kişidir. Helenistik dönemde Labraunda, önemini korumaya devam etmiştir. Büyük İskender'in Anadolu seferleri sırasında (M.Ö. 334), bölgeyi ele geçirmesiyle birlikte, Labraunda da Helenistik kültürün etkisi altına girmiştir. Roma İmparatorluğu döneminde ise, Labraunda dini bir merkez olarak varlığını sürdürmüş, ancak siyasi ve ticari önemini büyük ölçüde kaybetmiştir. Bizans döneminde Labraunda, Hristiyanlık etkisi altında bazı değişiklikler geçirmiştir. Bu dönemde, bazı tapınaklar kiliseye dönüştürülmüş veya yeni dini yapılar inşa edilmiştir. Ancak, Bizans döneminin sonlarına doğru, Labraunda giderek önemini yitirmiş ve zamanla terk edilmiştir (Hellström, 2007: 15-20)

Labraunda'nın mimari yapıları, Karya ve Helenistik dönemlerin özelliklerini yansıtan benzersiz örneklerdir. Kutsal alanın merkezinde, Zeus Labraundos Tapınağı yer almaktadır. İşte Labraunda'nın başlıca mimari özellikleri şöyledir: Kutsal alanın en önemli yapısı olan Zeus Labraundos Tapınağı, klasik Dor düzeninde inşa edilmiştir. Tapınak, mermer sütunlarla çevrili olup, Zeus'a adanmış bir kült alanıdır. Tapınağın iç kısmında Zeus heykelinin bulunduğu naos ve sunak yer alır. Labraunda'da bulunan iki büyük andron (ziyafet salonu), Mausolos ve kardeşi İdrieus tarafından yaptırılmıştır. Andronlar, büyük ziyafetlerin ve dini törenlerin yapıldığı alanlardır. Bu yapılar, büyük dikdörtgen salonlardan oluşur ve çeşitli heykellerle süslenmiştir. Stoa, kutsal alanın güneyinde yer almakta olup, sütunlu bir galeridir. Bu yapı, ziyaretçilerin dinlenmesi ve sosyalleşmesi için kullanılmıştır. Stoa'nın önünde yer alan propylon (anıtsal giriş), kutsal alana giriş yapan ziyaretçileri karşılayan görkemli bir kapıdır. Labraunda'da ayrıca çeşitli kutsal yollar, çeşmeler, sunaklar ve konut kalıntıları bulunmaktadır. Bu yapılar, kutsal alanın günlük yaşamını ve dini ritüellerini yansıtmaktadır (Umut, 2021: 364).

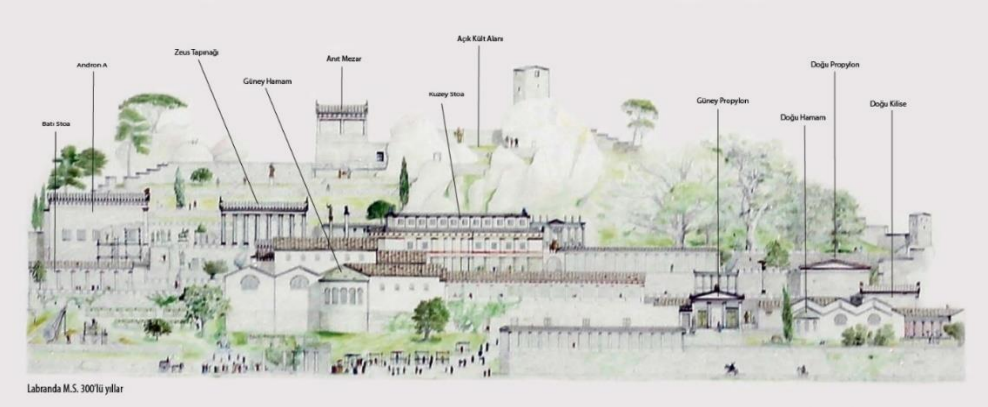
Kült alanına giriş güneybatı yönünden yapılmaktadır. Kutsal alan dik bir yamaca kuruludur, bundan dolayı yapılar teraslar inşa edilmiştir. Bugün alanda beş adet teras

bulunmaktadır, M.Ö. 5. Y.y.'dan itibaren alanda yapılan yapıların izlerine rastlanmaktadır. Mausolos tapınak benzeri büyük bir yapı inşa ettirmiş, yapı işlev olarak Karialı elitler için şölen salonu olarak kullanılmıştır. Bu binaya erkekler salonu anlamına gelen "andron" adı verilmiştir. En üstteki terasta, eski tapınağın doğu yanında, kurban kesiminin izlenmesi için bir stoa yapılmıştır. Mausolos'un kardeşi ve halefi Idrieus Zeus tapınağını büyütmüş, tapınağın yakınına "Andron A" denilen başka bir ziyafet salonu daha yaptırmıştır. Idreus en alttaki terasa bir giriş binası (Güney Propylon) ve doğusuna Dorik binayı (su yapısı) yaptırmıştır. Diğer yapıların da bu inşa programının bir parçası olarak aynı dönemde inşa edildiği düşünülmektedir (Hellström, 2007:60-61).

Helenistik ve Roma dönemlerinde "Andron C", orta terastaki çeşme yapısı yapılmıştır, ayrıca Kuzey Stoa Roma döneminde yenilenerek iki katlı bir yapı haline getirilmiştir. Labraunda'da Zeus kültü M.S. 4. Y.y.'da sona ermiştir, sonra bölgede Hristiyanlık inancı 4-5. Y.y.'da yayılmaya başlamıştır. Bu dönemde kutsal alana kilise inşa edilmiştir (Hellström, 2007:61).

Plan Şeması 11. Labraunda şehir planı antik kent alanında fotoğraf A.K. Bora ALKAN tarafından çekilmiştir.

Plan Şeması 12. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/labranda (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 81. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/labranda (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 82. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/labranda (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

4.4.8. Baltalı Kapı

Antik Mylasa'dan günümüze ulaşan Baltalı Kapı, sivri kemerli, başlıkları palmet yivli iki sütun tarafından taşınmaktadır. Kapı Esentepe'nin (Topbaşı tepesi) batısında yer almaktadır. Kapının Mylasa'dan Labraunda'ya giden yolun başlangıcı olduğu düşülmektedir. Kutsal yolun başlangıcındaki görkemli kapı, kilit taşına oyulmuş çift ağızlı (Labrys) baltadan dolayı Baltalı Kapı ismiyle anılmaktadır (Akdeniz, 2013:56)

Fotoğraf 83. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Baltalı Kapı üzerindeki labrys simgesi bu bölge için özel bir anlam ifade etmektedir. Labrys'in iki yanında yer alan Zeus Labraundos'un gözleri olduğu düşünülen birer kabartma bulunmaktadır. Bu alandan başlayarak ve kutsal yolu izleyerek Labraunda'ya ulaşan kişilerin Zeus Labraundos tarafından takip edildiğine dair bir inanış bulunmaktadır (Durusoy, 2016:127-128).

Fotoğraf 84. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 85. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

4.4.9. Tarihi Su Kemerleri

Antik dönemde Milas'a su, kentin doğusunda bulunan dağlardan ovaya, su kemerleri aracığıyla getirilmiştir. Başlangıç ve bitiş noktalarındaki kota göre çeşitli mimari uygulamalar yapılmış, malzeme olarak ağırlıklı şekilde çevredeki taşlar ve devşirme malzemeler kullanılmıştır. Milas ve çevresinde halen ayakta olan su kemerleri bulunmaktadır. Su kemerleri şehrin içinden geçerek Roma dönemi hamamına ve Baltalı Kapı' ya kadar ulaşmaktadır (Akdeniz, 2013:57)

Su kemerleri 120 m yüksekliteki bir su kaynağından şehir merkezine 7,4 km'lik bir yol izleyerek ulaşmaktadır. Kemerler iki katlı olup birinci kat geniş dörtgen ayaklar üzerinde yükselmekte, ikinci katta daha küçük bir kemerli yapı bulunmaktadır. Yapının en yüksek kotunda yer alan künkler aracılığıyla su taşınmıştır. Kemer açıklığı 3,6 m, ayaklar 2,1m kare kesitlidir. Ana kemerler arasında dikdörtgen kesitli ağırlık kuleleri yer almaktadır, kuleler 4,25m genişliğinde ve 4,30 m yüksekliğindedir. Genel yapım tekniğine bakıldığında geç Roma, Bizans döneminde inşa edildiği düşünülmektedir (Doğan, 2021:306-307)

Fotoğraf 86. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 87. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

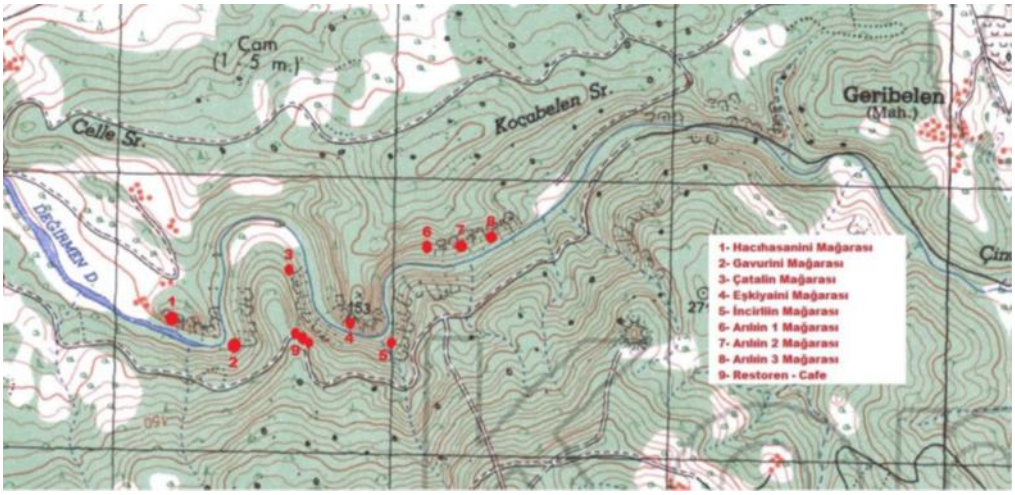
4.5. BÖLGENİN EKOLOJİK DOĞAL DEĞERLERİ

4.5.1 Gökçeler Kanyonu İncirliin Mağarası

Milas'ın Gökçeler Mahallesi'nde bulunan Kanyon, Karacahisar Suçıkan mevkiinden başlayıp, Gökçeler Mahallesi'ne kadar yaklaşık 8 kilometre uzunluğundadır. Kanyonda arkeolojik buluntulara rastlanmıştır. Gökçeler Kanyonu'nda anıt ağalar bulunmaktadır. Kanyondan Hamzabey Çayı (Değirmen Deresi) geçmektedir. Eskiden bölgede 14 adet un değirmeninin olduğu bilinmektedir. Bu değirmenlerden 3 tanesinin kalıntıları günümüze ulaşmıştır. Gökçeler Kanyonunda bulunan mağaralar orta Triyas-Jura yaşlı mermerler içinde gelişmiştir. Kanyonun başlangıcı deniz seviyesinden 50 metre yüksektedir. Kanyonun ilk iki kilometresinde irili ufaklı birçok mağara bulunmaktadır. Bunlardan kayda geçen ve ölçümü yapılan mağaralar şöyledir: Hacıhasannini, Gavurini, Eşkiyaini, Çatalini, İncirliin, Arılıin 1-2-3 mağaralarıdır (GEKA, 2016:5).

Harita 7. Gökçeler kanyonu yeri haritası (GEKA: 2016:7)

Harita 8. Gökçeler Kanyonunda yer alan mağaraların yerleri (GEKA: 2016:7)

İncirliin Mağarası

İncirliin Mağarası Milas'ın güneybatısında bulunan Manastır Dağı'nın Gökçeler Kanyonu'na bakan yamacında yer almaktadır. Mağaranın, içindeki ve çevresindeki tarihi

kalıntılar, jeolojik oluşumlar, doğal çevresinden dolayı turizme kazandırılmış bir alandır. Mağara yatay gelişmiş, kaynak konumlu fosil bir mağara özelliği taşımaktadır. Mağaranın gelişiminde faylar etkili olmuştur. Alt bölümde bulunan şistlerden (karstik taban) dolayı, mağara bölgedeki jeomorfolojik gençleşmeye ayak uyduramamıştır. Mağara, çatlaklar ve faylar nedeniyle kafesli yapıya sahiptir (http://www.milas.gov.tr/incirliin-magarasi).

İncirliin Mağarası'nın uzunluğu 345 metredir. Mağara, birbirine bağılı beş salondan oluşmaktadır. Mağara damlataş oluşumlarıyla kaplıdır. Orta bölümde bulunan galeri, 8 metre derinlikte yer almaktadır. Mağaranın sonunda fay üzerinde gelişen Damlataşlar Galerisi, girişe göre (+12 metre) yukarıdadır (GEKA, 2016:8).

Fotoğraf 88. https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/8-bin-yillik-incirliine-turist-akini-/1198480 (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

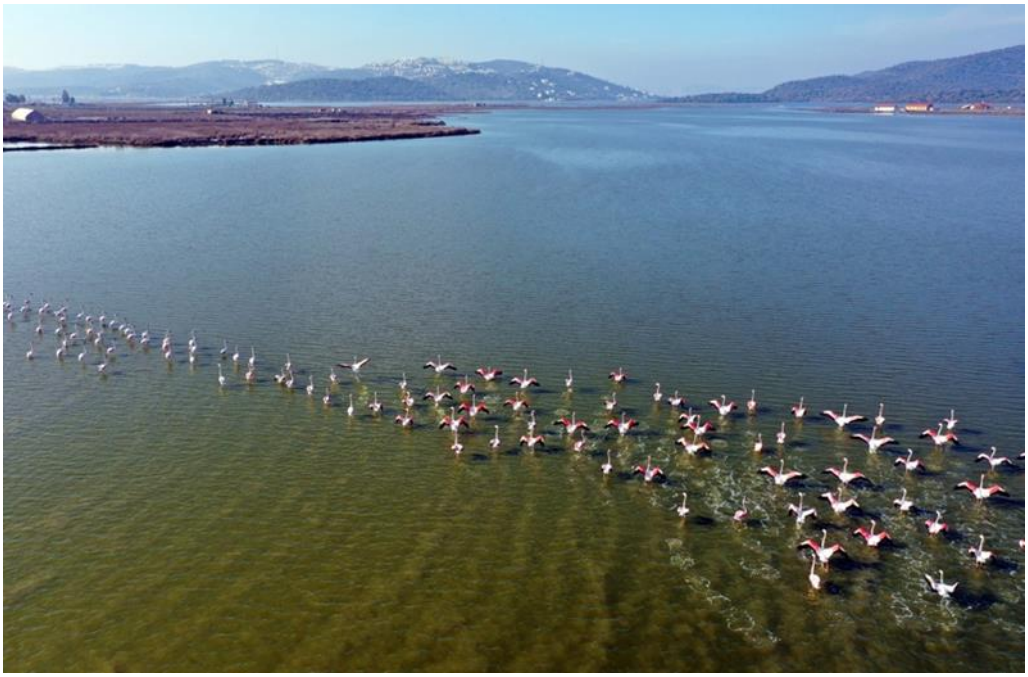

Fotoğraf 89. https://en.antaliy.com/incirliin-cave/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

4.5.2. Tuzla

Milas Tuzlası, ekonomik olarak önemli olmasının yanı sıra, ekolojik ve kültürel açıdan da büyük bir öneme sahiptir. Tuzla sahası, birçok kuş türü için yaşam alanı durumundadır, bölge göçmen kuşların göç rotası üzerinde bulunmaktadır. Bu durum, Tuzla'nın biyolojik çeşitliliğini ve ekolojik değerini artırmaktadır. Tuzlu bataklıklar ve lagünler, çeşitli sucul bitki ve hayvan türlerine ev sahipliği yapmaktadır.

Boğaziçi Köyü'ndeki Tuzla Sulak Alanı göçmen kuşların kış aylarındaki konakladıkları alandır. Sulak alanda Pelikanlar, Balıkçıl, Sakarmeke, Boz Ördek, Sakarca, Yeşilbaş, Macar Ördeği, Kaz, Flamingo, Su tavuğu çeşitleri gözlenmektedir. 2001 yılında IBA (İmportant Bird Area) tarafından Tuzla Sulak alanı, dünyaca önemli kuş alanlarından biri olarak belirlenmiştir. Alan 2004 yılında koruma kapsamına alınmış ve yönetim planı yapılmıştır. Bölge Ramsar Sözleşmesine aday Sulak Alanı konumunda olup her yıl 3000 civarında Flamingo'ya kış aylarında ev sahipliği yapmaktadır. Burada üreyen kuş türü 118 civarıdır. Bölgede 250'ye yakın kuş türü gelmektedir (http://www.milas.gov.tr/bogazicibargilyatuzla-sulak-alani).

Fotoğraf 90. https://www.arkeolojikhaber.com/haber-milas-tuzla-sulak-alaninda-gocmen-kus-akini-28446/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 91. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/bogazici-koyu (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 92. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 93. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

4.6. YEREL MİMARİ VE FOLKLORİK DEĞERLER

Milas'ın tarihi kent dokusu içinde evler belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Milas'ın tarihi evleri, Osmanlı dönemine uzanan kökleri, özgün mimari özellikleri ve bölgenin sosyal yaşamına dair ipuçlarıyla dikkat çeker. Milas'ın tarihi evlerinde kullanılan yapı malzemeleri taş, ahşap ve kerpiçtir. Temellerde ve alt kat duvarlarında genellikle taş kullanılırken, üst katlarda ahşap iskelet sistemi ve kerpiç dolgular tercih edilmiştir. Ahşap hem taşıyıcı elemanlarda hem de dekoratif amaçlarla kullanılmıştır. Kiremit kaplı kırma çatılar ise bu evlerin karakteristik özelliklerindendir (https://www.milas.bel.tr/home/index/milas/tarihi-yerler/milas-evleri).

Milas'ın tarihi evleri genellikle iki katlıdır ve avlu etrafında şekillenen plan tiplerine sahiptir. Alt katlar çoğunlukla depolama ve hizmet alanları olarak kullanılırken, üst katlar yaşam alanı olarak düzenlenmiştir. Üst katlarda geniş sofalar, odalar ve bazen de "başoda" olarak adlandırılan daha büyük bir misafir odası bulunur. İç mekanlarda yüksek tavanlar, geniş pencereler ve ahşap işçilikler dikkat çeker. Evlerin dış cepheleri, bölgenin iklim koşullarına uygun olarak tasarlanmıştır. Geniş saçaklı çatılar, cepheyi güneşten ve yağmurdan korur. Ahşap cumbalar ve kafesli pencereler, Milas evlerinin estetik değerini artıran unsurlardır. Ayrıca, evlerin cephelerinde görülen zengin ahşap oymalar ve süslemeler, bu yapıların sanatsal ve kültürel değerini ortaya koyar. Geleneksel Milas tarihi evi, plan ve yapım biçimi bakımından "Batı Anadolu" tipi Türk Evi karakterinde inşa edilmiştir. Günümüze ulaşan evlerin birçoğu 19. Yy.'a aittir. Ailenin ekonomik durumuna göre yapının şekli değişebilmektedir. Evler, kış aylarında güneşi, yaz aylarında meltemi alması amacıyla güneye açık olarak inşa edilmiştir. Her ev bir avluya açılmaktadır. Geleneksel Milas evlerinde, iklimin sıcak olmasından dolayı açık ve serin mekanlar düzenlenmiştir. Kışın çok soğuk olmayan bölgede, ısınma problemi, odalardaki ocaklar yoluyla giderilmiştir (Tekin, 2003:42-44).

Milas'ta Cumhuriyet döneminde inşa edilen ve inşayı yapan ustalardan kaynaklı olarak Macar Evleri olarak anılan evler bulunmaktadır. Bu evlerden ilki Madam Murat'ın evidir. Murat Salih Bey eşi Mari Suzanne ile Paris'te tanışarak evlenmiştir. Murat bey eşinin memleket hasreti çekmemesi adına Milas'ta bir ev yaptırmak ister. Evin planı ve projesi, Milas'ta zımpara madeni işletmesinde çalışan Macar Mimar Pier Kubin tarafından yapılır. Yapılan bu köşk, Macar mimarisinin Milas'taki ilk örneğidir. Milas Kaymakamı Fevzi Beler 1931 yılında Rodos'tan dört Macar yapı ustasını şehre davet

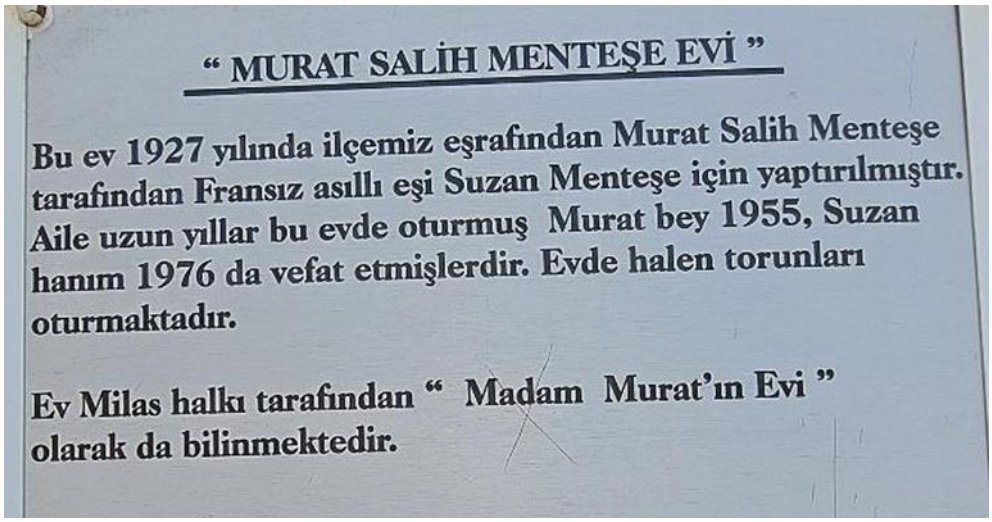
etmiştir ve bu ustalar çeşitli binaların inşasında çalışmıştır. Aşçı Bekir'in yaptırmış olduğu İstikamet Sineması, Milas'ın en görkemli Macar mimarisi eserlerinden biridir. Aynı ustalar Madam Murat'ın eviyle İstikamet Sineması arasında üç ev yapmışlardır. Bu evleri Doktor Hilmi Bey, Doktor Servet Akgün ve Kaymakam Fevzi Beler yaptırmıştır. İstikamet Sineması, 1986 yılında yıkılmıştır. Tipik Orta Avrupa mimari izlerini taşıyan yapılar, "Macar Evleri" olarak anılmaktadır (https://mitso.org.tr/tarihi-milas-evleri/).

Fotoğraf 94. https://www.cekulvakfi.org.tr/haber/milasli-karikaturist-turhan-selcukun-anisi-yasatilacak (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

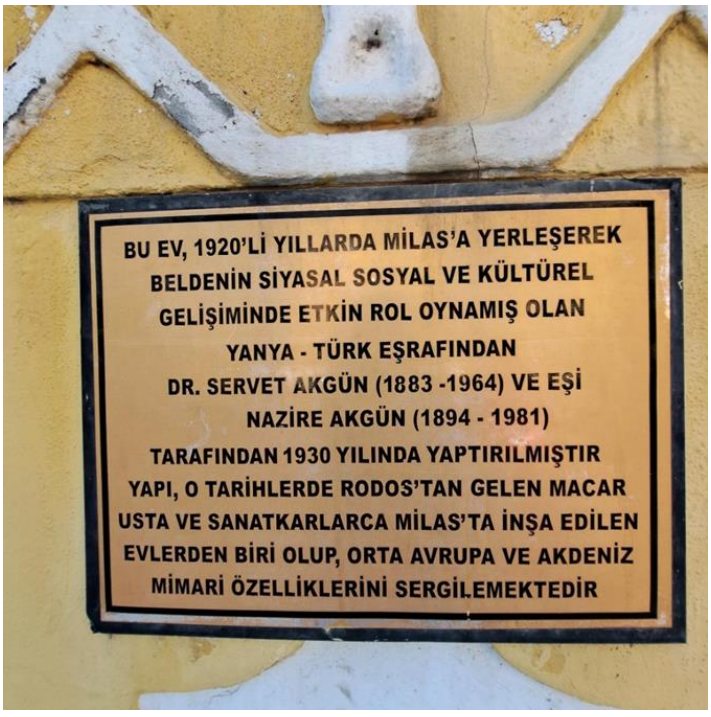
Fotoğraf 95. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 96. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 97. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 98. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 99. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

4.6.2. Milas Halısı

Milas'ta üretilen, tarihi ve kültürel açıdan büyük öneme sahip el dokuması halıların tarihi eskilere dayanmakta olup halen köylerde dokunmaya devam etmektedir. Milas halıları, renkleri, motifleri ve dokuma teknikleriyle bölgenin kültürel kimliğini yansıtmaktadır. Milas halıcılığının kökeni, antik döneme kadar uzanmaktadır. Bölgenin tarih boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış olması, halıcılık sanatının da zenginleşmesine katkı sağlamıştır. Milas, Antik Karia bölgesinin önemli kentlerinden biri olup, Helenistik, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerinde de önemini korumuştur. Bu dönemlerde halıcılık hem ticari hem de kültürel bir faaliyet olarak bölgenin ekonomisinde önemli bir yer tutmuştur (Şemin, 2019:95).

Milas halıları, genellikle yün iplikten çift düğüm tekniğiyle dokunmakta olup, doğal boyalarla renklendirilmektedir. Halıların temel yapısında çözgü ve atkı iplikleri kullanılarak dokuma işlemi gerçekleştirilir. Çözgü iplikleri genellikle pamuk, atkı iplikleri ise yünden yapılmaktadır. Milas halılarında kullanılan yün, bölgenin iklim ve coğrafi koşullarına uyum sağlayan koyunlardan elde edilmekte, bu da halılara

dayanıklılık ve yumuşaklık kazandırmaktadır. Milas halılarının en belirgin özelliklerinden biri, zengin motif ve renk çeşitliliğidir. Geleneksel motifler arasında geometrik desenler, bitkisel figürler ve stilize edilmiş hayvan figürleri bulunmaktadır. Bu motifler, halının dokunduğu bölgenin kültürel ve doğal unsurlarını yansıtmakta olup, her biri belirli bir anlam taşımaktadır. Örneğin, koç boynuzu motifi güç ve bereketi simgelerken, hayat ağacı motifi uzun ömür ve mutluluğu temsil etmektedir. Renkler açısından bakıldığında, Milas halılarında doğal boyalar kullanılması, halıların zamanla solmadan rengini korumasını sağlamaktadır. Kırmızı, mavi, yeşil ve sarı gibi canlı renkler, Milas halılarının karakteristik özelliklerindendir. Bu renkler, doğal bitkilerden ve köklerden elde edilen boyalarla sağlanmakta olup, halılara organik bir estetik kazandırmaktadır (GEKA, 10-13).

Fotoğraf 100. https://kulturenvanteri.com/tr/yer/milas-halisi-muzesi/#17.1/37.315395/27.782944 (Erişim Tarihi: 13/07/2024)

Milas Halı Müzesi bölgenin zengin halı dokuma geleneğini tanıtan önemli bir kültürel kurumdur. Müze, Milas'ın tarihi ve kültürel mirasının bir parçası, halı dokuma sanatını korumak, tanıtmak ve gelecek nesillere aktarmak amacıyla kurulmuştur. Milas Arkeopark alanı içinde yer alan Müze mimari planı ve boyutuyla ile göze çarpar. Sivil mimarlık örneği olan yapının 20. Y.y. başında yapılmış olduğu düşünülmektedir. Bina dört eyvanlı sofası, göbekli ahşap tavanıyla önemli bir yapıdır. (https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44129/mugla-milas-muze-mudurlugu.html)

Fotoğraf 101. http://www.milas.gov.tr/milas-halilari (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 102. http://www.milas.gov.tr/milas-halilari (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

4.6.3. Milas Çomakdağ Köyü Düğünleri ve Giysileri

Çomakdağ köyü, geçmişle ve bugünü kaynaştıran mimari bir üsluba sahip olan bir yerleşimdir. Köydeki evler sanat ve mimari açısından oldukça önemli yapılardır. Taş evlerin bacaları estetik görünüşleriyle ilgi odağı olmaktadır. Bölgeye özgü kayrak taşından yapılmış bacaların tepelerinde kartal başı veya yarım ay şeklinde figürler görülebilmektedir. Evlerin tavan süslemeleri ve ahşap kapıları oyma sanatının güzel örnekleriyle doludur. Köy, ipek böceği dokumacılığıyla da ön plana çıkmaktadır. Köyün kendi kültürünü yansıtan kıyafetleri bulunmaktadır. Çomakdağlı kadınlar günlük yaşamlarında ve törenlerde kullandıkları giysileriyle dikkat çekmektedirler. Kıyafet temelde göynek, üçetek, uzun çatal don ve öncek ve süslü başlıklardan oluşmaktadır. Geleneksel giysilerde, çeşitli imgeler bulunan motifler ve işlemelerle süslüdür. Kadınların

başlarına taktıkları çiçeklerle süslenmeleri yaygın bir gelenektir. Yeni evlenen gelinler takılan takıları bir sene boyunca devamlı olarak üzerlerinde taşırlar. Bu uygulamayla yörede kadına verilen önem ortaya konmaktadır (Özdemir, 2012;346).

Fotoğraf 103. https://www.trtavaz.com.tr/fotogaleri/rengarenk-giysilerle-yasatilan-500-yillik-gelenek/5908528901a30a19f82e243e (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 104. https://tarihgezisi.com/sehirler-ve-ilceleri/comakdag-kizilagac-koyu-milas-mugla/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 105. https://www.benimlegez.com/egede-bir-yoruk-koyu-comakdag/ (Erişim Tarihi: 07/06/2024)

4.7. FESTİVAL, ŞENLİK VE YARIŞMALAR

Festivaller yörenin tanıtılmasında önemli etkiye sahiptir, bölgenin ulusal veya uluslararası çapta tanınırlığına katkı sağlamaktadır. Festivaller, turizmi destekleyen en önemli etkinliklerden biridir. Festivaller; yerel yönetimler tarafından planlanarak yapılan, bölgenin simgesi haline gelmiş ve yeni nesillere aktarılması amaçlanan sanat, bilim, oyun ve diğer alanlarda düzenlenen gösteri ve şenliklerdir (Erdem vd., 2018:228)

4.7.1. Zeytin Festivali

Milas Zeytin Festivali, Milas'ta düzenlenen ve zeytin ile zeytinyağının tanıtımı ve hasadın kutlamasını amaçlayan kültürel bir etkinliktir. Zeytin, Milas'ın yetiştirdiği en önemli tarım ürünlerinden biridir Bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel hayatında önemli bir yer tutar. Bu festival, zeytinin ve zeytinyağının bölgedeki önemini vurgulamak ve bu değerli ürünleri geniş kitlelere tanıtmak amacıyla her yıl düzenlenir. AB Coğrafi İşaretli "Yağlı Zeytin" ve "Zeytinyağı" için şenlik düzenlenmekte olup 2023 yılında etkinliğin 9.su düzenlenmiştir, etkinlikte yemek yarışmaları, defileler ve kültürel geziler gerçekleştirilmiştir (https://www.milas.bel.tr/home/index/belediye-haber/4991).

Milas'ın ekoturizm açısından öne çıkan unsurlarından biri de festivallerdir. Doğa ve kültür temelli festivallerde, bölgenin sembolü olan ürünlerin tanıtımı ön plana çıkmaktadır. Milas turizm-festival ilişkisini kurmuş olan yerlerden biridir. Zeytin ve zeytinyağının tanıtımı için 2014 yılından bu yana zeytin festivali düzenlenmektedir. Festivalde, Milas zeytininin ve zeytinyağının tanıtılması sağlanmakta, tüketiciler kaliteli zeytinyağının önemini görmekte, çiftçiler de, organik zeytincilik ve iyi tarım uygulamaları konularında bilinçlenmektedir (Tuncer, Bakırcı, 2021:256)

4.7.2. Uluslararası Çaykama Böreği Kültür Festivali

Milas Çaykama Böreği Festivali, Milas'ın zengin gastronomi mirasını ve toplumsal değerlerini kutlamak için her yıl düzenlenen bir etkinliktir. Festivalin temel amacı, Milas Çaykama Böreği'nin lezzetini ve yapılışını tanıtarak, bu yöresel lezzetin unutulmamasını sağlamaktır. Milas Çaykama Böreği Festivali, sadece bir gastronomi etkinliği olmanın ötesinde, Milas'ın kültürel kimliğinin korunması ve tanıtılması açısından büyük bir öneme sahiptir. Festival, yerel halkın ve ziyaretçilerin bir araya gelerek kültürel değerleri kutladığı, sosyal bağları güçlendirdiği bir platformdur (https://www.milas.bel.tr).

Milas Çaykaması içinde buğday ve mısır unu, Milas zeytinyağı, yoğurt, yumurta, tuz ve su ile hazırlanan hamurun arasına iç harç konup üzerine kaynatılmış taze sütten alınmış kaymak ve zeytinyağı karışımı dökülüp fırında pişirilerek üretilen börektir. Milas Çaykamasının iç harcı, aşağıda verilen bitkilerden ve çökelek peynirinden oluşur (MİTSO).

Fotoğraf 106. https://anterhaber.com/milas-ta-caykama-senligi-ruzgari-esiyor/22330/ (Erişim Tarihi: 01/07

4.7.3. Boğaziçi Kültür Sanat ve Turizm Festivali

Milas Boğaziçi Kültür ve Sanat Festivali, Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan Muğla iline bağlı Milas ilçesinde düzenlenen önemli bir kültürel etkinliktir. Bu festival, bölgenin zengin kültürel mirasını ve sanat birikimini kutlamak amacıyla her yıl düzenlenir. Festival, yerel halkın yanı sıra, çevre illerden ve yurtdışından gelen ziyaretçilerin de ilgisini çeker (https://www.milas.bel.tr).

4.7.4. Milas Deve Güreşleri

Ülkemizde geleneksel güreşler, ilk defa bundan iki yüz yıl kadar önce Aydın'a bağlı İncirliova/ Hıdırbeyli köyünde yapılmıştır. 19. Yy.'da İzmir'e giden kervanlar, İncirliova'da konaklamaktaydı. Konaklama esnasında deve yavruları kendi aralarında oynaşırlardı. Kervanda yük bulunmadığı zamanlarda develerin birbirleriyle güreştiklerini gören deve sahipleri güreşleri gelenek haline getirmişlerdir. İlk başlarda şahısların develeri arasında ufak çaplı deve güreşleri yapılmıştır, zamanla bu aktivite genişleyerek, toplumsal bir hale gelmiştir (www.kultur.gov.tr).

Deve güreşleri, Türkiye'de ağırlıklı olarak Ege Bölgesi'nde yapılan sportif faaliyetlerinden biridir. Milas'ta yerel kültürün önemli bir parçası olan deve güreşleri her yıl kış aylarında düzenlenmektedir. Geleneksel bu spor dalında, deve sahipleri büyük bir özveriyle yetiştirdiği develeri belirli kurallar çerçevesinde güreştirmektedir. Milas deve güreşleri tarihi ve kültürel açıdan büyük önem taşımaktadır yerel halkın sosyal yaşamında önemli bir yeri bulunmaktadır (https://www.milas.bel.tr)

Fotoğraf 107. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 108. Fotoğraf A.K. Bora Alkan tarafından çekilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

MİLAS ALTERNATİF EKO TURİZM ROTALARI

Milas'ın eko turizm potansiyelinin geliştirilmesi ve alternatif turizm seçeneklerinin artırılması amacıyla çalışma kapsamında beş tur rotası önerisi sunulmaktadır. Bu rotaların sayısının arttırılması mümkün olmakla birlikte tez çalışmasında ana hatlarıyla Milas'ı tanıtan kültürel ve doğal değerlerin görülmesi üzerine rotalar oluşturulmaya çalışılmıştır.

Çalışmamız, Milas'ın eko turizm rotaları potansiyelini geliştirebilmeyi amaçlamaktadır. Daha önce yapılmış olan çalışmalarda (Gülduran & Gürdoğan, 2021; Tekin, 2003; Uygur vd., 2015) anlatıldığı gibi Milas, eko turizm ve kültür turizmi bakımından birçok somut ve somut olmayan kültürel miras değerine sahiptir. Milas'ın eko turizm potansiyelinin ortaya çıkartılması ve kentin doğal ve kültürel çekiciliklerinin turizme kazandırılması amaçlanmaktadır. Milas, Didim ve Bodrum'a giden yolların üzerinde yer almaktadır. Milas, bir ziyaret noktası olmaktan ziyade bir durak noktası konumundadır. Bu kapsamda çalışmanın eko turizm rotalarına yönelik gezi rehberi olabilmesi beklenmektedir (Zırhlıoğlu vd. 2024: 40-41)

Kültür rotaları, farklı kültürleri, farklı zamanlarda, o bölgenin inançlarını ve yaşam tarzını yansıtmaktadır. Kültür rotaları, bölgede yer alan anıtların, yapıların kültürel peyzajın, somut olmayan kültürel miras değerlerinin önemini artırarak bunları bir sistem içine dahil etmektedir (ICOMOS, 2008).

Bir bölgeye ait kültürel ve doğal değerleri turizme kazandıran rotalar, bölgede var olan tarihi, doğal, kültürel ve yöresel değerlerin önemini ortaya çıkarmakta bu değerlerin korunmasında yerel halkta farkındalık yaratmaktadır. Eko turizm rotalarının oluşturulmasındaki temel amaç, yerel değerlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve bu değerlerin tanıtılmasıdır (Altınay Özdemir, 2023).

Araştırma Süreci

Araştırma verileri, 01/09/2023- 31/03/2024 tarihleri arasında çekilen fotoğraflar, sahada alınan notlarından ve dokümanlardan oluşmaktadır. Fotoğraflar tematik içerik analiziyle analiz edilmiştir. Araştırmada Durusoy (2014) tarafından tanımlanan kültürel

rota planlaması ve geliştirilmesi modeli uyarlanmıştır. Araştırma esnasında dört aşamalı bir uygulama yöntemi izlenmiştir.

Keşif: Rotalarla ilgili bilgi, belge ve fotoğrafların derlenmesi ve kaydedilmesi,

Değerlendirme: Toplanan bilgi, belgelerin ve çekilen fotoğrafların değerlendirilmesi,

Karar verme: Belirlenen ziyaret noktalarının eko turizm potansiyeline uygun olarak rotaya eklenmesinin karar verilmesi,

Kontrol ve izleme: Belirlenen rotaların zorluk derecesine göre sınıflandırılmıştır. Rotalar belirlenirken herkesin yürüyebileceği kolay ve orta zorluktaki rotalar tercih edilmiştir tahmini ziyaretler ve mola süreleri belirlenmiştir.

Çalışma da ilk olarak Milas'ın kültür envanteri, resmi kurumlardan alınan belge ve fotoğraflar (Milas Kaymakamlığı, Milas Belediyesi, Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü vb), devam eden ve tamamlanmış arkeolojik kazıların raporları ve bilimsel çalışmalar, kaynak taraması yapılarak rotaların planlanmasında kullanılmak için toplanmıştır. Belgelerin toplanmasından sonra, Milas sınırları içinde kalan bu değerlerin ziyaret noktaları ve birbirleriyle olan bağlantıları (ulaşım, konaklama vb) değerlendirilerek rotada yer almasına karar verilmiştir. Rotalar yürüyüş rotası olarak planlanmış sonrasında 01/10/2023 28/02/2024 tarihleri rotalar yürünerek test edilmiştir. Sahada çekilen fotoğraflar ve daha öncesinde ziyaretçiler tarafından çekilmiş olan fotoğraflar kullanılarak çalışma zenginleştirilmiştir. 1. Rotanın haritası tarafımca oluşturulmuş sonrasındaki haritalar wikiloc uygulamasından temin edilmiştir. Görsel belgeler eko turizme ilgi duyan ziyaretçiler ilgisini çekebilecek noktalardan çekilmiştir. Eko turizm ve kültür rotalarına ilginin artırılması için görsel veri teminin çok önemli olduğu düşünülmektedir. Tez yazımının sınırlı olmasından kaynaklı olarak video ve sesli içerik ve tanıtımlara yer verilememiştir. Bu rotaların geliştirilmesi için deneyim ve hikâye anlatımları çok önemli olduğu düşülmektedir.

	MİLAS'TA YAPILABİLECEK EKO TURİZM FAAİLETLERİ	
1	Trekking Rotaları	Milas ilçesi içinde 30'a yakın yürüyüş güzergahı bulunmakatadır. Dünyanın en bilenen ve işaretli rotalarından olan Kari Yolu'nun iç karia etabı Milas'tan geçmektedir. Burada bulunan etaplar: Bozalan – Karacahisar Karacahisar – Uyku Vadisi – Gökçeler Gökçeler – Bahçe – Beçin Beçin – Milas – Kırcağız Kırcağız – Labranda – Kargıcak Kargıcak – Ketendere – Çomakdağ Çomakdağ – Kayabükü Kayabükü – Karahayıt Karahayıt – Kapıkırı Kapıkırı – Kovanalan Kovanalan – Bağarcık Bağarcık – Yahşiler Yahşiler – Karpuzlu
2	Bisiklet Rotaları	Bölgede bisiklet rotası olmayı müsait birçok rota bulunmaktadır.
3	Kültür Rotaları	Milas işlçe sınırları içinde antik kent, antik dönem kalıtu-ı ve yapıları, cami, medrese vb bçirçok tarihi eser bulunmaktadır. Kent merkezinde 3 müze yeralmaktadır. Bu yapıları içine alan kültürel rotalar planlanmıştır.
4	Mağara Turizmi	Gökçeler Kanyonu Uyku vadisinde yera alan mağaralar: Hacıhasanini Mağarası -Gavurini Mağarası-Çatalin Mağarası - Eşkiyaini Mağarası - İncirliin Mağarası - Arılıin 1 Mağarası
5	Yamaç Paraşütü	Milas Ören Alatepe Yamaç Paraşütü Tepesi

Şekil 2. Milas'ta Yapılabilecek Eko Turizm Faaliyetleri

Milas'ın merkezinde ve çevresindeki tarihi ve kültürel miras değerleri tespit edilerek doğal güzellikler içinde eritilerek eko turizm rotaları oluşturulmuştur. Rotaların ziyaret noktaları, dördüncü bölümde anlatılmış ve fotoğraflar eklenmiştir. Kendime ait olmayan fotoğraflarda çeşitli websitelerinden ve bilimsel kaynaklardan alınarak çalışmaya eklenmiştir.

Fotoğraf 109. Rotaların yürünmesi esnasına öz çekim yapılmıştır.

Belirtilen rotaların tamamı kültürel miras değerleri ve doğal değerlerin entegre edilmesiyle oluşturulmuş ve tarafımca bizzat ziyaret edilerek teze konu edilmiş rotalardır. Konuyla ilgili daha önceden yapılmış akademik çalışma veya yazında yapılmış tur rotaları bulunmamaktadır. Bu rotaların bölgeye gelecek olan ziyaretçiler ve tur rehberleri için örnek teşkil etmesi amaçlanmaktadır. Belirtilen beş güzergah dışında ekoturizme uygun yirmiye yakın rota bulunmakta olup bu rotalar geliştirilebilir. Uluslararası öneme haiz Karia Yolu'nun bir bölümü ilçe sınırları içinden geçmekle birlikte Türkiye'deki diğer kültürel yolların ulaştığı potansiyele ulaşmadığı düşünülmektedir.

Karia Yolu'nun İç Karia bölümü Gökova Körfezi'nden başlayarak Milas'ın köylerinden geçip Karia'nın başkenti Mylasa'ya ulaşır. 2000 yıldır kullanılan, üzerinde Labryis sembolünün yer aldığı Baltalı Kapı'dan geçerek Zeus Labraundos'un tapınım merkezi Labraunda'ya ulaşmaktadır. Yeşil çayırların ve asırlık zeytin ağaçlarının arasından taş döşemeli yollardan geçerek Beşparmak Dağlarının eteklerine ulaşır. Ege kültürünün ve geleneklerinin yaşatıldığı köylerde erkeklerin kahverengi kıyafetleri ve yazmalarının altına çiçek takan kadınların kıyafetleri göze çarpmaktadır. Yol Bafa Gölünden Beşparmak Dağlarına çıkıp fıstık çamlarının ve zeytinliklerin arasından

geçerek Karia Kraliçesi Ada'nın kentin Alinda'ya ulaşır. Antik kentin agorasından Karia Yolu'nun da bittiği yer olan Karpuzlu görünmektedir (https://kariayolu.com).

Karia Yolu beş bölümden oluşmakta olup Milas bölgesinden geçen kısım İç Karia rotası olarak anılmaktadır. İç Kari Rotası içinde bulunan 13 rotanın 10 tanesi Milas ilçesi sınırları içindedir. Bu rotalar; (Bozalan-Karacahisar); (Karacahisar-Uyku Vadisi-Gökçeler); (Gökçeler-Bahçe-Beçin); (Beçin-Milas-Kırcağız); (Kırcağız-Labranda-Kargıcak); (Kargıcak-Ketendere-Çomakdağ); (Çomakdağ-Kayabükü); (Kayabükü-Karahayıt); (Karahayıt-Kapıkırı); (Kapıkırı-Kovanalan); (Kovanalan-Bağarcık); (Bağarcık-Yahşiler); (Yahşiler-Karpuzlu). (https://kariayolu.com/ic-karia/)

Kültürel rota planlaması, bir yerin geleceği için belirlenen amaçların tanımlanması ve bunun gerçekleştirilmesi sürecidir (Durusoy, 2016:42). Günümüzde kültür rotaları tasarlanırken, kültür mirasının canlandırılması ve tanıtılması hususlarına dikkat edilmektedir. Belli bir tema üzerinden geliştirilen bir rotada, kültürel mirasın örnekleri, tarihsel yollarla birbirine bağlanarak, temaya bütüncül bir çerçeve belirlenmiş olmaktadır (Karataş, 2015:14).

Kültür rotaları, bir anıtı, tarihi bir yeri veya doğal bir peyzaj alanını, kapsamlı bir fiziksel karakteri ve anlamı temsil eder. Başka bir deyişle rota, birden çok doğal ve tarihi alanın birlikteliğinden oluşmuş ve bunun sayesinde yeni bir anlam kazanmış sistemdir. Bu bakımdan kültür rotasının, bölgesel ölçekte bir bütünsellik ortaya çıkardığı da söylenebilir. Bir miras öğesinden daha kapsamlı bir kültürel miras ögesinin anlatımı, bir arkeolojik sit alanı veya çevresi üzerinden ele alınabilir. Örnek verilecek olursa, antik dönem uygarlıklarından Karia uygarlığının önemli merkezlerinden biri olan Mylasa ve çevresini ziyaret alanlarıyla değil üretim biçimleriyle, tarihsel dönem içinde yaşadığı değişimlerle, anlamak ve anlatmak mümkündür. Karia Uygarlığının siyasi, ekonomik sistemini anlatarak Mylasa'yı anlamaya çalışmak önemli olacaktır. Bu sistemi kavrayarak bir kültür ve doğa rotası oluşturmak için; Mylasa'nın zeytinini ve zeytinyağını, İassos'un denizciliğini ve balıkçılığını ele alarak bu güzergâhtaki, üretimi, şehirciliği ve mimariyi yani Karia Uygarlığı'nın özgün unsurlarını ön plana çıkararak rotalar oluşturulabilir. Aynı örnekten yola çıkarak Orta çağın önemli ve özgün kentlerinden Beçin merkezli tur rotası oluşturulabilir. Bu örnekleri lokasyon bazlı çoğaltmak mümkün olacaktır.

Fotoğraf 110. https://kariayolu.com/ic-karia/ (Erişim tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 111. https://kariayolu.com/ic-karia/ (Erişim tarihi: 07/06/2024)

Bu çalışma da Milas'ın eko turizm potansiyelini ortaya çıkarmak amacıyla rotalar oluşturulması amaçlanmıştır. Bu rotaların oluşturulmasında, Milas'ın zengin tarihi ve kültürel miras değerlerini, doğal güzelliklerini daha planlı bir şekilde gezilmesini sağlamak ve ziyaretçilere deneyim sağlamaları hedeflenmiştir. Bu tür yeni rota deneyimlerinin, eko turizm aktivitelerini teşvik edebileceği düşünülmektedir Milas özelinde hazırlanan bu rotalar rehberl de i veya gerekli donanıma sahip olunması halinde rehbersiz de yapılabilecektir. Zengin görsel içerik kullanımıyla ziyaretçilerin somut ve somut olmayan kültürel miras değerlerine olan ilgisinin artırılması amaçlanmıştır. Bu rotaların Milas'ın eko turizm gelişimine katkı sunması hedeflenmektedir.

	Antik Kentler	Camiler	Medreseler	Anıt Mezarlar	Türbe	Tarihi Yapılar	Müzeler
1	Heraklia	Ulu Camii	Yelli	Hekatomnos	İkiz Türbe	Milas Arastası	Milas Müzesi
2	Euromos	Firuzbey	Ahmed Gazi	Gümüşkesen	Şeyh Bedrettin	Çöllüoğlu Han	Milas Halı Müzesi
3	Labradaus	Ağa Camii		Berber ini		Milas Arastası	Milas Taş Eserler Müzesi
4	Mylasa	Belen		Karia Kaya Mezarları		Beçin Kalesi	
5	Beçin	Orhan				Milas Su Kemerleri	
6	İassos	Yelli				Milas Tarihi Evleri	
7	Barglyia	Hacı İlyas				Milas Macar Evleri	
8	Keremos					Baltalı Kapı	

Şekil 3. Milas'ta bulunan kültürel miras değerleri

Bodrum gibi yoğunluk yaşanan turizm merkezlerine Milas'ın yakın olması bölgenin eko turizm faaliyetlerinin gelişmesi için önemli bir potansiyel olma özelliği taşımaktadır. Turistik destinasyonların yakınlarında kültürel ve eko turizm rotalarının olması, bölgeye gelen ziyaretçiler için cazip bir deneyim elde etme durumu yaratmaktadır (Yhee vd., 2023). Milas'ın eko turizm rotalarının, Didim ve Bodrum gibi yakın yerlerden bölgeye gelen turistler için uygun sürelerle tasarlanmış rotalar haline dönüşmesi, Milas'ı keşfetmelerini sağlayacaktır. Milas merkez ve çevresinde belirlenmiş beş rotayı kapsayan eko turizm rota öerileri bir gün ayrılarak yapılacak aktiviteler olma özelliği taşımaktadır. Bu rotaların tamamı etkin zaman yönetimiyle dahi üç gün içinde tamamlanabilir. Rotalar belli bir başlangıç noktası baz alınarak yürüyüş rotası olarak tasarlanmıştır. Üç günden daha uzun rotaların talep yönünden ilgi çekmesinin zor olacağı düşünülerek planlama yapılmıştır. Milas'ın kültürel miras değerleri doğal güzelliklerinin keşfedilmesi için

hazırlanan bu rotalarda ziyaretçilerin sıkılmadan, etkin zamanlamayla turlarını yapması hedeflenmektedir.

Bu çalışmayla, Milas'ın eko turizm aktivitelerinin canlandırması hedeflenmiş ve yeni rotaları ziyaretçilerin deneyimlemesi için yapılabilecekler anlatılmıştır. Ziyaretçilerin Milas'ı rehberli veya rehbersiz keşfetmesini kolaylaştıracak rotalar sunulmuştur. Burada rotaların kolay olması, etkin zaman yönetimi ve kültürel değerlerin keşfedilmesi ana amaç olmuştur

Fotoğraf 112. Labraunda antik kenti ziyareti esnasında öz çekim yapılmıştır.

Fotoğraf 113. Fotoğraf 11.02.2024 tarihinde gerçekleşen Milas 16. Deve Güreşleri esnasında öz çekim olarak çekilmiştir.

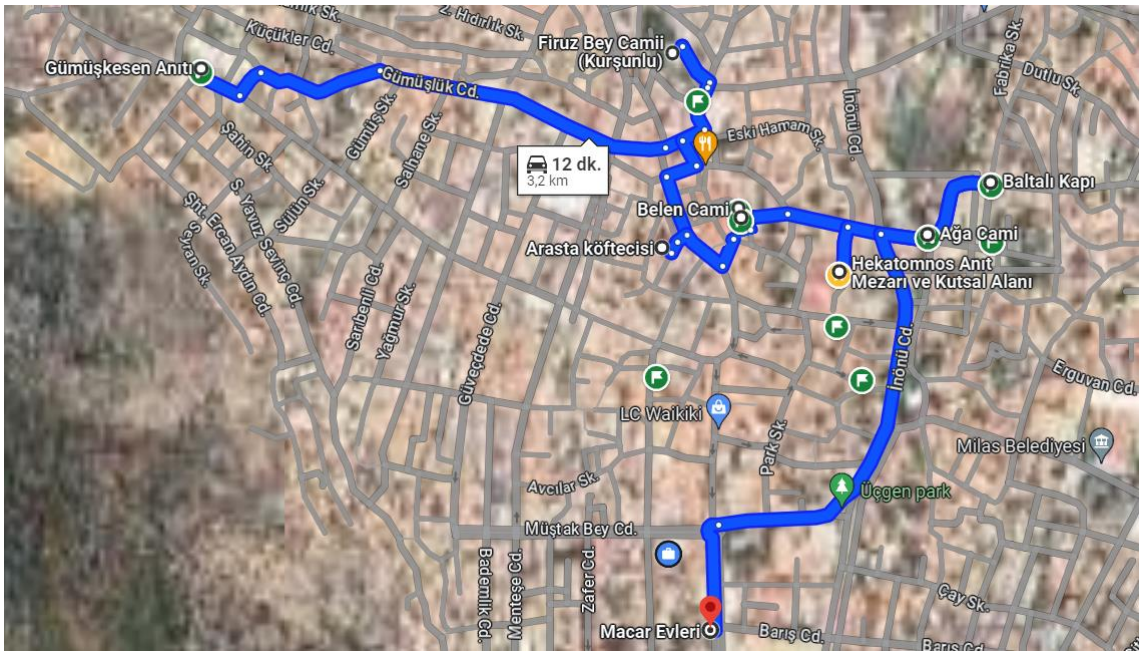
5.1. MİLAS ŞEHİR İÇİ KÜLTÜR ROTASI

Tez kapsamında bahsedildiği üzere Milas, birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış bir kenttir, kent merkezinin tarihi yaklaşık 3000 yıllık bir geçmişe sahiptir. Kentin merkezinin sürekli yerleşim görmüş olması kentin katmanlarını tam olarak görmemizi engelliyor olsa da mevcut tarihi değerler de turistik bir gezi yapmak için yeterli olacaktır.

Gezimiz yürüyüş şeklinde yapılacak olup 1 gün süreli bir etkinlik olacaktır. Geziye anıt mezar mimarisinin önemli ve halen ayakta olan örneklerinden biri olan Gümüşkesen Anıt Mezarı ile başlanacaktır, sonrasında ters T planlı, zaviyeli camilerin en güzel ve eski örneklerinden biri olan Firuz Bey Cami ile devam edilecektir. Cami ve çevresindeki değerler anlatıldıktan sonra yürüyerek Belen Camii ve Çöllüoğlu Hanı'nın bulunduğu bölgeye gelinecektir. Cami ve Çöllüoğlu Hanı Osmanlı döneminden kalma eserler olup eserler gezildikten sonra yemek molası verilecektir. Yemek molası için tarihi Arasta'da bulunan restoranlar tercih edilecektir ve Milas mutfağının lezzetleri misafirlere tattırılacaktır.

Tarihi arastada gezildikten sonra son yılların en önemli arkeolojik buluntusunun olduğu Uzunyuva, Hekotomnos anıt mezarının olduğu müze kompleksi ziyaret edilecektir. Müze kompleksi içinde Hekotomnos Anıt Mezarı, Halı Müzesi ve sivil mimari örneklerinden biri olan Emin Ağa Konağı yer almaktadır. Buradaki gezinin tamamlanmasına müteakip Ağa Cami, Baltalı Kapı ve Ulucami ziyaret edilecektir.

Tarihi Milas evlerinin arasından yürüyerek şehrin merkezi konumunda olan Macar Evleri ziyaret edilerek gezi tamamlanacaktır. Gezi rotası oluşturulurken dikkat edilen hususların başında şehri deneyimlemek tarihi dokuyu hissedilmek için yürüyerek rotayı tamamlamak olacaktır. Olabildiğince Milas esnafıyla ve şehirde yaşayanlarla gezginlerin buluşmasını sağlamak için ara sokaklar kullanılarak misafirlerin gezdirilmesi sağlanacaktır.

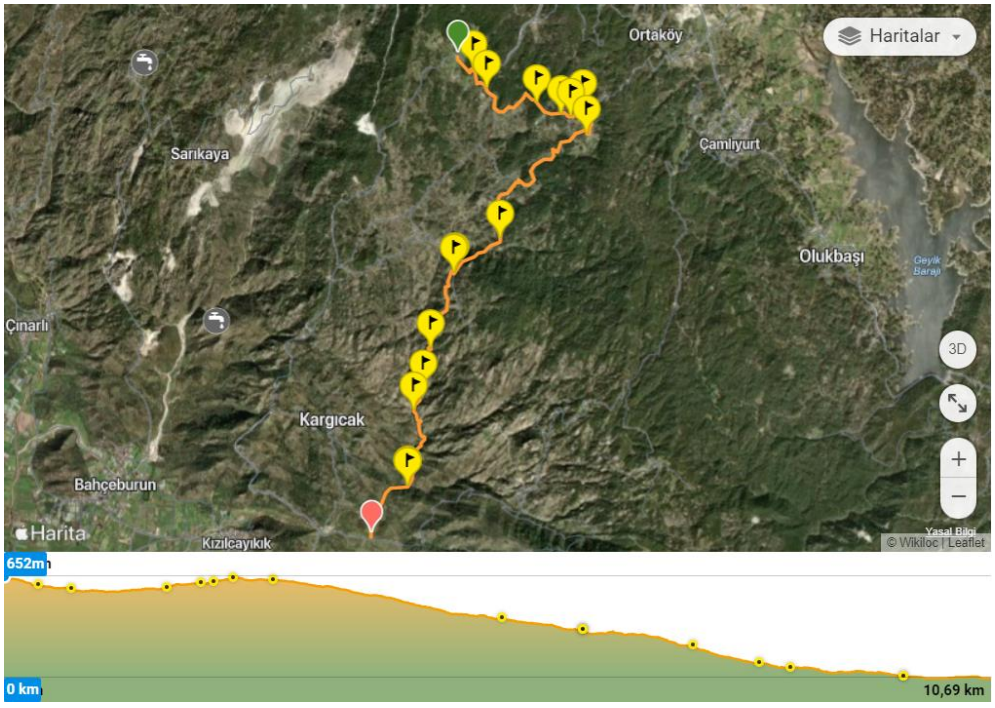

Harita 9. Google maps aracılığıyla oluşturulmuştur

5.2. LABRAUNDA KUTSAL YOL ROTASI

Labraunda, hem pagan inancın hüküm sürdüğü hem de hıristiyan inanacının olduğu dönemde önemli bir kült alanı olmuştur, bunun yanında Karia kentleri arasında ki ticari faaliyetlerin sürdürülüğü yolun üzerinde olması, Labraunda kutsal yolunu önemli kılmıştır. Labraunda Milas'ın 14 km kuzeyinde Kocayayla mevkiinde bulunmaktadır. Labraunda, Karialılar için bir kült merkezi konumundadır, dağlık alanda kutsal bir alana

kurulmuş antik kentlerden biridir. Labraunda ile ilgili bilgileri, ünlü antik dönem tarihçisi Heredot'dan öğrenilmektedir. Anadolu'nun güneybatısında yaşamış olan Karialılar için Labraunda oldukça önemli bir kült merkezidir. "Çift Baltalı Tanrı" Zeus Labraundos kültünün kökeninin, su kaynağı ve tapınak terasının hemen üzerindeki büyük kayaya dayandığı düşünülmektedir. Mylasa'-dan (Milas) başlayan ve "Kutsal Yol" olarak adlandırılan 14 km uzunluğunda ve 8 m genişliğindeki taş kaplamalı bir yol ile ulaşılan Zeus Labraundos'un kutsal alanındaki en eski buluntular MÖ 5. yüzyıla aittir.Yol Labraunda'dan başlayarak Türbe Köyüne, oradan Kırcağız'a ulaşır ve Milas Baltalı Kapı'da sona ermektedir. Yol üzerinde bulunan köyler ve tarihi eserler ziyaret edilerek eser hakkında bilgilendirme ve köy yaşamını gözlemleme imkanı sağlanacaktır (Kültür ve Turizm Bakanlığı Muğla İl Müdürülüğü).

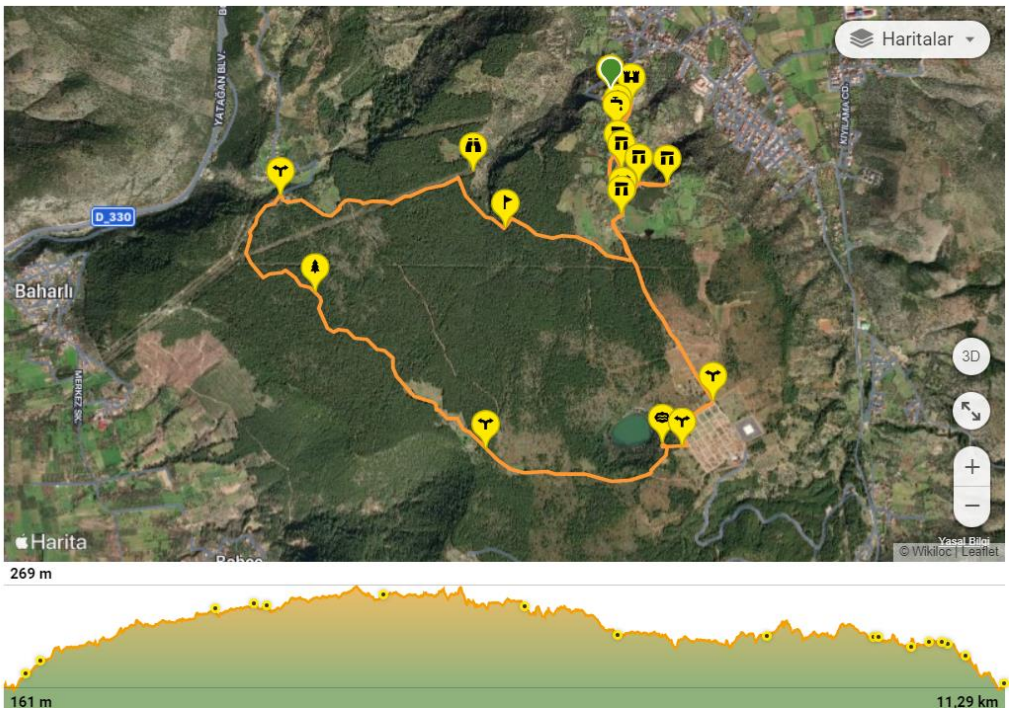

Harita 10. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/labranda-ikiz-turbe-dikmen-kavsagi-90673959

5.3. BEÇİN KÜLTÜR VE DOĞA ROTASI

Yürüyüş Beçin Kalesi'nin bulunduğu tepenin eteklerinde kurulu Beçin mahallesinden başlamaktadır. Kale bir ören yeri konumunda olduğu için içeri girişler ücretle veya müze kartla sağlanmaktadır. Beçin kalesi ve kenti içinde yer alan önemli tarihsel ve arkeolojik buluntular ziyaret edilmektedir. Kale içinde bulunan hamam yapısı, su kuyusu ve arkeolojik buluntular ziyaret edildikten sonra tabelaların yönlendirmesiyle

Orta çağ Beçin Kenti yapılarının olduğu bölümler gezilecektir. İç kaledışında ki alanda Beçin Kentinde yer alan Ahmet Gazi Medresesi, Orhan Camii, türbeler ve Yelli Medrese gibi günümüzde de ayakta olan yapılar ziyaret edilecektir.İç kale ve çevresi gezisi tamamlandıktan sonra oradan kırmızı-beyaz işaretleri takip edilerek 3 km. uzaklıktaki Denizcik Gölü'ne ulaşılacaktır. Göl kenarında mola verildikten sonra işaretli yoldan ayrılarak orman içi yürüyüş yoluna girilecektir ve Beçin Kalesine tekrar dönüş yapılacaktır. Yemek ihtiyacı güzergâh üzerinde herhangi bir tesis olmadığı için sandviç vb. taşınabilir yiyeceklerle sağlanacaktır. Bu parkur gezi ve dinlenmelerle birlikte yaklaşık 7 saat sürecek günübirlik bir gezi rotasıdır.

Harita 11. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/milas-castle-merge-v07-155754837

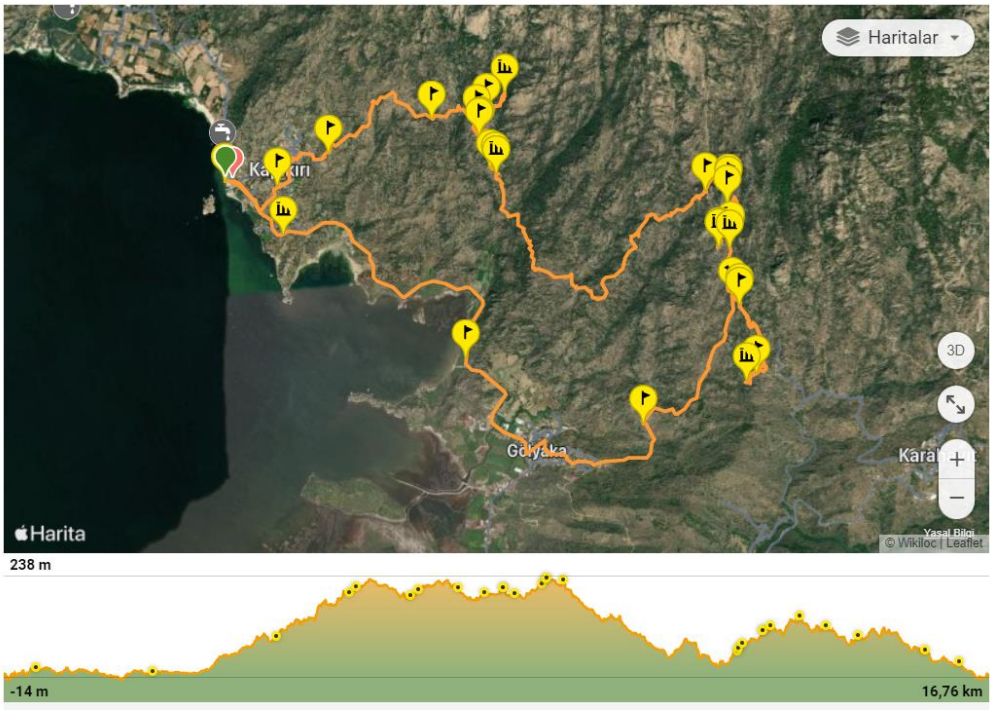
5.4. BAFA GÖLÜ KÜLTÜR VE DOĞA ROTASI

Bafa Gölü ve çevresinde birçok işaretlenmiş gezi rotası bulunmaktadır ancak genellikle trekking amaçlı yapılan etkinlikler için organize edilmiş rotalar bulunmaktadır. Bu rotalar farklı etkinlikler için tasarlanabilir ve ziyaretçi sayısı artırılabilir. Yaklaşık on bin yıldır yerleşim olan bölgede çeşitli dönemlere ait arkeolojik kalıntıların yanında halen devam eden zeytincilik, hayvancılık ve arıcılıkla birlikte yaşam sürmektedir. Kapıkırı ve çevresinde bulunan köylerde, yaşam tarım ve hayvancılıkla idame edilmektedir. Turizm,

bu ekonomik aktivitelere ek olarak gelişme potansiyeli taşımaktadır. Bölgede birçok restoran ve butik otel bulunmakta olup gelen turistleri ağırlamada sorun yaşanmayacaktır.

Bölge arkeolojik değerleri yanında bunları besleyen birçok mitolojik hikâyeye de ev sahipliği yapmaktadır. Bölgeyi sportif amaçlı ziyaret yanında sanatsal, arkeolojik ve tarihi açıdan da birçok turistin ziyaret etme potansiyeli bulunmaktadır. Sportif amaçlı etkinliklere ek olarak sanat ve fotoğraf kampları yapılması mümkündür. Kolay-orta-zor birçok rota belirlenebilecek olmakla birlikte, bizim konuyla ilgili önerimiz sporcu kondisyonuna sahip olmayan ziyaretçilerin de kaya resimlerini, mağara kiliseleri, manastırları görebilecekleri ve güzel anılarını fotoğraflayabilecekleri yürüyüş güzergahları oluşturmaktır. Bu yapıların birçoğu dağlık alanda olmakla birlikte gölün içindeki adalarda da kalıntılar bulunmakta ve kuşlara ev sahipliği yapmaktadır. Tekne gezileri de bu aktivitelere eklenebilir.

Bölgenin restoran açısından zengin olması ve yöreye özgü balıkların olması ziyaretçilerin yemek yeme konusunda sorun yaşamamasını sağlar. Bölgedeki zengin gezi potansiyelinden dolayı günübirlik gezilere ek olarak 2-3 günlük programlar da yapılabilir. Aşağıda belirtilen rotada tarihi kültürel değerlerin görülmesi yanında Bafa Gölü manzarası eşliğinde yürümek ziyaretçilere eşsiz bir deneyim yaşatacaktır. Gezi güzergahında Heraklia Antik kenti, Yediler manastırı, Kerdemelik Neolitik Kaya resimleri gibi değerli kültür varlıkları görülmektedir.

Harita 12. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/kapikiri-golyaka-kerdemelik-yediler-manastiri-isa-magarasi-kapikiri-86071894/photo-55595375

Fotoğraf 114. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/kapikiri-golyaka-kerdemelik-yediler-manastiri-isa-magarasi-kapikiri-86071894/photo-55595375 (Erişim tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 115. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/kapikiri-golyaka-kerdemelik-yediler-manastiri-isa-magarasi-kapikiri-86071894/photo-55595375 (Erişim tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 116. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/kapikiri-golyaka-kerdemelik-yediler-manastiri-isa-magarasi-kapikiri-86071894/photo-55595375 (Erişim tarihi: 07/06/2024)

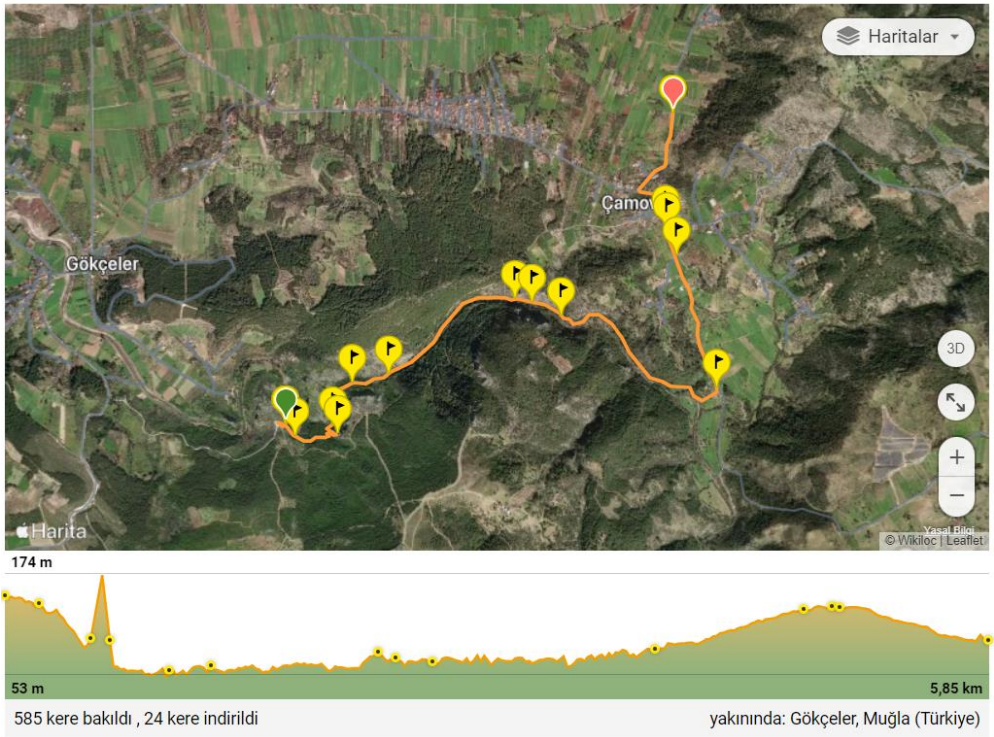
5.5. GÖKÇELER KANYONU DOĞA ROTASI

Gökçeler Kanyonu karstik bir bölgedir ve içinde mağaraların olduğu bir alandır. Bölgenin genel topografyasını kristalize kireçtaşları, şistler ve mermerler oluşturmaktadır. Gökçeler Kanyonunda bulunan mağaralarda çok sayıda arkeolojik değerler bulunmuştur. İncirliin Mağarası'nda arkeolojik kazılar yapılmakta olup mağaranın en derin kısımlarında buluntulara rastlanmıştır. Buluntular incelendiğinde,

İncirliin Mağarasında ilk yerleşimin neolitik döneme tarihlendiği görülmektedir (GEKA, 2016:11-12).

Kanyonun faunasında oklu kirpi, bin ayak, tavşan, üveyik, keklik, karatavuk, bıldırcın, yaban domuzu, tilki, çakal, tilki ve mağaralarda cüce yarasalar yaşamaktadır. Kanyon florası ağırlıklı maki bitki örtüsüyle kaplıdır. Bunun yanında harnup, ceviz, incir, çınar ve zeytin ağaçlarının yanı sıra koca yemiş, sandal ağacı, sakız ağacı, akçakesme ağacı, söğüt, kermes meşesi, defne ağacı, okaliptüs, zakkum ve kızılçam ağaçları da bulunmaktadır. Bölgede 73 adet bitki türü tespit edilmiştir (GEKA, 2016:15-16).

Bölgenin yukarıda belirtilen özellikleri ve önemli mağaralara ev sahipliği yapması dolayısıyla önemli bir rotadır. Doğa yürüyüş rotası olarak nitelendirilebilecek yola Retoran-kafeden başlanmaktadır. Gavurini Mağarası'nın yakınından yol vadiye inmektedir. Vadi boyunca Değirmendere'yi takip ederek doğu yönünde ilerlenir. Çatalin Mağarası'nın yanından, Eşkiyaini Mağarası karşına geçilerek İncirliin Mağarasına ulaşılır. Değirmendere geçilerek kuzey yamaca tırmanıp Arılıin Mağarasının altından doğu yönünde ilerlenip Geribelen mahallesine varılır.

Harita 13. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/trekinturkey-incirliin-magarasi-ve-gokceler-kanyonu-hiking-25-2-2021-66529837

Fotoğraf 117. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/trekinturkey-incirliin-magarasi-ve-gokceler-kanyonu-hiking-25-2-2021-66529837 (Erişim tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 118. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/trekinturkey-incirliin-magarasi-ve-gokceler-kanyonu-hiking-25-2-2021-66529837 (Erişim tarihi: 07/06/2024)

Fotoğraf 119. https://tr.wikiloc.com/gezi-yuruyus-rotalari/trekinturkey-incirliin-magarasi-ve-gokceler-kanyonu-hiking-25-2-2021-66529837 (Erişim tarihi: 07/06/2024)

ALTINCI BÖLÜM

MİLAS'IN EKO TURİZM POTASİYELİ SWOT ANALİZİ

Çalışmamızda Muğla iline bağlı Milas ilçesinin, SWOT analizi kullanılarak Milas'ın eko turizm potansiyeli, olanakları ve kısıtlılıkları değerlendirilmiştir. SWOT analizi Milas ilçesinin eko turizm potansiyelini ortaya çıkarabilmek adına yapılan çalışma esnasında sahada elde edilen gözlemlerden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Çalışma gözlem yanında, literatür taramalarına dayandırılarak şekillendirilmiştir. Literatürden, yazılı kaynaklardan, internet kaynaklarından elde edilen bilgiler, Milas'ın eko turizm potansiyeline yönelik bir durum analizi yapmaya olanak tanımıştır.

SWOT kelimesi güçlü yönler (Strenghts), zayıf yönler (Weaknesses), fırsatlar (opportunities) ve tehlikeler (Threats) kelimelerinin ilk harfleri alınarak oluşturulmuştur. Genellikle Swot analizi olarak litaratürde yerini almıştır (Tavmergen, 2000: 24). Swot analizi, bir durumun bir işletmenin, bütün olarak mevcut durumunu ve tecrübesini incelemektedir, analiz yapılan kurum veya durumun üstün ve zayıf yönlerinin belirlenmesi ve bunların çevreyle uyumlu hale getirilmesi sürecidir (Dinçer, 1998: 204).

Çalışmamızda SWOT analizinden yararlanılarak Milas'ın eko turizm potansiyeli belirlenmeye çalışılmıştır. Bölgenin potansiyeli dikkate alınarak güçlü yönler, zayıf yönler, tehditler ve fırsatlar ele alınmıştır ekoturizm aktiviteleri üç temel gruba göre değerlendirilmiştir. Belirlenen çalışma alanı yüksek eko turizm potansiyeline sahiptir.

Güçlü Yönler (Strengths)	Zayıf Yönler (Weaknesses)	Fırsatlar (Opportunities)	Tehditler (Threats)
Tarihi ve Kültürel Zenginlikler: Milas, antik dönemlerden kalma önemli arkeolojik alanlara ve tarihi eserlere ev sahipliği yapar (örn. Labranda, Euromos).	Altyapı Eksiklikleri: Turistik altyapının yetersizliği, konaklama ve ulaşım olanaklarının sınırlı olması.	Ekoturizm Potansiyeli: Doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilir turizm ile değerlendirilmesi.	Çevresel Tehditler: Aşırı turizm ve çevresel bozulma riski.
Doğal Güzellikler: Bafa Gölü, Beşparmak Dağları gibi doğal güzellikler, doğa turizmi için büyük bir potansiyel sunar.	Tanıtım Eksikliği: Milas'ın turistik potansiyelinin yeterince tanıtılmaması ve bilinirliğin düşük olması.	Devlet ve Yerel Yönetim Desteği: Turizm sektörüne yönelik teşvikler ve destekler.	Ekonomik Dalgalanmalar: Ekonomik krizler ve belirsizlikler turizm sektörünü olumsuz etkileyebilir.
Kültürel Miras: Yerel el sanatları, geleneksel mimari ve zengin kültürel miras, turistik cazibe merkezleridir.	Yeterli Eğitimli Personel Eksikliği: Turizm sektöründe çalışan personelin yeterince eğitimli olmaması.	Artan Turizm Talebi: Yavaş ve sürdürülebilir turizme artan ilgi.	Rekabet: Yakın bölgelerdeki diğer turistik destinasyonlarla rekabet.
Konum: Ege Bölgesi'nde bulunması ve ulaşım ağlarına yakınlığı, turizm için avantaj sağlar.	Çevresel Koruma Eksikliği: Doğal ve tarihi alanların korunmasında yetersizlikler.	Yerel Ürünlerin ve Hizmetlerin Entegrasyonu: Yerel el sanatları, organik tarım ürünleri gibi değerlerin turizme entegrasyonu.	Doğal Afetler: Deprem, sel gibi doğal afetlerin turizmi olumsuz etkileme riski.
İklim: Ilıman iklimi, yıl boyunca turizmi teşvik eder.		Kültür ve Sanat Etkinlikleri: Kültürel festivaller ve sanat etkinlikleri ile turizmin canlandırılması.	Altyapı Yatırımlarının Yetersizliği: Turizm altyapısına yeterli yatırım yapılmaması durumunda potansiyelin değerlendirilememesi.

Şekil 4. Milas'ın eko turizm potansiyeli SWOT analizi

6.1. GÜÇLÜ YÖNLERİ

Milas'ın zengin tarihi ve kültürel miras değerlerinin çok sayıda olması. Milas, antik çağlardan günümüze kadar sürekli yerleşim yeri olmuş bir yerdir. Bölgede çok sayıda antik şehir ve kalıntı, cami, kilise, han, hamam gibi yapılar bulunmaktadır. Bu, durum ziyaretçilerin ilgisini çekebilecek bir faktördür. Şehir bunun yanında birçok doğal güzelliği bünyesinde barındırmaktadır. Milas'ın merkezi ve çevresinde, doğal güzellikler ve çeşitli ekosistemler bulunmakta olup bu durum eko turizm için ideal bir yer olmasını sağlamaktadır. Ormanlar, göller, nehirler ve dağlar gibi doğal alanlar bulunmaktadır (Çoban, G. & Göktuğ, T.H., 2023: 207)

Milas çeşitli bitki, hayvan ve endemik türlere ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum doğa severler ve eko turistler için bir cazibe merkezi haline dönüşmesini sağlamıştır. Bölgenin gastronomik açıdan değerli birçok ürünü bulunmaktadır. Milas'ın zeytini, zeytinyağı, gibi coğrafi işaretli yerel ürünleri, eko turizme değer katan unsurlardır. Bölgenin somut ve somut olmayan birçok değeri bulunmaktadır bunlara Milas Halısı, Çomakdağ düğünleri gibi değerleri örnek gösterebiliriz. Milas Ege bölgesinde yer almakta olup, iklim şartlarından kaynaklı olarak yılın 9-10 ayı eko turizm yapılabilecek bir yerdir.

6.2. ZAYIF YÖNLERİ

Milas'ın eko turizm potansiyelinin zayıf yön olarak bahsedilebilecek en başta gelen öge eko turistlerin rahatça erişim sağlayabileceği altyapının eksik olmasıdır, bu durum turizmin ve eko turizmin gelişimini engellemektedir. Bölgenin bir diğer zayıf kalan yanı tanıtım eksikliğidir. Milas'ın eko turizm potansiyeli yeterince tanıtılamamaktadır. Bu durumda turisti bölgeye çekme konusunda handikap oluşturmaktadır. Bölge halkı eko turizm konusunda yeterli bilinç düzeyine henüz ulaşamamıştır. Eko turizmin önemi ve sürdürülebilirliği konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan yerel halkın yeterince bilinçli olmaması, çevresel sorunlara yol açabilmektedir. Yerel halkın ekoturizm faaliyetlerine katılımının düşük olması, ekoturizmin potansiyelinin tam anlamıyla değerlendirilmesini engelleyebilir (Yılmaz, 2008:78).

Turizm yönetiminde planlama eksiklikleri bulunmaktadır Milas'ta eko turizm yönetimi, planlaması ve gelişmesi yönünde eksiklikler bulunmaktadır. Kamu kurumları,

STK’lar, üniversite birbiriyle yeterince etkileşim ve sinerji yaratamamaktadır. Etkili bir turizm yönetimi ve planlamasının, eko turizmin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli olduğunu bilinmektedir. Yetersiz planlama, turizm faaliyetlerinin çevresel ve sosyal etkilerinin yönetilmesini zorlaştırabilir. Bir diğer zayıf olan yön mevsimsellik ve turist yoğunluğudur. Turizm faaliyetleri genellikle belirli mevsimlerde yoğunlaşmaktadır. Eko turizmin yaygınlaşmasıyla bu durum, Milas'ta turizm faaliyetlerinin yıla yayılmasına ve belirli dönemlerde oluşan yoğunluğun azalmasına neden olacaktır. Bu durum yerel ekonomiye ve turizm işletmelerine olumlu etkiler yapabilecektir.

6.3. FIRSATLAR

Dünyada hızla gelişen doğa dostu turizm anlayışının artması, ülkemizde de farklı deneyimler sunabilecek eko turizm alanlarının gelişmesini sağlayacaktır. Bu gelişme Milas'ın eko turizm potansiyelini değerlendirmek için önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Günümüzde turistler, doğayla iç içe, sürdürülebilir ve çevre dostu tatil seçeneklerine yönelmektedir. Eko turizmin, küresel turizm pazarında hızla büyüyen bir segment olduğunu ve bu trendin devam edeceğini belirtmektedir. Bu durum, Milas'ın doğal güzelliklerini ve biyolojik çeşitliliğini ön plana çıkararak turist çekme kapasitesini artırabilir (Gündüz ve Yıldırım 2020).

Turizmi ve özellikle eko turizmi teşvik eden politikalar ve destekler, Milas'ın bu alanda gelişmesine katkı sağlayacaktır. Hükümetlerin eko turizm projelerini desteklemek için finansal teşvikler, eğitim programları ve altyapı yatırımları gibi çeşitli politikalar geliştirdiğini belirtmektedir. Yerel yönetimlerin ve merkezi hükümetin sağladığı destekler, Milas'ta eko turizm faaliyetlerinin artmasına ve bölgenin kalkınmasına yardımcı olacaktır. Eko turizm projeleri için uluslararası fonlardan ve projelerden yararlanmak, bölgenin kalkınmasına katkı sağlayabilir. Uluslararası kuruluşların ekoturizmi desteklemek amacıyla çeşitli fonlar ve hibe programları sunduğunu belirtmektedir. Bu tür projelere başvurarak finansal destek sağlanabilir ve eko turizm altyapısı güçlendirilebilir. Ayrıca, bu projeler sayesinde Milas'ın uluslararası tanınırlığı artabilir (

Yerel halkın eko turizm konusunda bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi, sürdürülebilir turizmin gelişimini destekleyebilir. Yerel halkın eko turizm konusunda bilinçlendirilmesinin ve eğitilmesinin, doğal kaynakların korunması ve turizmin

sürdürülebilirliği açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır. Eğitim ve bilinçlendirme programları, yerel halkın eko turizm faaliyetlerine katılımını artırarak ekonomik faydalar sağlayabilir ve çevresel koruma bilincini geliştirebilir (Kara Şen (2019).

Dijital pazarlama stratejileri ve yeni teknolojilerin kullanımı, Milas'ın eko turizm potansiyelini tanıtmak ve turist çekmek için önemli fırsatlar sunmaktadır. Online rezervasyon sistemleri, sosyal medya tanıtımları ve sanal turlar gibi dijital araçlar, Milas'ın ekoturizm destinasyonu olarak tanıtılmasına yardımcı olabilir. Bu tür teknolojilerin kullanımı, geniş kitlelere ulaşmayı ve turistlerin bölge hakkında bilgi sahibi olmasını kolaylaştırabilir (Deviren, 2017:519-520)

6.4. TEHLİKELER

Doğal alanların tahrip edilmesi, eko turizmin sürdürülebilirliğini ciddi şekilde tehdit etmektedir. Milas'ın doğal güzellikleri ve biyolojik çeşitliliği, eko turizm için önemli bir çekim unsuru olmasına rağmen, bu alanlar üzerindeki baskılar (örneğin, kentsel genişleme, tarım alanlarının genişletilmesi, orman yangınları ve madencilik faaliyetleri) ekosistemlerin zarar görmesine yol açabilir. Çevresel tehditlerin ekoturizmin geleceğini tehlikeye atabileceğini ve doğal kaynakların korunması için etkin yönetim stratejilerinin gerekli olduğunu vurgulamaktadır.

Türkiye'nin diğer bölgelerin de eko turizm potansiyelinin gelişmesi, Milas için rekabeti artırabilir. Özellikle Türkiye'nin farklı bölgelerinde eko turizm faaliyetlerinin yaygınlaşması, Milas'ın bu alandaki rekabet gücünü düşürebilir. Eko turizm alanındaki rekabetin artmasının, turist çekme kapasitesini olumsuz etkileyebileceğini ve benzersiz değerler sunmanın önemini belirtmektedir. Milas'ın, diğer ekoturizm destinasyonları arasında öne çıkabilmesi için benzersiz doğal ve kültürel özelliklerini vurgulayan stratejiler geliştirilmelidir İklim değişikliği, bölgedeki doğal yaşamı ve ekosistemleri olumsuz etkileyebilir. Milas'ta eko turizmin temelini oluşturan doğal alanlar, iklim değişikliği nedeniyle değişime uğrayabilir. İklim değişikliğinin ekosistemler üzerinde ciddi etkileri olduğunu ve bu etkilerin ekoturizm faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyebileceğini belirtmektedir. Örneğin, sıcaklık artışları ve yağış rejimindeki değişiklikler, bölgedeki biyolojik çeşitliliği ve doğal güzellikleri tehdit edebilir (Milas Belediyesi Stratejik Plan, 2014:79)

Ekonomik krizler ve belirsizlikler, turist sayısını ve turizmin sürdürülebilirliğini olumsuz etkileyebilir. Ekonomik belirsizliklerin turizm sektörüne olan etkilerini inceleyerek, ekonomik durgunluk dönemlerinde turistlerin harcamalarını azalttığını ve seyahat planlarını erteleddiklerini belirtmektedir. Milas gibi ekoturizm destinasyonları, ekonomik dalgalanmalardan doğrudan etkilenebilir ve bu durum, turizm gelirlerinde düşüşlere yol açabilir Ekoturizmin gelişmesiyle birlikte bölgedeki sosyo-kültürel yapıda değişimler meydana gelebilir. Bu değişimler, yerel halkın yaşam tarzını ve kültürel değerlerini etkileyebilir. Eko turizm faaliyetlerinin yerel toplumlar üzerindeki sosyo-kültürel etkilerini inceleyerek, bazı durumlarda turizmin yerel kültürü olumsuz yönde etkileyebileceğini ve geleneksel yaşam tarzlarının kaybolabileceğini belirtmektedir. Bu tür değişimler, ekoturizmin sürdürülebilirliği açısından tehdit oluşturabilir

SONUÇ

Tez çalışması kapsamında Muğla iline bağlı Milas ilçesinin eko turizm potansiyeli ele alınmıştır. Milas 10.000 yıldır kesintisiz yerleşim gören bir yer olması, aynı zamanda doğal güzelliklerinin çok fazla olması nedeniyle ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Milas; Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü yılın 7-8 ayının güneşli olduğu ve sıcaklık ortalamasının yüksek olduğu bir şehirdir. Milas'ın çok eskiye dayanan bir tarihi geçmişinin olması tarihi değerlerin doğayla iç içe geçmiş olması sebebiyle ekoturizm potansiyeli yüksektir. İlçenin hem kuzey hem güney yönünde uzun bir sahil şeridine sahip olması bölgede deniz kum güneş turizminin de yaygın olarak yapılmasına olanak sağlamaktadır.

Milas'ta eko turizm potansiyeli incelenmiş, kültürel ve doğal değerlere yönelik bir envanter ortaya konulmuş bunun yanı sıra alternatif tur rotaları önerileri sunulmuştur. Tur rotası önerileri sunulurken sadece sportif veya sadece kültürel değerlerin incelendiği geziler olmamasına bunların iç içe geçtiği çevreye zarar vermeden yerel halkın fayda sağladığı etkinlikler olmasına dikkat edilmiştir. Ziyaretçilerin sadece bölgeyi gezmesi değil Milas ve çevresindeki değerleri deneyimlemesi üzerine turlar kurgulanmaya çalışılmıştır.

Bölgede doğa yürüyüşü yapılmasına yönelik yüze yakın rota tespit edilmiştir. Bu rotalar doğa sporu yapan kulüpler ve trekkingcilerin sıklıkla kullandığı rotalar olup yürünen rotalar çeşitli applicationlar aracılığıyla haritalara kaydedilmiştir. Yapılan etkinliklerin tamamının Milas'ta yerleşik olan kişilere yönelik ve sportif amaçlı olduğu gözlemlenmiştir. Bölgede Milas Dağcılık ve Doğa Sporları Kulübü etkin olarak çalışmakta ve ağırlıklı günübirlik sportif amaçlı etkinlikler yapmaktadır, doğa sporlarının gelişmesi için çaba sarfeden kulüp turizmin gelişimine de katkı sunabilir. Ancak yetişmiş insan gücü ve bölgeye hâkim olmalarından kaynaklı olarak turizme katkı sağlayabilecek yerel rehber yetiştirme potansiyeline sahiptirler. Bölgeye gelen ziyaretçilere yerel rehber istihdamı sağlayabilirler. Kamp için bölgeye gelecek misafirler için uygun kamp alanı önerisi ve rotalar konusunda yardımcı olabilirler.

Bölgenin en önemli değerlerinden biri olan halı dokumacılığı kaybolmaya yüz tutan önemli değerlerden biridir. Dokuma tezgâhları azalmakta, bu faaliyetten geçimini sağlayan kişi sayısı gün geçtikçe azalmaktadır. Bu tür kültürel miras değerlerinin yok

olmaması ve kadın istihdamının artırılması için kamu otoriteleri, STK'lar daha fazla çaba sarfetmelidir. Bu konuyla ilgili kooperatifleşme sağlanmalı turizme katkı sağlanması için tur ziyaretçilerinin halı dokuma deneyimi sağlaması için tezgahların başında halı dokuyabilmesi veya 1-2 günlük halı dokuma workshoplarının yapılması sağlanabilir. Bu etkinliklerin yapıldığı yerlerde dokunan Milas halılarının satılması sağlanabilir.

Bölge kuş gözlemciliği açısından oldukça fazla değere sahiptir. Kışın ılıman iklime sahip olunması, sulak alanların oldukça fazla olması sebebiyle birçok kuş türüne ev sahipliği yapılmaktadır. Dünyada önemli gelir kaynaklarından biri olan kuş gözlemciliği ve fotoğrafçılığı için konusunda uzman yerel rehberlerin yetişmesi ve kuş gözlem istasyonlarının kurulması yerinde olacaktır. Bu tür etkinliklere katılacak olan kişiler uzun süreler alanda kalmakta ve bölgeye oldukça iyi gelir sağlamaktadırlar. Ayrıca çektikleri profesyonel fotoğrafları kuş gözlemciliği platformlarında yayınladıkları için bölgeye yeni ziyaretçilerin gelmesini sağlamaktadırlar. Bu tip eko turistlerin doğaya saygılı ve zarar vermedikleri düşünüldüğünde sayılarının artması bölgede doğayı koruma açısından da yararlı olacaktır.

Milas bölgesinde karstik arazilerin çok fazla olmasından dolayı mağara turizmi gelişme potansiyeline sahiptir. Mağaraları ziyaret edecek ziyaretçiler bölgenin güzelliklerini görmenin yanı sıra bilimsel araştırmalar için de bu mağaraları tercih edebilirler. Buralarda mağaraların turizme kazandırılması gerekli tabelalandırmaların ve tesislerin yapılması yerinde olacaktır. Mağaracılar için gerekli araştırmaların yapılarak bunların gerek basılı gerekse dijital ortamlara aktarımı sağlanmalıdır.

Doğa yürüyüşleri yanında bisiklet sporu için de uygun gezi alanlarına sahip olan bölgede bisiklet rotaları maalesef ki tam anlamıyla ortaya çıkarılamamıştır. Bölgede birçok bisikletçi bulunmakla birlikte turistik ve sportif amaçlı rotaların belirlenmesi konusunda zayıf kalınmıştır. Bisiklet rotalarının belirlenmesi için bisiklet gruplarının oluşturulması bunların haritaya aktarılması sağlanmalıdır. Bölgeye gelecek yerli ve yabancı bisikletçiler için belge ve haritalar hazırlanmalıdır. Orientring müsabakaları için gerekli parkurlar oluşturulup yerli ve yabancı sporcuların katılımı sağlanabilir.

Doğa fotoğrafçılığı için çok uygun alanlara sahip olan bölgeyi maalesef ki fotoğrafçıların çok az ziyaret ettiği görülmektedir. Bu konuda Milas'ta faaliyet gösteren bir fotoğraf kulübü bulunmamaktadır. Bu oluşumun sağlanması için belediyenin

öncülüğünde bu işe gönül veren kişilerle bölgenin tüm tarihsel ve doğal değerlerinin fotoğraflanması sağlanabilir. Çekilen fotoğrafların sosyal medya mecralarında yayınlanmasıyla birlikte daha fazla doğa gözlemcisinin bölgeye gelmesi sağlanabilir ayrıca belediyenin öncülüğünde foto maraton ve fotoğraf yarışmaları düzenlenerek bölgenin değerleri belgelenebilir.

Bölgede eko turizm faaliyetlerini organize edecek bir turizm ofisinin kurulması oldukça elzemdir. Ofisin başlıca görevi bölgeye gelecek turistler için alternatif tur rotaları önerileri sunması ve bunlar için gerekli yönlendirmeleri yapıyor olmasıdır. Belge, harita vb. konular için dijital ortamda broşürler hazırlanmalı ve bunlara herkesin ulaşabilirliği sağlanmalıdır. Bu rotalar için gerekli tabelalandırma çalışmaları yapılmalı GEKA (Güney Ege Kalkınma Ajansı) ve AB fonlarına proje hazırlanarak kaynak sağlanmalıdır. Gerek kırsal gerekse şehir içinde yönlendirme eksiliği bulunmaktadır.

Bölgenin en önemli ihtiyaçlarından biri de yerel deneyimli rehberlerdir. Tarihi alanların ve doğal alanların çok oluşu ve geniş alanlara yayılmış olması nedeniyle alanı tanıyan deneyimli rehber ihtiyacı bulunmaktadır. Kültür rotaları yanında doğal alanları tanıyan flora ve fauna bilgisi olan rehber ihtiyacı da mevcuttur.

Milas'ta Ekoturizmin gelişmesi için tezimizde belirtilen rotaların dışında farklı rotalar da oluşturulabilir. Konuyla ilgili kamu otoriteleri, belediye başkanı, üniversite, STK'ların ve yerel halkın ortak paydada birleşerek bu işi gönüllük esasında yapması gerekmektedir. Konuyla ilgili girişimler özendirilmeli ve girişimcilerin konuya ilgisinin artırılması sağlanmalıdır.

Milas'ın değişik zamanlarda yapılan festival ve etkinlikleri bulunmaktadır, bunların ulusal ve bölgesel olmaktan çıkarılıp uluslararası düzeye ulaştırılması için yerel yönetimler, STK'lar ve turizmcilerin ortak bir plan içinde hareket ederek organize olması gerekmektedir. Bu etkinler için tanıtımın daha iyi yapılması ve yörenin tanıtımı için daha çok çaba sarf edilmesi gerekmektedir.

Bölgede UNESCO dünya mirası listesine girebilecek birçok somut ve somut olmayan kültürel miras değerine sahip olmakla birlikte bunların uluslararası düzeyde tanıtımını sağlayacak bir organizasyon oluşturulması ve tanıtımın yapılması gerekmektedir.

Milas'ın coğrafi işaret alan 12 ürünü bulunmaktadır, bu ürünler ağırlıklı olarak Milas'ın yerel yemeklerinden (Çıntar kavurması, otlu tepsi böreği, çaykama, kanlı kavurma, ekşili köfte, ciğer kavurması vekilharç, çekişke zeytini, emecik zeytini, zeytinyağı, zeytinyağlı sabunu, Milas Halısı) oluşmaktadır. Bölgede ot kültürü ve buna bağlı Ege Mutfağı oldukça önemli yer tutmaktadır. Bu yemeklerin yapıldığı yerlerin yaygınlaşması ve misafirlere güzel mekanlarda servis edilmesi gerekmekte olup bu konuda önemli eksikler bulunmaktadır (https://ci.turkpatent.gov.tr/).

Bölgenin önemli geçim kaynaklarından biri zeytin ve zeytin ürünleri ticaretidir. Özellikle zeytinyağı üretimi konusunda bölgede birçok üretici bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı iyi tarım, sürdürülebilir tarım ve organik tarım uygulamalarıyla ürettikleri zeytinyağını ihraç etmektedir. Önemli marka haline gelen ürünler dünyanın çeşitli yarışmalarından önemli ödüller kazanmaktadırlar. Bu markalara örnek olarak Eminems Olive Oil, Menteşe SOM, Kairos'u gösterebiliriz. Bu markalarla ortaklaşa düzenlenecek workshoplarla zeytin ve zeytinyağının serüveni, tarihi ve soframıza gelişine kadar geçen süreçler ziyaretçiler tarafından deneyimlenebilir. Bunun yanında zeytin bahçelerinde bulunan tespiti yapılmamış ancak ata/anıt ağaç özelliği taşıyan birçok zeytin ağacı bulunmaktadır. Anıt ağaçların yerleri tespit edilerek anıt ağaç rotası yapılabilir. Bölgenin binlerce yıllık tarihine bağlı olarak zeytin ve zeytinyağı müzesi kurulmasına yönelik çalışmalar yürütülebilir (MİTSO).

Bölgede yapılan araştırmalara bağlı olarak eksikler tespit edilmeli ve bu eksiklerin giderilmesi için planlama yapılmalıdır. Planlama yapılırken, ekolojik dengenin korunması ve buna bağlı yerel kalkınma için yapılacaklar düşünülmelidir. Turizme konu olan alanların ekonomik getiri için kullanılması sağlanırken korunması için yapılacaklar da bir arada düşünülmelidir. Milas'ın ekoturizm potansiyelini artırmak için "Ekoturizm Master Planı" hazırlanmalıdır. Plan ekolojik bir bakış açısıyla, bütüncül ve geniş katılımlı olmalıdır.

Milas'ta turizm argümanlarının çeşitlendirilmesi ve tüm yıla yayılarak yapılması sağlanmalıdır. Bu konuyla ilgili ulusal ve uluslararası platformda iyi örgütlenerek çevreye duyarlı bir turizm politikası izlenmelidir.

Milas ilçe merkezinde ve kırsalında, gelen konukların iyi bir şekilde ağırlanmasını sağlayacak tesislerin yapılması teşvik edilmelidir. Aynı şekilde gelen turistlerin yeme-

içme ihtiyaçlarını karşılayacak tesisler açılmalı, bu tesislerde kaliteli hizmet sunulmalıdır. Ekoturizm faaliyetlerini gerçekleştirecek insan gücünün eğitilmesi için bir sistem oluşturulmalı, belirlenen eksiklerin giderilmesi için yerel paydaşların eğitim alması alması sağlanmalıdır. Bu eğitimler belirli periyotlarda yenilenmelidir. Bölgenin tanıtılması için kişiler bilgilendirilmeli, tarihinden ekonomisine, faunasında jeolojik yapısına kadar bilgiler bu sistemin içinde olacak kişilere aktarılmalıdır.

Bölgede ekoturizm için en büyük tehdit unsurlarının doğal alanlardaki düzensiz yapılaşma, madencilik ve doğal felaketler olarak üç başlıkta toplanması mümkündür. Bölge, Bodrum yarımadası ve Gökova körfezinde yer aldığı için doğal güzelliklerle iç içedir. Bu durum *çarpık ve kaçak yapılaşmayı* beraberinde getirmektedir. Ekoturizm faaliyetlerinin yaygınlaşması halinde yerel halk daha bilinçli olacak ve toprağını satmayarak veya çevreyi olumsuz etkileyen yapılaşmaya karşı bir duruş sergileyecektir. Yapılaşmadan sonra bölgenin en önemli sorunu *madenciliktir.* Çok fazla sayıda madenin bölgede faaliyet gösteriyor olması çevresel olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Ekoturizm faaliyetlerinin gelişmesiyle birlikte çevresel duyarlılık artacak ve kültürel ve doğal miras değerlerinin yok olmaması için çaba sarf edilecektir. Bölgeyi etkileyen bir diğer tehdit unsuru da *doğal felaketlerdir*. Bölge sıcak bir iklim kuşağında yer aldığı için sıkılıkla orman yangınlarıyla yüz yüze gelebilmektedir. Son yıllarda yaşanan en büyük yangın felaketlerinden birinde bölge oldukça fazla etkilenmiştir. Bu tip durumlara karşı daha duyarlı ve kurallara uygun hareket edebilmek için ekoturizm ve doğa temelli yaşam anlayışının bölgede geniş alanlara yayılması gerekmektedir.

Çalışmanın Milas'a özgü doğal ve kültürel kaynaklara dair bir envanter sunması ve rota önerileri ortaya koyması bakımından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bölgede ekoturizm faaliyetinde bulunabilecek tüm paydaşların başvurulabileceği rehber niteliğinde bir kaynak oluşturmak, akademik ve pratik anlamda kullanılabilecek bilgilerin çalışmada olması hedeflenmiştir. Çalışmada ekoturizm ve bölgede yapılabilecek ekoturizm türlerinden bahsedilmeye çalışılmıştır, bununla birlikte bölgede bugüne kadar belirlenmemiş ve kayda geçmemiş tur rotası önerileri sunulmuştur.

Çalışmamızda literatür taraması ve çevrede yapılan araştırmaların derlenmesinden oluşmuştur. Bahsedilen bölgedeki alanların hepsi tarafımca ziyaret edilmiş ve olabildiğince fotoğraflanarak kayıt altına alınmıştır. Aynı zamanda tez yazarının turist

rehberi kimliği kaynaklı bölgeye nasıl ziyaretçi getirilebilir, nereler nasıl ziyaret edilebilir mantalitesiyle tez kurgulanmıştır. Tezimizin sınırlılıkları bölge insanın, STK'ların ve yerel otoritelerin konuya bakış açısının mülakat veya anket gibi yöntemlerle toplanıp analiz edilmemiş olmasıdır. Bu çalışma mevcut durumu ortaya koyarak gelecek alan araştırması yapacak araştırmacılara literatürel anlamda katkı sağlayacak önerileriyle yol gösterecektir. Bu araştırma daha fazla derinleştirilmesi mümkün olabilir, tur rotaları genişletilebilir, tesisler ve duraklar (işletmeler) hakkında daha fazla bilgi verilebilir, işletmelerin ve ziyaretçilerin fikirleri alınarak bir sonuca ulaşılması mümkün olabilir. Bu farklı bir çalışmasının konusu olmaya adaydır.

KAYNAKÇA

Acuner, E. (2015). Zigana Turizm Merkezi'nin Sürdürülebilir Turizm Kriterleri Geçerli belgede kaynak yok.Çerçevesinde Yerel Destinasyon Yönetim Örgütleri Tarafından Değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (1), 62-93.

Akarca, A., Akarca T., (1954). *Milas Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi*, İstanbul Matbaası, İstanbul

Akay, B. ve Zengin, B. (2012). Ekoturizm Kaynaklarının Geliştirilmesi:Doğu Marmara Bölgesi Örneği, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (23): 115-122.

Akdeniz, E., Akkurnaz, S. (2018*). Aydın'da Bir Dünya Kültür Mirası Latmos*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul

Akdeniz, O. (2013). *Milas Coğrafyası Tarihi Kültürü Ekonomisi*, Milas Kaymakamlığı Yayınları, Milas

Altan, Ş. (2006). Türkiye'de Ekoturizm Uygulamaları ve Ekonomiye Katkıları. Niğde: Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altınay Özdemir, M. (2023). Kültür Rotaları ve Rota Geliştirme Süreci: Menteşe Kentsel Sit Alanı Kültür Rotalarının Geliştirilmesi. *Kent Akademisi,* 16(4), 2553-2578. https://doi.org/10.35674/kent.1229810

Ardıl, C. (2020). *Antik Karya Bölgesinin Mylasa (Milas) Kenti Hinterlandında Bir Bizans Yapısı: Yapım Tekniği Tarihleme ve İşlev Üzerine İncelemeler*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat Programı, İstanbul

Arslan, Y. (2005). Erdek ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 8(13), 29-53.

Artuğer, S., Özkoç, A. Gökhan ve Kendir, Hakan (2013). Ta-Tu-Ta (Tarım-Turizm-Takas) Çiftliklerinin Pazarlanması ve Tanıtılması İçin Öneriler, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-5.

Aydın, Oğuz (2012). AB'de Kırsal Turizmde İlk 5 Ülke ve Türkiye'de Kırsal Turizm, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23),39-46.

Aykut, A. S. (2018). *İbn Battuta Seyahatnamesi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

BAKA (Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı) (2012). Ekoturizm Sektör Raporu.

Baldoni, D., Farnco, C., Belli, P., Berti, F. (2004). *Karia'da Bir Liman Kenti İasos*, Homer Kitabevi, İstanbul

Peschlow Bindokat, A. (2005). *Latmos'ta Bir Karia Kenti Heraklia*, Homer Kitabevi, İstanbul

Cengiz Y. (2002). Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm, TÜRSAB Dergisi, (1),7.

Chesworth, N. E. (1999). *Toward Advancing A Theory of Ecotourism Market Segmentation. The Graduate School Collage of Health and Human Development*, The Pennysylvania State University. Doctorate Thesis. USA.

Çakıcı, A. Celil ve Harman, Serhat (2006). Kuş Gözlemciliğinin Önemi: Türkiye'de Kuş Gözlemcilerinin Profili, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi,* 17(2), 161-168.

Çevirgen, A. (2004). Edremit Yöresinde Ekoturizme Yönelik Bir Talep Araştırması, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12: 46-67.

Çoban, G., & Göktuğ, T. H. (2023). Bafa Gölü Tabiat Parkı'nın Eekoturizm Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi. *ArtGRID - Journal of Architecture Engineering and Fine Arts*, 5(2), 194-215.

Demir, Cengiz ve Çevirgen, Aydın (2006). *Ekoturizm Yönetimi,* İzmir: Nobel Yayın Dağıtım.

Demir, S. ve Öztokat, U. Dönmez, M. ve Kahraman Kösemek (2022). *Muğla İli'nin Karasal ve İçsu Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi İzlenecek Türler ve Özellikli Alanlar*, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar genel Müdürlüğü 4. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü

Dere, M. E. (2022). Milas Orta Köyündeki İkiz Kubbeli Türbe ve Minaresi, *Hars Akademi Dergisi, Haziran 2022 / C.5. S.1. 202-219.*

Deviren, N. V., & Yıldız, U. O. Coğrafi İşaretlerin Bölgesel Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Muğla Örneği *International Journal of Social Science* Number: 62, p. 511-523, Winter I 2017.

Doğan, U.M. (2021). *Tarih Öncesinden Yakın Çağlara Karia*, Uranus Yayıncılık, İstanbul

Doğan, U.M. (2021). *Doruklardan Bafa Kıyısına Latmos Kaya Resimleri Antik Yaşam İzleri*, Uranus Yayıncılık, İstanbul

Doğanay, S. (2011). Doğu Karadeniz'de Yayla Turizmi Merkezlerine Yeni Bir Örnek: Taşköprü Yaylası, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(26), 223-239.

Duran, R. (1995). *Menteşe Beyliği Mimarisi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir

Durusoy, E. (2016). *Tarihi Yoldan Kültürel Rotaya Milas ile Labraunda Arasındaki Yolun Korunması ve Yönetimi*, ODTÜ Yayıncılık, Ankara

Eken, G. Ve Bozdoğan, M. ve İsfendiyaroğlu, S. ve Kılıç, D. T. ve Lise, Y. (2006) *Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları*, Doğa Derneği, Ankara

Eyice, S. Ahmet Gazi Cami, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 2. Cilt

GEKA (2009), *Milas Halısı*, GEKA Yayınları, Denizli

GEKA (2015), Bafa Gölü Havzasında Toplum Destekli Ekoturizm Faaliyetlerinin Belirlenmesi Proje Yürütücüsü Prof. Dr. Muammer Tuna

GEKA (2016), *Gökçeler Kanyonu Milas Mağaraları Doğa Yürüyüş Yolları Araştırma Raporu*, GEKA, Denizli

Gülduran, Ç. A. & Gürdoğan, A. (2021). Çalışanların Somut Olmayan Kültürel Miras Tutumlarının Belirlenmesi: Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü örneği. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 8(1), 94-119.

Gün, S. (2023). *Eko Turizm*, Paradigma Akademi Yayınları, 1. Baskı, Çanakkale

Güner, İ. (1997*). Bodrum ve Milas Yörelerinin Coğrafi Etüdü*, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 838, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları No: 77 Araştırma Serisi No: 18, Erzurum

Haberal, H. (2018). T*urizmde Alternatif Ekolojik Turizm- Doğa Turizmi- Kırsal Turizm - Yayla Turizmi*, Detay Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara

Hellström, P. (2007). *Labraunda Karya Zeus Labraundos Kutsal Alanı Gezi Rehberi*, Ege Yayınları, İstanbul.

Henry, O. C. (2020) Karialılar Denizcilerden Kent Kuruculara, *Karia Anıtsal Mezarları ve Mausolleionları Üzerine Bir Araştırma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

Herodotos, (2018). *Tarih*, Türkiye İş Bankası, İstanbul

Kağıtcı

Kahraman, N. ve Türkay, O., (2014), *Turizm ve Çevre*, Detay Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara.

Kahraman, S.A. (2023). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, Yeditepe Yayınları, İstanbul

Kapluhan, E. (2014). Türkiye'de Turizme Bağlı Kentleşmelere Farklı Bir Örnek Milas (Muğla), *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi* Cilt:5 Sayı:15 (120-141)

Kapuzcu, B. ve Özen, M., (2011). Bir Spor Dalı olarak Yamaç Paraşütü. *Net Bilim*, (12), 62-65.

Akkaya, B. Karataş, E. Sarı, Ö. Seten, S. (2015). *Kültür Rotaları Planlama Rehberi*, ÇEKÜL Vakfı- Tarihi Kentler Birliği Yayınları, İstanbul

Simge ZilifKasalak, A. M. ve Çolak, F. Ö., (2013). *Muğla Turizmi Açısından Farklı Bir Değer: Ekoturizm Çiftlik İşletmelerinde Mantar Toplama Aktiviteleri*, Muğla Değerleri Sempozyumu Bildiri Kitapçığı, 282-286.

Kasalak M.A., (2015). Dünyada Ekoturizm Pazarı ve Ekoturizm'in Ülke Gelirlerine Katkılar, *Journal Of Recreation and Tourism Research*, 2(2): 20-26.

Kasalak A.M., Bahtiyar Sarı D., (2023). *Her Yönüyle Ekoturizm*, Kapadokya Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı Nevşehir

Kaya, S. (2019). *Milas İlçesinin Tarım Coğrafyası*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Coğrafya Bilim Dalı, İstanbul

Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliği. Akdeniz Üniversitesi Alanya İşletme Fakültesi Dergisi,2,93-111.

Khabbazi, A. P.ve Yazgan, M. E., (2012). Kırsal Peysaj ve Ekoturizm, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi,*2(2), 5-9.

Kılıç, B. ve Kurnaz, A. (2010). Alternatif Turizm ve Ürün Çeşitliliği Oluşturmada Ekolojik Çiftlikler: Pastoral Vadi Örneği, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2/4, 39-56.

Kızıl, A. (2002). *Uygarlıkların Başkenti Mylasa ve Çevresi*, Milas Reklamcılık ve Matbaa Hizmetleri, Milas

Koçman, A. (1993). *Türkiye İklimi*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 72, İzmir

Kozak, N., Maviş, F. ve Ahipaşaoğlu, H., S. (2002). *Genel Turizm Bilgisi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kuter, N. ve Ünal, H. E. (2009). Sürdürebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*,9(2), 146-156.

Küçükeren, C. C. (2008) *Ege'de Bir Anadolu Uygarlığı Karia*, Ekin Yayınları, İstanbul

Küçükeren, C. C. (2007) *Karia Efsaneleri*, Ekin Yayınları, İstanbul

Pektaş, K. (2015) The Beçin–Yelli Madrasah, Proceedings of the 15th Symposium on Mediterranean Archaeology, held at the University of Catania 3–5 March 2011 VOLUME II

Oktik, N. ve Hız K. ve Bozyer Ü. ve Sezer S., (2004). *Milas Araştırması 2003*, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla

Özgen, H. (2005). *Işık Ülkesi Milas*, Milas Belediyesi Kültür Yayınları, Milas

Özdemir

Patterson, C., (2002). *The Business of Ecotourism: The Complete Guide for Nature and Culture-Based Tourism Operations,* Trafford Publishing, Canada.

Strabon, (2018). *Geographika*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul

Şafak H., Tokat, M. (2023) *Arapsaçından Telturlamaya Milas Yemek Kültürü*, Milas Belediyesi, İzmir

Şemin, M. E. (2019). *Gördes, Milas, Eşme, Bayat Dokumacılarında Halı ve Kilimin Kültürel Yeri*, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Anabilim Dalı, Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Programı, Yüksek Lisans Tezi, Denizli

Şen, D. S. (2010). *Turizmin Çevresel Etkileri ve Bir Çözüm Olarak Ekoturizm.* Mersin: Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şafak, İ. (2003). Türkiye'deki Av Turizmi Uygulamalarının Özel Avlak İşletmelerine Etkisi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 2,133-148.

Taşlıgil, N. (2010) *Türkiye'nin Ulaşım Coğrafyası*, Çantay Kitapevi, İstanbul

Tekin, İ. (2003). *Milas ve Yakın Çevresinde Geleneksel Konutların Özellikleri Üzerine Gözlemler*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, İstanbul

Tuncer, B. Bakırcı, M. (2021). Milas İlçesinin (Muğla) Entegre Kırsal Turizm Analizi, *Integrated Rural Tourism Analysis of Milas District (Muğla). International Journal of Geography and Geography Education (IGGE),* 44, 253-271.

Tuna, M. (2015) Bafa Gölü Havzasında toplum Destekli Ekoturizm Faaliyetlerinin Belirlenmesi, Proje Raporu, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Muğla

Ukav, İ. (2012). *Adıyaman'da Av Turizmi.* II. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı, 3-18.

Umar, B. (1999). *Karia Bir Tarihsel Coğrafya Araştırması ve Gezi Rehberi*, İnkılap Yayınevi, İstanbul

Uygur, A., Göral, R., Bozkurt, İ. (2015) Muğla İli Milas İlçesinin Kültür Turizmi Açısından İncelenmesi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 34, 905-105.

Ünal, R. H. (2005) *Menteşe Beyliği Başkenti Beçin*, Milas Rotary Kulübü, Milas

Yaşar, O. (2011). Saros Körfezi Kıyılarında Su Altı Dalış Turizmi, *Zeıtschrıft Für Dıe Welt Der Türken / Journal Of World Of Turks,* 3(1): 33-55.

Yılmaz, H. (2008). *Turizm Çeşitlendirilmesi Kapsamında Ekoturizmin Ürünü Olarak Tatil Çiftlikleri: Türkiye'deki Tatil Çiftliklerine Yönelik Swot Analizi*. Afyon: Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yurik, E. Ö. (2003). Turizmin Geleceği: Ekoturizm, *Standart: Ekonomik ve Teknik Dergi*, 500, 68-71.

Zırhlıoğlu, Y., Kolbaş, N. & Altınay Özdemir, M. (2024). Kültür Rotaları Kapsamında Dijital Hikaye Anlatımlı Milas Kent Gezi Rehberinin Hazırlanmasına İlişkin Bir Alan Araştırması *Turist Rehberliği Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5 (1), 39-65.

İnternet kaynakları:

http://www.milas.org.tr/cografi-yapisi.htm

ICOMOS (2008). *The ICOMOS Charter on Cultural Routes*. Erişim Adresi: https://www.icomos.org/images /DOCUMENTS/Charters/culturalroutes_e.pdf , Erişim tarihi: 21.12.2023.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Aziz Kamil Bora ALKAN

Doğum Yeri ve Tarihi: Osmaniye 26/11/1977

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi:

Gazi Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi (1996-2002)

Ankara Üniversitesi, Auzef, Sanat Tarihi (2022-devam)

Yüksek Lisans Öğrenimi:

Çukurova Üniversitesi, SBE, Yönetim ve Organizasyon (Tezsiz) (2003-2005)

Kapadokya Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Öğretim Araştırma Enstitüsü, Turist Rehberliği, (Tezsiz) (2020-2022)

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri:

Yayınlanan Makale:

Dikmen Diriöz, E., & Alkan, A. K. B. (2023). ZEYTİN AĞACI: TARİHTEN GELEN ÖNEMİ IŞIĞINDA TÜRKİYE VE DÜNYA'DA KORUNMASININ ULUSLARARASI ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAPSAMINDA ÖNEMİ. Bölgesel Araştırmalar Dergisi, 7(2), 545-569.

İş Deneyimi: 2003 yılından bu yana çeşitli bankalarda ve pozisyonlarda Adana, İstanbul ve Milas'ta çalıştım halen Akbank T.A.Ş. Milas Şubesinde müdürü yardımcısı olarak görev yapmaktayım.

İletişim

E-Posta Adresi: akboraalkan@gmail.com

Cep Telefonu: 0 532 402 0159